

Sastamalan Joulu 2008

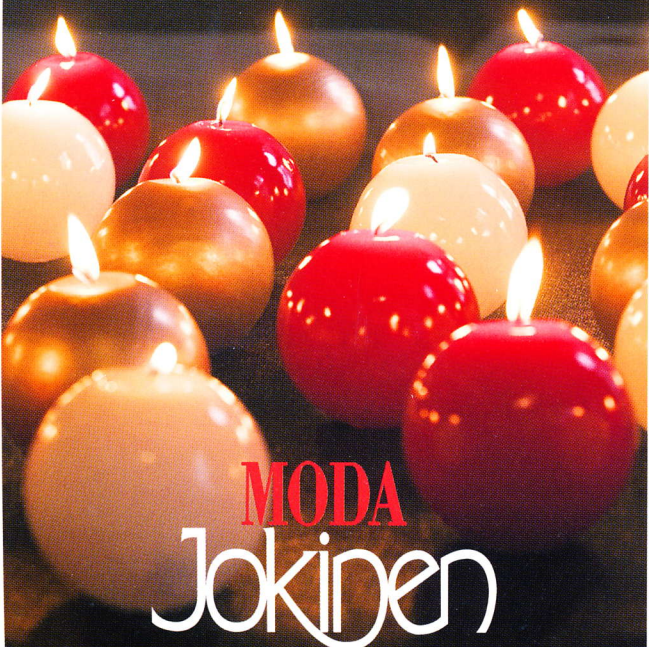

VEXVE

VESINIEMINEN

Rauhallista
Joulua

MODA
Jokinen

Vammala Tampere Turku Helsinki Espoo

*Rauhaista Joulua
ja
Onnea uuteen vuoteen.*

Säästöpankki

Vammala

Puistokatu 6, 38200 Vammala

puh. 03-5120 900, fax. 5120 916

www.sphuittinen.fi

Sastamalan Joulu 2008

nro 21

Kustantaja:
Lions Club Vammala

Kansikuva:
Asko Laiho

Ulkoasu ja taitto:
IDEA-mainos/Pasi Koivu

Paino:
Vammalan Kirjapaino Oy
2008

LC Vammala
kiittää

kaikkia ilmoittajia
sekä tukijoita.

Lehden tuotto
käytetään nuoriso-
ja vanhustyöhön.

SISÄLTÖ

Yhdessä nuorten kanssa, Kaarlo Satimus	4
Joulupukki Sastamalassa, <i>Vammalan kirkkoherra Hannu Kilpeläinen</i>	5
Vanhaa tietoa ja muita elämän rakennuspuuta, Timo Kökkö	6
Joulun runoja Vammalan lukiosta I	7
Sastamala - uusi identiteettimme, Pentti Lahtinen	9
Elämä maistuu kirjailijaperheelle Vammalassa, <i>Risto Nyysönen</i>	10
Sastamalakoti - yhteinen koti, Rauno Laitinen	13
Nuotti palasi parissa viikossa, Minna Ala-Heikkilä	17
Sovittelijan osa sopii sosiaaliselle luonteelle, Risto Nyysönen	18
Bäckmanin taloon valtakunnallinen Kirjan Keskus, <i>Leena Aaltonen</i>	20
Tyrvään piirikunnan apteekki ja sen ensimmäiset apteekkarit, <i>Esko Pietilä</i>	22
Joulun runoja Vammalan lukiosta II	27
Oli sitä ennenkin biopoltoainetta, Tauno Lehtimäki kertoo	29
Kirjailija Heikki Ojansuu, Marko Vesterbacka	30
Tyrvään yhteiskoulun abiturientit 60 vuoden takaa, Unto Salo ...	34
Kun Tyrvää sai viimeisen kansakoulunsa, Jari Nurmi	38
Kumituotteiden valmistusta Vammalassa 50 vuotta, <i>Jukka Tuominen</i>	44
Koskivoimaa, Antero Telilä	48
Helsingin Varikon osien tulo Vammalaan, Markku Esko	52
Pentin Hermanni-sedän tarina, Matti Pentti	54
Joulun runoja Vammalan lukiosta III	57
Kaarle Kustaa Juti 1877-1955, Antti Korventausta	58
LC-nuorisovaihdossa Iso-Britanniassa, Peppi Salminen	62
Ratsain Tyrvästä Virroille, Kalevi Sillanpää	66
Joulun runoja Vammalan lukiosta IV	69
Liian kauan elänyt, Salli Ristevirta	70
Veräjällä, Taisto Syrjänen	73
Joulun runoja Vammalan lukiosta V	74

Yhdessä nuorten kanssa

Sastamalan Joulu -lehti on koko alueemme joulu- ja kotiseutu-julkaisu, josta voimme iloita pitkään. Lehdessä säilyvät paikkakunnan historia ja ajankohtaiset asiat. Sastamalan Joulu on yhdistyksen tärkein tulolähde ja siitä saadut ilmoitus- ja myyntitulot, sekä muista tulolähteistä, kuten Vuoden vauva-arpajaisista, erilaisista talkoista ym. saadut varat käytetään lyhentämättöminä vanhusten ja nuorten hyväksi.

Lions Club -järjestössä vastuu ja tehtävät vaihtuvat vuosittain, kuten myös Vammalan Lions Clubissa. Toimintakauden 2008-2009 alkaessa veljet ottivat vastaan tehtävänsä. Jäsenemme saavat tutustua monipuolisiin aktiviteetteihin huolehtiessaan varainkeruusta, avustus-, palvelu-, hallinto- ja virkistystoiminnasta. Tämä on omiaan lähentämään ja aktiiviseen jäseniämme klubin sisällä ja toimissaan ulospäin. Saamme yhdessä vaikuttaa Lions-toimintaan ja kokea antamisen iloa.

Vuosittaiset aktiviteettimme kohdistuvat vanhusten ja nuorten hyväksi. Näkyvimpänä Lions-työn kohteena on ollut Sastamalakoti sen asukkaat jo sen perustamisesta alkaen. Toinen tärkeä avustuskohde on ollut nuorisotyö, jota haluamme nyt erityisesti lisätä ja vahvistaa.

Lehtemme jakelusta huolehtivat Urheiluseura RoPon nuoret. Ansaitsemillaan palkkiolla he parantavat seuransa taloutta. Samalla auttavat

itse itseään ja kehittävät jo hienoa yhteishenkeä loistavassa urheiluharrastuksessaan.

Nuorisomme tarvitsee henkistä ja aineellista tukea voidakseen tehdä oikeita asioita ja kehittyäkseen aikuisuuteen. Muistelen Veljemme Istvan Vilagin kirjoitusta Sastamalan joululehdessä v. 2002, jolloin hän oli huolissaan väkivaltaisista TV ohjelmista ja videoista. "Katsoessaan näitä filmejä nuoriso tottuu pikku hiljaa näihin tilanteisiin, hyväksyy raakuuksia ja seuraukset

voivat olla arvaamattomia". On tärkeää, että mekin omalla tavallamme voimme auttaa nuorten elämänlaadun parantamisessa.

Arvoisat lehden lukijat, kiitän teitä, että olette tukeneet toimintaamme ja toivotan teille antoisia lukuhetkiä. Samoin kiitän lehtemme ilmoittajia, kirjoittajia ja toimikuntia sekä lukuisia eri tavoin avustaneita henkilöitä.

Toivotan Sastamalan Joulu -lehden lukijoille Rauhallista Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta 2009.

Kaarlo Satimus

Joulupukki Sastamalassa

Joulupukki on sanana kummallinen. Miksi juuri pukki? Eikä esimerkiksi joulu-ukko, jota myös joskus käytetään. Pukilla on kuitenkin takanaan pitkä historia ja pohjoisella kansallamme loistava tyylitaju verrattuna vastaaviin ilmaisuihin monissa muissa kielissä. Tuo samainen jouluun liittyvä lahjojen tuoja esiintyy useissa eurooppalaisissa kielissä muodossa Santa Claus, Pyhä Klaus. Se tulee 300-luvulla eläneestä Myrran piispa Nikolauksen lyhennetystä nimestä.

Keskiajalla kansan keskuudessa liikkuneiden tarinoiden mukaan Pyhä Nikolaus raahasi paastonaikoina, ennen joulua ja pääsiäistä, mukanaan kahlehdittua pukkia. Pukki oli tuolloin saastaisena pidetty eläin. Nikolaus tahtoi osoittaa, että samalla tavalla kuin hän on kahlehtinut pukin, tulee jouluna syntynyt ja pääsiäisenä ylösnoussut Vapahtaja kahlehtimaan synnin ja kuoleman vallan.

Nikolaus tunnettiin myös köyhien ja sorrettujen ystävänä, pelastajana. Eräs tarina kertoo, kuinka Nikolaus tuntemattomana ja salaa kerran heitti köyhän miehen ikkunasta kolme sakkia hopearahoja. Ne oli tarkoitettu miehen kolmelle naimaikaiselle tyttärelle myötäjäisiä varten. Tyttäret olisivat joutuneet häpeään ja ajan tapan elättämään itsensä jopa prostituoituina, jos heillä ei olisi ollut varaa myötäjäisiin ja päässeet naimisiin.

Näin Pyhästä Nikolauksesta tuli salaa savupiipusta tai vaivihkaa eteiseen jätettyjen joululahjojen tuojan

Mikko Lammi

esikuva. Lahjat annettiin tarpeeseen, heikoille ja sittemmin pienille, lapsille. Pohjoisten kansoja kiehtoivat myös Nikolauksen pukki. Skandinaavisessa joulupukkiperinteessä lahjojen tuoja pukeutui pukin naamariin olkisine sarvineen vielä 1900-luvun alussa. Suomalaiset taas nimesivät joulukonsa pukiksi.

Ei joulupukkiperinne siis olekaan alun perin mikään kaupallisuuden ilmentymä. Pukki edustaa juurevaa kristillistä traditiota ja joulun sanomaa parhaimmillaan. Jouluna syntysille ihmisille syntyi Vapahtaja, joka

lahjoittaa ihmisille pelastuksen. Joulun sanoma on suurimman lahjan antamisen sanomaa. Se annetaan kaikille, ei vain kilteille lapsille, vaan myös pahoille ja epäonnistuneille, pienille ja suurille. Meille kaikille.

Sastamalan alueelle joulun sanoma pukkeineen päivineen levisi hyvin varhaisessa vaiheessa. Suur-Sastamalan alueen kansa oli kristittyä jo 1100-luvulla, ennen varsinaisia lounaissuomalaisiakin ja oletettua Henrik-piispan ristiretkeä. Kirkkopitäjän keskuspaikan tiedetään olleen Rautaveden rannoilla Karkussa. Ensin rakennettiin puukirkkoja ja palaneiden kirkkojen paikoille asukkaat rakensivat uuden ja uusia - aina sinne, minne asutus levittäytyi. Keskiajan lopulla rakennettiin sitten ensimmäiset kivikirkot, Pyhä Olavi Kallialaan ja Autuaan Marian kirkko pitäjän keskusta Karkkuun. Periksi ei koskaan annettu.

Kun vuoden 2009 myötä olemme taas reilusti sastamalalaisia, voimme kiitollisin mielin muistaa esi-isiemme lahjaa meille, nykyisille sastamalalaisille. Selvää joulupukin kansaa nuominaiset esi-isämme. He lahjoittivat meille sen perinnön, jota saamme vaalia noissa vanhoissa kirkoissa. Ja saamme taas vuorollamme viedä samaa sanomaa eteenpäin: meille on syntynyt Vapahtaja!

Siunattua joulua ja riemullista uutta vuotta, Sastamalassa

Hannu Kilpeläinen
Vammalan kirkkoherra

Vanhaa tietoa ja muita elämän rak

Nykyään kannetaan huolta siitä, että elämäntutkimuksessa saatu paras asiantuntemus ei saa enää olla mukana yhteisessä elämän arjessa. Ennen vanhaan vanhaisäntä oli elämässä mukana ja saattoi kysyttäessä puuttua asioihin, joskus kysymättäkin. Nykyään eläkkeelle meneminen on poistumista. Tosin aika ja ajattelutavat, uusista välineistä puhumattakaan, muuttavat maailmaa rajusti, niin rajusti, että eläkkeelle siirtynyt sukupolvi tuntee olevansa kuin kelkasta pudonnut oudossa maailmassa. Onko siis vanhalta tiedolla enää mitään sijaa?

On sillä, sillä kulkeehan vanha tieto joka tapauksessa sukupolvien elämässä aina mukana. Sehän on sitä tietoa, jonka mukaan ihminen jo varhaisessa iässä piirtää oman maailmansa kartan, johon sijoittaa itsensä, hahmottaa mailmaansa. Uskon, että jo tuo lapsuuden ajan karttahoito on monelle antanut Lapin kävijöiden kokemuksen, kuinka pieni ihminen on. Kävi kuin jo Topeliuksella. Koti ja pihapiiri laajeni kotovainiolle, sen takaiseen hakaan ja pelotavampaan metsään, sitten kylään, pitäjään, koko maakuntaan, maahan ja maailmaan. Siinä olit sinä, joka et vielä ylettynyt aidan yli katsomaan.

Yhtä vähäiseksi tunsit itsesi siinä sukupolvien ketjussa, isien ja äitien saatossa, jotka olivat vainiomme raivanneet ja vielä asumamme talotkin rakentaneet. Omat vanhemmamme olivat heidät perineet. Välttämättä jotakin heidän saamastaan perinnöstä siirtyi taas oman karttamme piirtämiseen. Ja vaikka oma elinaikamme näytti monessa asiassa jyräävän vanhojen arvojen yli, ei ihmiseltä koskaan kulunut pois esimerkiksi jokaisen ihmisen arkiviikkoja jäsentänyt pyhän ja arjen autuas rytmi. Oman sukupolveni elämän varhaista vaihetta leimasi kansamme surkea kapinatalvi ja sen jälkeinen jakautuneisuus. Siitä huolimatta lapsuuteni maailma oli ehyt, pula-ajan niukkuudessaakin eheämpi, kuin tämä runsauden ajan pirstaleisuus. Sellaisena sen muistan siitä huolimatta, että ne jotka kävivät suojelekuntatalolla, eivät käyneet torpalla ja päinvastoin. Sitä ehyttä se kai oli, mikä tuli näkyviin kun kansa joutui Talvisotaan. Vaikka maailma oli hajoamassa, suomalaisten maailma oli lujasti koossa. Sitä samaa ilmaa me olimme hengittäneet jo lapsuudestamme saakka. Sodan ajan elänyt sukupolvi

säilytti vanhan tietonsa selkäytimessään läpi elämänsä. Se saattoi olla piilossa, mutta se oli ja vaikutti.

Sitä en tainnut periä, mutta matkan varrella luulen oppineeni, että aika vähän joudumme elämässämme itse

tekemään suuria valintoja ja ratkaisuja. Rippikoululaisille rohkenin aikanaan vakuuttaa heidän elämänsä tulevien tiehaarojen edessä, että meitä johdatetaan. Niin uskaltaisin vieläkin tehdä. Tuskin olisin koskaan ruvennut papiksi, ellei se tie silloin olisi näyttänyt jäävän ainoaksi. Ja tuskin olisin pysynyt tässä vatumuksiltaan ihmisen edellytykset

ylittävissä virassa, ellen olisi saanut ajatella, että minut oli siihen pantu. Työ oli annettu tehtäväksi. Se oli tehtävä niillä edellytyksillä, jotka sen tekemiseen oli annettu. Ei kovin suuria näkyjä. Ihmisen kanssa vain elämään yhdessä heidän arkeaan iloissa, ja varsinkin suruissa, uskomaan itse ja vakuuttamaan, että Jumala on, ja että hän on hyvä Jumala, joka armahtaa.

Uskominen on papin asiaa, ei vain papin rooliin kuuluvaa asiaa. Se on kohtuullinen pappiin ihmisenä kohdistuva odotus. Mikä sitten olisi uskoa? Siitä ihmisillä on monta ymmärrystä. Ylioppilaskeväänäni elin voimakkaan kristillisen herätyksen. Jumala oli silloin hyvin lähellä ja taivaallinen valo näytti valaisevan koko maailman. Kohta opiskeluaikani alussa törmäsin herätysliikkeeseen, joka halusi vapauttaa minut huolesta, että joskus menettäisin uskonni, sillä heidän käsityksensä mukaan ollut koskaan uskoon tullutkaan. En ollut uskomassa, koska en ollut tullut sisälle heidän uskonyhteisöönensä enkä uskovaiseksi heidän uskoontulemisriittiensä mukaan. Vaan he olivat Jumalan valtakunta.

ennuspuita

Uskentososiologia on nykyään kokonainen tieteen ala. Se kai kysyy, missä määrin tapahtuu ja on mahdollista, että kristityt ihmiset moudostavat myös sosiologisen yhteisön. Sitähän näemme tapahtuvan herätysliikkeissä. Kirkon ja seurakunnan sisään muodostuu tosuskovaisten pienseurakuntia, johon kuulutaan tai ei kuulu, ja jolla on oma ainoa oikea tulkintansa siitä, mikä on kristillistä ja mikä ei. Omaan tulkintaan tukeutuminen voi olla niin lujaa, että yhteisön demokratia ottaa itselleen valtuuden sanoa: "Me ja Pyhä Henki olemme päättäneet". Myös kirkossa monet asiat on ratkaistava demokratian menetelmin. Niin voidaan ratkaista esimerkiksi kirkon kanta naispappeuteen. Mutta yhteisön enemmistön tai sen yksimieliselläkin mielipiteellä ei ole käyttöä siellä, missä syntinen ihminen on vastapäätä pyhää Jumalaa. Minkään uskonyhteisön oikeaoppiset tulkinnat eivät voi panna rajoja Jumalan armolle. Kuka on uskovainen ja kuka ei, ei ratkea ihmisten äänestyksellä

Uskomisen on keskeneräisyyden koulua. Oma kristillisuus ja yhtä hyvin Kristuksen kirkko maan päällä jäävät aina valmiiksi tulematta. Mutta me saamme uskoa, että ne tulevat valmiiksi. Me uskomme täy-

delliseksi tekijään. Uskomisen on luottamusta. Me luotamme Jumalan lupaukseen. Minä uskon kirkon. Kirkko on Kristuksen kirkko, hän pitää siitä huolen, ja kun aika päättyy, vain sillä on tulevaisuus. Oman mitättömän tuntuksen uskomisemme kanssa on samoin. Me saamme uskoa, että meidät koskaan valmiiksi tulemattomat hän vie perille. Ainoa merkitsevä on Jumalan armo.

Luulen, että olen saanut olla osaltani vaikuttamassa siihen, että Tyrvään Pyhän Olavin kirkon alttari seisoo tänään yhä niiden samojen kirveellä veistettyjen, nyt hiiltyneiden parrujen päällä, joille Mikael Lajander vuonna 1780 kirkon alttarin rakensi. Kirkon palossa vuonna 1997 palokunnan pojat saivat ne pelastetuiksi ja Kareisen Veikko ja Paunuvuoren Väinökö ne sitten tapittivat uudestaan vanhaan pyhään virkaansa, kannattelemaan Jumalan alttaria ihmisten keskellä. Ne eivät kenellekään näy, mutta ne ovat olemassa, ja se mikä ei näy, kannattelee sitä, mikä näkyy ja mikä on.

Timo Kökkö

[Joulun runoja Vammalan lukiosta I]

Kun on joulu

*Kun on joulu
on kiinni koulu*

*Jouluna loistaa tähti
ja porot matkaan lähti*

*Jouluna on lunta
ja kaunis on koko kunta*

*Jouluna tontut hiipii
ja tiedot pukille kiirii*

*Kilteille lapsille lahjoja tuodaan
tuhmille ne risuista luodaan*

*Lapset pukille laulaa
kun pukin porot syö kauraa*

*Pukilla parta on valkea
ja selkä kankaa*

*Jouluna taivas on tumma
ja perheen kirkkoon vie humma*

*Jouluyössä on taikaa
ja lapsilla laulu raikaa*

*Jouluna koristellaan kuusi
ja kohta on vuosi uusi*

S.A.

Sastamala – uusi id

”Jaa, nimet ovat tärkeä Asia”, Nuuska-Muikkunen sanoo nimettömälle ötökälle. Nimi ilmaisee identiteettiämme, jotakin meille läheistä: omaa itseämme (Eeva) tai kuulumista johonkin joukkoon (suomalainen, filatelisti). Siksi on ymmärrettävää, että kun uuden kunnan nimeksi oli tuleva Sastamala, moni tarttui kynään ja kirjoitti kiivastikin vanhan identiteettinsä puolesta.

Viralliset kannanotot

Kesäkuussa 2007 esiteltiin muistio kaupunkirakenteesta, jossa kaupungin työnimenä oli Rautavesi, ”mutta voidaan harkita kokonaan uutta nimeä”, todetaan muistiassa. Jo tässä vaiheessa kansalaiset keskustelivat innokkaasti uudesta nimestä. Heti ensimmäisessä kokouksessaan elokuun alussa ohjausryhmä päätti työvaliokunnan Sastamala-ehdotuksesta, ”että asiaan palataan, mutta työnimenä käytetään Sastamalaa.” Sitten kansalaisille avoimissa tilaisuuksissa keskusteltiin paljon tulevasta kunnasta, mutta vain vähän sen nimestä. Esimerkiksi Äetsässä joku puhui Sastamalan puolesta. Syyskuun avoimessa nimiseminaarissa suomen kielen professori Aimo Hakasen mielestä Vammalaa osuvampaa nimeä ei ole helppo keksiä, mutta Sastamala on tasapainoinen nimi ja helppo taivutella. Lopuksi hän totesi, että on valittavana toinen toistaan parempia nimiä. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen (Kotus) edustaja Pirjo Mikkonen asettui yleisohjeitensa mukaisesti suurimman kunnan nimen kannalle, myös Tyrvää kelpaisi. Muut asian-

tuntijat, imagologiasta väitellyt dosentti Erkki Karvonen ja juristi-professori Aulis Aarnio (välitetty viesti) olivat Sastamalan kannalla. Yleisön suosikkeja olivat Sastamala, Vammala ja Tyrvää.

Kotusin lausunnossa otettiin voimakas kielipoliittinen kanta. Sen mukaan Merikarviaa tarkoittava Sastmola olisi Sastamalan ruotsinkielinen nimi, joten sitä ei voisi ottaa käyttöön. Vastahuomautuksen voi todeta, että vanhoissa ruotsin- ja latinankielisissä asiakirjoissa käytetään loppuun asti muotoa Sastamala. Täällä tosin oli kehittymässä ”ruotsalainen” muoto: Sastemala, Sastmala, Sastmola, kuten kieleemme tutkija Pertti Virtaranta on osoittanut. Siitä ei kuitenkaan muodostunut kontrastia kansankieliselle muodolle, kuten Tyrvää – Tyrvis.

Kuntalaisille järjestettiin otantakysely tulevan kunnan asioista. Kaikissa kunnissa Sastamala oli suosituin nimi: mouhijärveläisistä 43%, punkalaitumelaisista (vielä mukana) 41%, vammalalaisista 36% (Tyrvään kannatus lähes sama, 33%) ja äetsäläisistä 37% oli tämän nimen kannalla. Ehkä tärkeimpänä tapahtumana voidaan pitää ohjausryhmän marraskuun kokousta, koska sen ratkaisu oli esitys yhteisestä valdonilmauksesta kuntien valtuustoille. Aluksi ryhmä äänesti vammalalais-taholta tulleen Vammala- ja mouhijärveläisehdotuksen Tyrvää-nimien välillä, ja tulos oli 4 – 15. Toisessa äänestyksessä kaksi mouhijärveläistä ja yksi punkalaitumelainen pysyivät uskollisina Tyrvälle, mutta Vammalan kannattajien siirtäytyä Sastamalan lei-

riin jälkimmäinen nimi voitti 16 äänellään.

Valtuustoissa joulukuun lopussa eräät valtuutetut sekä oikealla että vasemmalla haikailivat Vammalan ja Tyrvään perään, mutta eivät kuitenkaan tohtineet tehdä poikkeavaa esitystä. Tätä ”uhrausta” voi pitää sovinnon merkinä eli ei haluttu jättää asiaa valtioneuvoston ratkaistavaksi. Yksi Vammalan valtuutettu kyllä teki kannattamattomaksi jääneen esityksen Vammalan puolesta. Muiden valtuustojen äänestyksissä oli kysymys lähinnä koko liitoksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Kansa keskustelee

Paikallisten ja osittain myös maakunnallisten lehtien yleisönosastoissa oli käyty rivakkaa keskustelua jo ennen valtuustojen päätöstä. Keskustelu kiihtyi päätösten jälkeen, varsinkin kun kansalaisilla oli mahdollisuus tehdä aina valtioneuvostoon saakka meneviä huomautuksia. Kirjoittajien lukumäärä ei ollut kovin suuri, sillä samat henkilöt esiintyivät montakin ker-

taa. Kirjoittajat eivät yleensä tyytyneet oman suosikkinsa kehittämiseen, vaan muita piti mollata.

Muuan haastateltu äetsäläinen tyrmäsi ajatuksen, että olisi (tulevaisuudessa) kotoisin *Rautavedestä*, vaikkakin se on komea nimi. Hän ilmoittaa itselleen monta identiteettiä sanomalla olevansa ensisijaisesti äetsäläinen, toisekseen kotikyläläinen, kolmanneksi kiikkalainen. Punkalaitumelainen kirjoittaa, että Rautavesi naurattaa aivan mahdollisesti. Paikallishistoriamme arkeologisen osan kirjoittajan Unto Salon mukaan Sastamalan jälkeen Rautavesi on hyvä vaihtoehto, se on neutraali, ja Vammala pääsisi eroon vamma- ja invaliditet-kytköksistä.

Vammala-nimestä eräs äetsäläinen huomauttaa, että se on paras nimi, ”mitä sitä sohlaatte” ja että muutos on kallis ja turha menoerä yrityksille. Suodenniemeläisen mielestä Sastamalalla nimeä haetaan melkein kivikaudesta ja Vammala osataan jo sijoittaa Suomen kartalle. Edelleen ”muutosta” puo-

entiteettimme

Näin nimi
syntyi

lustettiin Sastamalan nimen mahdollisuudella, se on nimikummajainen, Saastala, se edustaa eräkulttuuria, Sastamala näkyy historian peruuksista. Vammalan nimen myönteisinä ominaisuuksina nähtiin, että se on valmis nimi, vanha hyvä nimi ja sitä toivotaan yleisesti. Valtuustojen päätösten jälkeen yleisöosastoissa kehoitettiin kansalaisia tekemään virallisia huomautuksia Vammalan puolesta. Samalla annettu kaavamalli ei kuitenkaan sisältänyt mitään perusteluja laittomasta päätöksestä, joten

sillä ei voinut ollut mitään oikeudellista vaikutusta.

Sastamalaa puolusteltiin sanomalla, että se on kunnias ja historiallinen nimi, joka liittyy kaikkia yhteen, se on neutraalein, helppo ääntää, "voima kasvaa sen omista historiallisista juurista ja runko elää tässä päivässä", "kansainvälisesti helppo ja tasapainoinen, mikä tahansa nimi hankkii tunnettavuuden ja silloin muut nimen ominaisuudet tulevat tärkeämmiksi", sillä on vähiten vastustajia, siirtomaaherrojen jälkeläiset eivät enää päästä asiasta. Aamulehden

mukaan sekä asian päättävä ministeri Mari Kiviniemi että maaherra Rauno Saari sanoivat "Sastamalan maistuvan suussaan mainiolta nimeltä. Se on heidän mielestään oikeaa ammentamista menneisyyden aarteistosta, todellista historian kunnioittamista."

Esillä oli myös muita nimiä, varsinkin *Tyrväättä* puolustettiin, Vammaskoski ja Karkku olivat esillä myös nimeseminaarissa. Ehdotettiin vakavasti tai kurillisesti myös nimiä, jotka eivät täytä nimenantokriteerejä. Näitä olivat Kirjala, Tassula. Lisäksi ehdo-

teltiin kylännimiä: Illo yms. Keskustelu rönsyili varsinkin internetissä.

Kielitieteellistä perustelua ei suurelta yleisöltä voikaan vaatia. Voimakas kotiseututunne oli useimmiten esillä, mutta silloin tällöin perusteltiin asiaa taloudellisesta näkökulmasta. Todennäköisesti on myös paljon ihmisiä, joita kunnan nimi ei kovinkaan paljon kiinnosta.

Uusi identiteettimme

Monesta mielipiteestä kävi ilmi kunnan nimestä riippumaton tahto säilyttää paikallisentiteettiä. Voimme hyvinkin tuntea olevamme säviläisiä, myllymaalaisia, keikyäläisiä jne. Varsinkin tyrvääläisten pitäisi huomata pitävänsä nimen kirkastumisen mahdollisuus. Vammalan kaavanimitoimikunta on ehdottanut keskustan kaupunginosan nimeksi Vammala, jotta virallisestikin säilyisi sellainen paikka.

Meillä kävi vain myrsky vesilasissa, jos vertaamme itseämme todella surkeasti päättyneeseen Paraisten seudun Länsi-Turunmaa-tapaukseen. Enää ei tule irvailua uuden, yhteisen kuntamme nimestä, vaan nyt pitää olla tahtoa rakentaa uutta kaupunkia ja sen tarjoamia palveluja ja mahdollisuuksia arjen askareilla.

Pentti Lahtinen

Sastamalan
historiatoimikunnan
varapuheenjohtaja,
Vammalan
kaavanimitoimikunnan
puheenjohtaja

Vanhat pitäjännimet säilyisivät muillakin kylillä vaikkapa näin: Tervetuloa Tyrvään Stormiin.

"Yks..., kaks..., KOLME ja nyt katoaan kameraan!", hihkaisi Sami Ainolle ja molempia nauratti.

[Risto Nyysönen]

Elämä kirjailijape

"Se oli vielä aikaa ennen liikennevaloja", Aino Havukainen ja Sami Toivonen nauravat vapautuneesti kotisohvallaan Vammalassa.

Aika ennen liikennevaloja viittaa vuoden 2007 lokakuun tapahtumiin, kun muutto-auto toi homesodan uuvuttaman kirjailijapariskunnan ja heidän pienet tyttärensä Annan, 7 ja Miinan, 5 Raisiosta Vammalaan. Vammala sai ensimmäiset liikennevalonsa kahdeksan kuukautta muuton jälkeen, mutta kirjailijaperheen integroituminen uuteen ympäristöön kävi huomattavasti nopeammin. Mauri Kunnaksen tyhjillään ollut syntymäkoti sekä Nälkälänmäen asukkaat ottivat tulijat avosylin vastaan. Muutto ei suinkaan ollut hyppy täysin tuntemattomaan.

"Alueen historia oli meille jotenkuten tuttu Maurin kautta, mutta silti verkostoitumisen nopeus yllätti. Naapurit auttoivat alusta asti niin käytännön asioissa kuin kontaktien luomisessa. Naapuristävällinen yhteisö, jossa on pyyteetöntä hienovaraisuutta", pariskunta kuvailee kokemuksiaan Vammalan Nälkälänmäestä.

Myös tyrvääläisen huumorintajuun sopeutuminen kävi nopeasti. Hyvässä hengessä esitetty kuittailu, jossa ymmärtämisen vastuu siirtyy vastaanottajalle väentää suupielet virneeseen:

"Se on kollektiivinen tapa kommunikoida."

Positiivinen lumipalloilmiö

Siviilissä Aino Havukainen ja Sami Toivonen ovat siis Annan ja Miinan vanhemmat, mutta heidät tunnetaan paremmin Outolan veljesten *Tatun ja Patun* luojina. Nämä hyväntahitoisesti sekoilevat pallopäät näyttäytyivät lukijoille aluksi *Veera*-kirjoissa. Outolan veljesten meno oli kuitenkin sen verran tarttuvaa, että he vaativat tulla nähdyksi ja kuulluksi omassa julkaisussaan. Niinpä pojat nousivat statistien rooleista pääosiin ottamalla ensi kertaa koko tontin haltuun nimikkoalbumissaan *Tatu ja Patu Helsingissä* (2003).

Ensimmäinen Tatu ja Patu toi tekijöilleen heti Finlandia-junior ehdokkuuden. Pöytä putsattiin neljä vuotta myöhemmin viidennellä Outolan veljesten seikkailusta kertovalla järkäleellä *Tatun ja Patun Suomi*. Aiemmistä 32 sivun hengentuotteista hypättiin suoraan 48 sivuun, koska mahtipontinen aihe huusi lisää tilaa. Suomen historian puristaminen 24 hengästyttävään aukeamaan katsottiin Finlandia-juniorin arvoiseksi suoritukseksi. Sibeliuksen, Nurmen, saunan, tervan, viinan - ja mitä niitä onkaan - rinnalle uusiksi kansallisikoneiksi nousivat nyt myös Tatu ja Patu Suomi-kirjallaan, vain reilu kuukausi

maistuu rheelle

Vammalassa

Aino Havukainen ja Sami Toivonen kotiutuivat vauhdilla Vammalaan. Olohuoneen nurkassa seisova kaunis kaakeliuuni edustaa 1930 -lukua. Uunissa loimottava kuuma luonnonvalo lämmittelee ja luo tunnelmaa. Perheen lapsia Annaa ja Miinaa kutsui kuvaushetkellä muut askareet.

Sytyttäjä Sami.

tekijöidensä Vammalaan muuttom jälkeen.

"Jotenkin kaikki palaset loksahtivat kerralla kohdalleen. Vaikemme olekaan palkki-onmetsästäjiä niin huomionosoitus helpottaa, kun ei enää tarvitse itse kustantaa oman työn osuuttaan vaan siitä saa palkkaa. Finlandia-sana antaa enemmän uskottavuutta ja lastenkuvakirja, joka sisältää vielä huumoriakin voidaan ottaa ihan vakavasti", Aino sanoo.

Jossain vaiheessa usko omaan tekemiseen meinasi lopahtaa vuosien puurtamisen jälkeen ja luovuttaminen käväisi jo mielessä. "Runoilijan kehto ei ole ruusuista tehty koskaan", lauloi Dave Lindholmkin Ainolle jousien säästyksellä joskus -80 luvun alkupuolella. Ainakin Vammalaan kotiutuneiden kirjailijoiden kehossa tuoksuu raaka työnteko.

"Kyllä näitä tarinoita välillä väännetään hiki päässä", toputtelee Sami.

Peppi Pitkätossun perinnön jaolla

Sydänvereen pakatut tuotteet herättivät huomiota, huomio toi menestystä ja menestys lisää tunnustusta. Aino ja Sami ovat ehdolla vuoden 2009 ALMA, eli Astrid Lindgren Memorial Awards -palkinnon saajiksi. 5 miljoonan Ruotsin kruunun (noin 530 000) arvoiseen tunnustukseen on kiinnitys myös Mauri Kunnaksella ja viidellä muulla suomalaiskirjailijalla.

Yhteensä Peppi Pitkätossun perintöä kärkeä 153 kirjailijaa ja kuvittajaa, sekä lukemista ja kirjoittamista tukevaa yhteisöä 60 maasta. Aino ja Sami kuitaavat asian realismilla:

"Pelkkä ehdokkuus kovassa seurassa on jo hieno tunnus."

Arki soljuu omalla painolla ja elämä maistuu, mutta kuinka käy kirjailijaperheeltä joulun vietto?

"Aino on pesänrakentaja..."; ehtii Sami aloittaa, kun Aino jo jatkaa:

"...ja Sami koti-ihminen. Yleensä jouluksi mennään Raumalle minun lapsuuden maisemiin. Sellaista tuttua ja turvallista joulunviettoa perusjuttuineen".

Samikin on vähitellen pehmennyt joululle kuin perinteinen villasukkapaketti. Molemmat tunnustautuvat jouluhuhmisiksi ja nauttivat kuusen metsästyksestä kauppiaiden myyntipuheita kuunnellessa. Eräänä vuonna joulu meni lähes pilalle, kun Bauhausin nurkalta matkaan tarttui tanskalainen 10 euron houkutin.

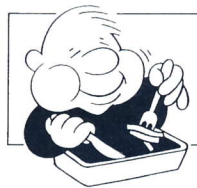
"Se oli sellainen viljelty muoviin pakattu ja hopeaan vivahtava teennäisyys. Kokeilu jäi lajissaan viimeiseksi, joten kuusirintamalla suositaan aina kotimaista. Joulu toimii. Se on yhteisen riemun jakamista lasten ja koko perheen kesken", Sami herkistyy ja raapaisee tulen olohuoneen nurkkaan sijoitettuun kauniisti kaakeloituun pystyuuniin.

Täyden palvelun kirjakauppa
Kirjakellari
Paperikauppa
Äänilevykauppa

INFO

**Tyrvään
Kirjakauppa Oy**

Marttilankatu 18 38200 Vammala
puh. 020 77 38 480
www.kirjakellari.com

HYVÄÄ RUOKAHALUA!

MARENKI

Puistokatu 5, puh. 511 4999

**Joulurauhaa ja
Onnellista alkavaa
vuotta 2009!**

KAIJAMAJA

TORIKATU 1 PUH. 514 3360

*Hyvää Joulua ja
Turvallista
Uutta Vuotta!*

*Rauhallista Joulua ja
Rakentavaa Uutta
Yhteistyön Vuotta
2009!*

Sastamalan kaupunki

www.sastamala.fi

Sastamalan kaupunki ottaa
tunnukseksi entisen Karkun
kunnan vaakunan (käytössä vuoteen
1972 saakka). Vaakunan on suunnitellut
taiteilija Lauri Ahlgren ja se on vahvistettu
12.2.1963. Aihe on saatu Sastamalan
vanhasta kirkosta. Vaakunan selitys kuuluu:
"sinisessä kentässä ristikoroinen
kultainen vihkiristi".

Sastamalakoti kokonaisuudessaan ilmasta nähtynä. Etualalla oikealla dementiakoti (16 asuntoa), vasemmalla G-talo (20 asuntoa), välissä F-talo (25 asuntoa) takana Kantatalo+Esikko (47 asuntoa). Kaikki kodin tilat ja asunnot täyttivät tämän päivän tasovaatimukset ja niissä on savuilmalaitteet, turvapuhelimet ja sprinklerjärjestelmä. Lisäksi kodin henkilökuntaa on paikalla ympärivuorokautisesti.

Sastamalakoti - yhteinen koti

[Rauno Laitinen]

Makea alku

Sain tehtäväkseni laittaa paperille muutamia omakohtaisia kokemuksia varttuneen väen yhteisestä kodista, joka aikanaan sai niin osuvasti hyvän nimen **Sastamalakoti**. Mistä nimi johdettiin, sitä en tiedä, vaikka olin Lions Club Vammalan jäsen jo siinä syyskuun klubikokouksessa vuonna 1963, missä kotihankkeesta päätettiin. Hanke lähti vauhdilla toteutukseen, sillä jo saman vuoden joulukuun viimeistä edellisenä päivänä oli perustava kokous ja heti

seuraavana päivänä yhdistys oli merkitty yhdistysrekisteriin. Rekisteröinnin hoiti näppärästi lion **Arvo Kylliäinen**, joka yhdistysrekisterivirastossa puhui asiasta niin nätisti, että virkailija uudenvuoden aaton lyhyenä työpäivänä vei hankkeen heti rekisteriin. No - Arvo sanoi käyttäneensä "voitelua" - kokonainen suklaalevy. Sen myötä hän toivotti virkailijalle hyvää uutta vuotta ja he yhdessä kotihankkeelle menestystä. Näin Arvo kertoi minulle, olin hänen presidenttivotensa sihteeri. Nyt näistä ajoista on kulunut 45 vuotta.

Hyvin alkanut

Asia sai heti alusta laajan tuen, jäseniäkin oli hetkessä yli 500. Korkea jäsenmäärä tarkoitti valtioneuvostolle sitä, että kotia halutaan paikkakunnalle. Kun lähtöehdot, kaupungin lahjoittama tontti, alkurahoitus paikallispankeista oli luvattu, suunnittelu aloitettu ja johto vankooissa käsissä, lähti koti pikaisesti toteutukseen. Ei aikaakaan kun kodin ensimmäinen osa, kantatalo, otti ensimmäiset asukkaat vastaan vappuaattona 1969, jolloin Sastamalakodin pu-

heenjohtaja, lion **Matti Unkuri** toivotti tervetulleeksi kotiin ensimmäisen asukkaan, joka oli **Vilhelmiina Salonen**. Puheessaan puheenjohtaja toivoi, että "tästä muodostuisi runko sitä hyvästä perhepiiristä, jonka toivomme kotiin syntyvän". Se muodostuikin ja on hyvin jatkunut jo 40 vuotta.

Hyvin jatkunut

Olen saanut olla mukana Sastamalakodin kasvun päivissä yli puolet elämästäni. Se on ollut hienoa aikaa alusta al-

www.toyota.fi

Uusi Auris Sol Blue
esittelyssä meillä!

Tavallista suurempi ajonautinto.

Vakiona suuret sisätilat, edistykellinen ajoergonomia sekä huippuluokan laatu ja varustus: mm. kauko-ohjattu CD/MP3 -audiojärjestelmä 6 CD:n vaihtajalla, 9 turvatyynyä, VSC-ajonvakautus ja luistonesto, automaattinen kaksoisilmastointi, Bluetooth handsfree, erikoisverhoilu, etusumuvalot ja 16" kevytmetallivanteet.

Mallisto alk. 19.220 e sis. toim. kulut

EU-yhdistetty 5,0-7,1 l/100 km, CO₂-päästöt 131-166 g/km. Takuu 3 vuotta/100.000 km, korin puhkuruostumattomuustakuu 12 vuotta.

TOYOTA

Myynti, huolto, varaosat, peltikorjaamo Sastamalan alueella

Loimijoen tie 55, HUITTINEN • Puh. 02-560 1250
www.autotalopelttari.fi

Trakinkatu 2,
38200 VAMMALA

Puh. (03) 511 9040, fax. (03) 511 9049

**KUNNON JALKINEET
KOKO PERHEELLE!**

Juhlakengistä

PILKKISAAPPAISIIN

Tervetuloa palvelevaan kenkäkauppaan

ASEMAN KENKÄ

Puistokatu 9, Vammala p. 514 3160

Lahjaksi parasta aikaa.

**MATKAP OIKIEN
LAHJAKORTTI**

Lomalahjakortti on varmasti mieluinen lahja.
Se antaa saajalleen elämyksiä ja muisteltavaa tuplasti
- joulusta aina pitkälle matkan jälkeenkin.

Puistokatu 19 Vammala, puh. 010 2323 990, vammala@matkajojat.fi

JOULULAHJAT

koko perheelle edullisesti.
Paketoimme lahjasi ILMAISEKSI.

Tervetuloa!

HINTAHAAVI

ILOISEN PALVELUN KAUPPA

Marttilankatu 16, Vammala, p. 03-511 5300

Risto Rytin katu 22, Huittinen, p. 02-567 890

KUN SISUSTAT

• Muista Kalliokoskelta löytyy
kaikki mitä tarvitaan

VUODESTA
1947

KALLIOKOSKI

Neljä kerrosta torin reunassa
Vammala puh. 511 2323

HYVIEN JA AJATTOMIEN LAATUTUOTTEIDEN OSTOPAIKKA

Sastamalakehon iloinen ja osaava henkilökunta yhteiskuvassa alkuvuonna 2008. Takarivissä toinen vasemmalla kodinjohtaja Paula Kokkonen ja neljäs emäntä Tuire Lahdenperä.

Sastamalakeho...

kaen. En päivääkään antaisi pois. En usko, että kukaan viihtyisi vapaaehtoisesti näin kauan yhdessä tehtävässä, jos se olisi vastenmielistä. Kaikki on ollut minulle lionspalvelua. Katson, että näin minä ja kans-

sani kaikki klubini lionit ja la-dyt toteuttavat konkreettisesti lionsjärjestön tunnuslausetta **Me palvelemme**, jota tämän toimintakauden kansainvälinen presidentti **Albert F. "Al" Brandel** tukee teemallaan

Palveluilla ihmeisiin kutsuen alateemalla palvelujen toteuttajia arkipäivän sankareiksi. LC Vammala on onnistunut tässä palveluaktiviteetissa. Kodissa on hyvä johto, osaava, iloinen henkilökunta ja lähes

sata arvokkaan elämäntekemuksen omaavaa hymyil-len eläkepäiviänsä viettävää asukasta. Hyvin on jatkunut, meille kaikille, arkipäivän sankareille.

Kodin asukkaat osallistuvat runsaslukuisesti heille järjestettyihin tilaisuuksiin. Nyt otetaan Sastamalakehossa vastaan nauraa ja iloiten juhannusta häitarin säestyksellä.

VAMMALAN *Seurahuone*

Hotelli • Ravintola • Pubi • Yöherho

lauantaisin elävää musiikkia
sauna & kabinetti & koukoustila
viihtyisät hotellihuoneet
arkilounas & à la Carte
sukujuhlat, tilaisuudet
sunnuntaisin brunssi

Puistokatu 4 • 38200 Vammala • puh. 03 - 51 941 • www.vammalanseurahuone.fi

www.lauhamo.fi
Tilausmatkalle,
soita
(03) 513 0412

**LINJA-AUTOLIIKENNE
ANTTI LAUHAMO OY**
VAMMALA, Telefax (03) 513 0411 toimisto@lauhamo.fi

**Huonekaluliike
Pekka Ahonen**
Vammala • Humppila • Kankaanpää
www.hklahonen.fi

- vaateuskankaat
- neulat
- napit, nauhat
- vetoketjut
- pitsit, helmet
- ompelutarvikkeet
- neulelangat

APRISCO
Tekeville käsille
Puistokatu 18, Vammala, puh. 0500 466 476

Joulun Taikaa...

Joulun taika valtaa vanhan ja nuoren mielen. Piparintuoksu leijailee keittiössä ja kuusi valaisee pimeitä iltoja, kun odottava tunnelma laskeutuu. Toivotamme riemukasta joulua ja mantelirikasta puuroa jokaiselle!

Lopuksi meille

Nuotti palasi parissa viikossa

Miltä Vammala näyttää palaavan silmin? Sanottakoon heti aluksi, että poissaolovuotenenkin olen asunut lähellä Vammalaa, enkä ole koskaan vieraantunut paikkakunnasta kokonaan.

Silti olen pari vuosikymmentä elänyt ja työskennellyt ikään kuin selin tähän kaupunkiin, katse kiinnitettynä Nokiaan ja muuhun Tampereen seutuun.

Miltä Vammala nyt näyttää, liki 20 vuoden jälkeen? Jo tullessani ilmoitin kaivanneeni Vammalasta viittä yksinkertaista, mutta elämää helpottavaa tai rikastuttavaa asiaa: vilkasta toria, tasokasta kirjastoa, paikallisen kahvilan herkkuja, lahjaliikkeen aarteita ja kunnollista siivousliikettä.

Nyt tähän listaan on löytynyt muutama asia lisää; Vammalassa voi vielä nauttia asteen leppoisammasta elämänrytmistä, jota piirun verran lähempänä Tamperetta ei voi enää kokea.

Myös Vammalan huoliteltu kaupunkikuva pistää silmään. Siitä esimerkkejä ovat muun muassa persoonalliset bussikatokset ja kauppojen näyteikkunoiden somistukset.

Kolmas lystikäs asia on murre ja kansanluonne. Jo muutamassa viikossa huomasi vanhan karkkulaisen nuottini vahvistuneen. Tunnen hykerryttävää sielujen yhteyttä, kun perityrväläinen, -karkkulainen tai -kiikkalainen oikein maanläheisellä, tervejärkisellä, kuivakkaalla huumorillaan ilmaisee asioita.

Vammalalainen harkitsee

Kärjistyksen ovat aina vaarallisia, mutta teen niitä silti, koska niiden avulla voi kertoa olennaisia eroavaisuuksia.

"Vammalalaiset ovat kuin jäältä pelas-

tettuja hämäläisiä", kuvasi aika ilkeästi eräs nokialainen kunnallispoliitikko naapureitaan. Tällä hän tarkoitti sitä satakuntalaista harkintaa, joka vammalalaisissa niin vakaasti esiintyy. Mihinkään muotivillityksiin ei lähdetä suin päin mukaan, arvostetaan perinteitä, historiaa, juuria.

Paitsi kaupunkien varallisuuden ja koon eroja, myös Nokian ja Vammalan mentaliteetin eroja kuvastaa se, että Nokialla saatetaan kesken vuoden tehdä budjettiin yhtä suuria muutoksia Vammalassa on budjetin loppusumma.

Jo kouluajoiltani muistan Vammalassa käydyn keskustelua uimahallista, Kilpino-kan sillasta ja S-marketin paikasta.

Kaikki ovat sukua toisilleen

Kun jatkan vertailua Vammalan ja Nokian välisistä eroista, selkein ero on ihmisten juurevuudessa ja siitä syntyvässä yhteisöl-

lisydessä. Nokialle on vuosikymmenten ajan muutettu tehtaiden tarjoaman leivän perässä. Yleisesti ottaen nokialainen ei voi kertoa vuosisataisista juuristaan paikkakunnalla.

Kotiseudun tarjoama kotoisuuden tunne, suvun suoma turva ja yhteisöllisyys ovat jääneet löyhiksi. Tästä seuraa irrallisuutta ja siitä eräitä ongelmia, kuten voi esimerkiksi Nokian rikostilastoista yhä nähdä.

Vammalassa on toisin. Lähes jokaisen vammalalaisen juuret ovat syvällä tämän pirkanmaalais-satakuntalaisen pitäjän pelloissa. Jokainen on sukua jollekulle ja yllätyksekseni myös minulle.

Olen löytänyt itseni huomaamasta, että vieras ihminen on tuntunut heti läheisemmältä, jos olemme voineet todeta olevamme jonkin väärän koivun kautta sukua. Onpa kerran lämminsävyisen keskustelun siemeneksi riittänyt sekin, että keskustelukumppanini oli sukua naapurilleni.

Tämän piirteen kääntöpuoli tosin on se, että voi olla vaikeata kotiutua paikkakunnalle niiden, joilla ei ole tuoda keskusteluun yhtäkään yhteyttä Vammalaan ja sen ihmisiin.

Uusia tuulia

Vammalalla on kunnioitettava historia ja komeaa kulttuuripohjaa, mutta Sastamalan kaupungin voi odottaa ja toivoa tuovan seudulle raikasta uudistushenkeä. Uskon, että ennakkoluulottomuus ja rohkeus vievät Sastamalan kasvuun.

Minna Ala-Heikkilä

Kirjoittaja on Tyrvään Sanomien uusi päätoimittaja, syntyjään karkkulainen.

Sovittelijan osa sopii

[Risto Nyssönen]

sosiaaliselle

Erikki Välimäki katsoo luottavaisena tulevaa Sastamalaan. Hän on seurannut Vammalan kunnallispoltuikkaa 15 vuotta aitiopaikalta ja tuntee myös kaupungintalon perusteellisesti. Tässä ollaan 1923 rakennetun kivilinnan entisellä etu- ja nykyisellä takaovella.

luonteelle

Dalataan ajassa 54 vuotta taaksepäin siihen hetkeen, kun **Erkki Välimäki** katseli maailmaa vastasyntyneen silmillään Vammalan Illossa. Vauva tunnistaa äidin läheisyyden maidontuoksesta jo muutaman päivän ikäisenä, mutta näkökyky erottaa korkeakontrastisenkin esineen vasta noin metrin päästä. Kun Erkki aikanaan laskeutui rintaruokinnalta lattiatasolle ja alkoi hahmottaa maalaistalon touhuja aivan uudelta kantilta, hän sai huomata, että elämä sodan jälkeisessä Suomessa täytyi työnteosta ja talot täytyivät lapsista.

"Meidänkin perheeseen syntyi 11 lasta, 7 tyttöä ja 4 poikaa. Sisaruksista 10 on vielä elossa. Kouluja en ehtinyt kovin pitkälle käydä, koska jäin talon töihin jo 10 vuoden ikäisenä isän sairastuttua", Erkki muistelee elämänsä alkutaivalta.

Saman talon töitä hän tekee edelleen – nyt tosin isäntänä, koska muita vapaaehtoisia tilan pitoon ei ilmoittautunut. Työteliällä miehellä täytyy olla kädet täynnä aamusta iltaan ja niinpä maatöiden ohessa pyörii lisänä oma metsäkoneyritys. Yritys työllistää myös jälkikasvua, kun kolmesta omasta pojasta kaksi on tarttunut tukevasti monitoimikoneiden ohjaimiin.

15 vuotta kunnallispolitiikkaa

Suurella katraassa varttuminen opettaa väkisin sosiaalisiksi. Sosiaalisista taidoista ei ainakaan ole haittaa kunnallispolitiikassakaan. Vammalan asioita Erkki Välimäki (kesk) on seurannut näköala-

paikalta vuodesta 1993 aluksi teknisen lautakunnan jäsenenä, ja sittemmin viimeiset 8 vuotta kaupunginhallituksen puheenjohtajana. Tätä paikkaa hän nimittää "tulilinjaksi pöydän päässä." Pitkiksi venyvät kokoukset kysyvät paitsi niitä sosiaalisia taitoja, myös vahvoja istumalihaksia.

"Onhan se hetkittäin melkoista vääntämistä, kun asioihin koetetaan löytää kaikkia osapuolia tyydyttävä ratkaisu.

Ohjausryhmän puheenjohtaja ehti vastata jutustelun lomassa kaupunginjohtaja Paavo Sallin puheluun.

Yhteinen sävel pyritään löytämään aina ensin neuvottelemalla, mutta aika usein päätöksistä joudutaan äänestämäänkin. Väännöt jäävät kuitenkin tähän huoneeseen, eikä niitä vatvota enää oven ulkopuolella", Erkki kuvaa kunnallispolitiikan tekoa kaupungintalon kokoushuoneessa.

Hänen mielestään toimiva demokratia kaipaa rinnalleen äänestäjä oppositiota. Kyseenalaistajia siis tarvitaan, mutta rajansa kaikella.

"Niillä ihmisillä jotka kyseenalaistavat lähes kaiken mahdollisen, on harvoin esittämiä vaihtoehtoja asioiden hoitamiseksi. On parempi, että - joskus vaikeatkin -

päätökset puidaan tässä huoneessa. Toinen vaihtoehto on tuoda ne kansan tietoisuuteen virkamiesesityksenä", kaupunginhallituksen puheenjohtaja kertoo vaihtoehdot.

Sovittelijalla iso rooli Sastamalan kättilöinnissä

Maassamme ensi vuoden alussa toteutuvien kuntaliitosten myötä historian siivet siis havisevat Vammalassakin - ja

osittain myös varisevat, kun vanha nimi Sastamala otetaan uudestaan käyttöön ja Mouhijärvi, Vammala ja Äetsä pyyhkiytyvät niminä pois Suomen kartalta. Aivan tuskattomasti ei tämäkään synnytys sujunut, koska aluksi neljäntenä mukaan lähtenyt Punkalaidun katkaisi napanuoransa ennen aikojaan.

Laskettu aika kuitenkin lähenee ja kaupunginhallituksen puheenjohtajalle lankesi aluksi myös uutta kaupunkia rakentaneen ohjausryhmän puheenjohtajuus. Loppusuoralla ohjausryhmä muuttui järjestelytoimikunnaksi, jonka puheenjohtaja on - aivan, Erkki Välimäki. Erkillä on ollut synnytyksessä iso rooli.

"Naapurit lähestyivät Vammalaa pyytämällä, että tehkää aloite, niin ruvetaan rakentamaan uutta kuntaa. Vastattiin ettei me tehdä aloitetta, mutta tehkää te. Kun aloite tulee pienemmältä, niin asiaa on helpompi lähteä viemään eteenpäin", Erkki muistaa synnytyksen käynnistysvaiheen ja vakuuttaa, että ovet pysyvät avoimina myös Punkalaitumen suuntaan:

"Kaunaa ei kanneta, vaan yhteistyötä päinvastoin kehitetään koko ajan."

Isä ja isoisa

Erkki Välimäen tuntevat kuvaavat hänet sovittelijaluonteeksi, joka on vaikuttanut merkittävästi Sastamalan kaupungin syntyyn. Itse hän vähättelee osuuttaan.

"Olen mielestäni enemmän taustavaikuttaja. Kukaan ei yksin saa mitään aikaan, kaikkein mukana olevien panos on yhtä merkityksellinen. Yhdessä tätä on työstetty virkamiesten ja luottamushenkilöiden vuorovaikutuksella."

Vuorovaikutuksen merkitys korostuu päätöksiä tehtäessä.

"Jos tullaan vain vaatimaan jotain, niin lähtökohta on huono, mutta jos kysytään, että tehdäänkö yhteistyötä, se saa mielenkiinnon heräämään", Erkki vertaa.

Olemme huuhtoneet meetwurstivoikkarit teellä ja kahvilla tuulensuojaan jutustelun lomassa ja seuraava kokous odottaa kiireistä miestä 5 minuutin päässä. Otamme vielä kaupungintalon takapihalla lähtiäisiksi muutaman kuvan.

"Onhan noita kiireitä piisannut. Sitä usein ajattelee, että olisi voinut antaa enemmän aikaa omille lapsilleen. Nyt vahinkoa koettaa paikata lastenlasten kanssa", neljän lapsen isä ja neljän lapsenlapsen isoisa hieman tukistaa itseään.

Joskus suurinta rohkeutta kysyy itsensä kritisointi. Siihen pystyminen kertoo terveestä itsetunnosta.

Bäckmanin taloon valtakunnallinen Kirjan

Vammalassa, Herra Hakkaraisen talon naapurissa komeilee niin sanottu apteekkari Bäckmanin talo. Rakennus peruskorjataan ja muutetaan valtakunnalliseksi Kirjan Keskukseksi. Peruskorjaus käynnistyy syksyllä 2008 ja avajaisia vietetään näillä näkymin vuonna 2011.

Bäckmanin talo ja kirja

Vammalan kaupunki osti kulttuurihistoriallisesti merkittävän ns. Bäckmanin talon vuonna 2007. Se peruskorjataan ja muutetaan Kirjan Keskukseen (työnimi) tarpeisiin. Lisäksi kaupunki hankki vuonna 2008 samassa pihapiirissä sijaitsevan ns. Torni-

talon, johon on myös mahdollista sijoittaa kirjatoimintoja. Vuonna 1920 valmistunut arkkitehtiprofessori Otto-Iivari Meurmanin suunnittelema päärakennus on suojeltu asemakaavalla.

Noin 1000 kerrosneliön kokoinen Bäckmanin talo on hyvä lähtökohta Kirjan Keskuselle. Talon sijainti on erinomainen ja kulttuurihistoria varsin kirjallinen. Esimerkkinä mainittakoon, että seudun kirja-kauppatoiminta käynnistyi jo 1800-luvun puolella samalla paikalla sijainneessa rakennuksessa, jonka kivijalalle nykyinen rakennus on rakennettu. Apteekkarin talossa vallitsi kansainvälinen henki ja sivistynyt ilmapiiri, jonne apteekkari Bäckmanin sveitsiläissyntyinen Maria-rouva toi mu-

kanaan tuulahduksia avarasta maailmasta. Avokätistä hyväntekeväisyys toimintaa harjoittanut rouva opetti mm. kouluaikoinaan talossa asuneelle Kalle Sulinille (myöh. runoilija Kaarlo Sarkia) ranskankieltä. Myöhemmin Sarkia sai kehuja aksentistaan ja saavutti mainetta mm. Baudelaire suomenoksillaan.

Nyt käynnistyvän peruskorjauksen budjetti on n. 1,5 miljoonaa euroa, josta EU- ja valtion rahoitusta runsas kaksi kolmasosaa ja kaupungin osuutta vajaa kolmasosa.

Uudenlainen tapa sukeltaa kulttuuriin

Kirjan Keskus -hankkeen lähtökohtana on

Bäckmanin tonttien rakennukset sisäpihalta nähtyinä. Kuvat Asko Laiho.

Keskus

Vammalan kaupungin pitkäaikainen työ kirjakulttuurin edistämiseksi. Vahva kirjallinen maine on syntynyt erityisesti Vanhan kirjallisuuden päivien ansiosta. Kirjakulttuurikaupunki-imagoa tukee alueen vahva kirjallinen menneisyys ja aktiivinen nykyisyys. Myös vuoden 2009 alusta toimintansa aloittava Sastamalan kaupunki profiloituu kirjaan ja kirjakulttuuriin.

Kirjan Keskus on yksi Pirkanmaan kulttuurin toimenpideohjelman viidestä kärkihankkeesta. Kirjan Keskus tarjoaa tietoa ja elämyksiä kirjasta esineenä, sisältönä ja ilmiönä sekä osana ihmisten elämää. Keskus tulee olemaan sanalliseen ja kirjalliseen ilmaisuun erikoistunut yleisviihtävä, toiminnallinen ja tutkimuksellinen

yksikkö, jollaista Suomessa ei ennestään ole.

Kirjan Keskus koostuu pysyvistä elämyksellisestä perusnäyttelystä (kertoo suomalaisen kirjan tarinan), työpajoista, vaihtuvista näyttely- ja tapahtumatiloista, työhuoneista, käsikirjastosta, tutkijanhuoneista, mahdollisesti kirjailijaresidenssistä ja/tai kahvilasta sekä aula-, liike- ja varasto- yms. tiloista.

Suomalainen kirja ansaitsee keskuksensa. Valtakunnalliseen Kirjan Keskukseen kohdistuvia odotuksia osoittaa seuraava lainaus Turun Sanomien pääkirjoituksesta 23.6.2008: "Tähänastisten makupalojen perusteella voi sanoa, että Kirjan Keskus tuo Suomeen uudenlaisen tavan sukeltaa

kulttuuriin. Kirja ei ole vain fyysinen esine ja siinä olevat painojäljet. Sastamalaisten käsissä kirjasta muokkautuu kaikki aistit haastava katsantokanta kulttuuriin."

Leena Aaltonen
toiminnanjohtaja
Suomen Kirjainstituutti

Tyrvään piirikunnan APTEEKKI

ja sen ensimmäiset apteekkarit
Marttilankatu 12:ssa vuosina 1871–1938

Konrad Ferdinand Wahlroos

L aivanvarustajan poika Konrad Ferdinand Wahlroos syntyi Porissa 29.11.1841. Siellä hän kävi kolme luokkaa korkeampaa elementtaarikoulua. Porilaisessa Sandlundin apteekissa hän aloitti 1858 harjoittelijana, 1862 farmaseuttina ja 1867 proviisorina, jona hän toimi myös Ilmolan ja Joroisten apteekkeissa. Tyrvääseen hän tuli 1870 ja muutti täältä apteekkariksi Loviisaan ja sieltä vielä Pielisjärvelle, jossa kuoli 20.1.1906.

Wahlroosin muuttoon Tyrvääseen vaikutti samana vuonna solmittu avioliitto Anna Sofia Gallénin kanssa, jonka isä oli tunnettu nimismies Peter Wilhelm Gallén. Anna oli Akseli Gallen-Kallelan sisarpuoli isän ensimmäisestä avioliitosta. P.W. Gallénin toinen vaimo taas oli Konrad Wahlroosin sisar Matilda. Apteekkariksi siinä appensa lanko ja apteekkerska kälynsä tytärpuoli. Perheeseen syntyi viisi lasta, jotka jäivät äidittömiksi, kun apteekkerska menehtyi keuhkotautiin alkukevällä 1884. Samana keväänä taloon tuli lasten

ja talouden hoitajaksi apteekkarin serkku rouva von Schantz, o.s. Wahlroos. Syksyn tultua serkukset avioituivat.

Tulevan apteekin paikalla oli värjäri Karl Kuhlmanin 1862 rakentama talo Hopun ratsutilan Koskenhakaan kuuluvalla vuokrapalstalla, jonka vuokranautinnan aika kesti 50 vuotta 28.10.1862 alkaen. Palstan nykyinen osoite on Marttilankatu 12. Wahlroos osti talon ja vuokraoikeuden ja rakennutti paikalle uuden komean talon.

Wahlroos aloitti apteekin toiminnan ripeästi ja tarmokkaasti saatuaan 17.1.1871 privilegion. Apteekissa pidettiin myös pientä sekatavarakauppaa, joka mm. toimitti kirjoja ja tarvikkeita Kirkonkylän koululle vuodesta 1874. Apteekkariksi perusti lääkelaatikon Mouhijärvelle 1883. Apteekki hoiti postiakin vuoteen 1884 saakka. Hevosposti kulki kerran viikossa yöllä kumpaankin suuntaan linjalla Turku–Tampere. Apteekissa valvottiin ja tarjottiin kuskille ryyppyä. Lajiteltu posti pantiin

Apteekin talo
Wahlroosin aikana.

aamuksi esille lasioviseen kaappiin. Sunnuntaisin kirkossa kuulutettiin saapunut posti, jonka kirkonkävijät voivat palatessaan hakea. Apteekissa palveltiin sunnuntaisinakin aamuaikaisesta ilta-myöhään mm. kirkkomatkalaisia.

Lääkkeitä pyydettiin oudoilla nimityksillä, kuten *Yhdeksän miehen voimaa*, *Kärmeen ihraa*, *Johanneksen leipäpuun kuorta*. Lähellä asuva lääkitäjä *Amanda Jokinen*, *Tyrvään Manta*, käytti lääkkeenä paljon *Johanneksen leipäpuun kuorta*; sen myynti olikin runsasta. Kun lääkärintoimi oli vain piirilääkärin varassa, joutui apteekkarin apulaisineen monasti antamaan ensiapua ja lääkkeitä esim. loukkaantumisissa.

Apteekkarin hyötypuutarhassa kasvatettiin moninaisia rohtokasveja, hedelmiä ja marjoja. Kaukomailtakin tilattiin erikoisia siemeniä. Kasvihuoneessa yritettiin kasvattaa jopa silkkiäisperhosen toukkia, tosin huonoin tuloksin. Apteekkarilla näyttää olleen merkittävää yhteistyötä Kirkonkylän koulun opettajaksi Alahärmästä 1884 tulleen *Oskar Söderholmin*, myöh. *Vettenranta*, kanssa. Apteekkarin Pietarista hankkimista siemenistä kasvoi koulun ympär-

Vuonna 1985 uudistettu rakennus.

ristöön hienot lehtikuusimetsiköt. Herrat olivat 1887 perustamassa Tyrvääseen Puutarhayhdistystä.

Apteekkarin Wahlroos osallistui myös yhteiskunnallisiin toimiin. Hän oli perustamassa Tyrvään Säästöpankkia 1876, kuului sitten jäsenenä sen ensimmäiseen hallitukseen ja toimi kamreerina 1883–1888. Pankin toimipaikka oli apteekissa. Joskus tilinpäätöstä tehtäessä joutui koko apteekin

väki etsimään yli yön 10 pennin virhettä.

Ruotsinkielisestä taustastaan huolimatta apteekkarin Wahlroos oli suomenmielinen. Hän palkkasi kotiopettajan 1884–1885 opettamaan lapsilleen suomea. Tuo opettaja oli myöhemmin merkittävänä kulttuurivaikuttajana tunnettu, mm. opetusministerinä ja sosiaaliministerinä toiminut kamarineuvos Niilo Liakka.

Tyrvään piirikunnan APTEEKKI...

Otfried Abelard Bäckman

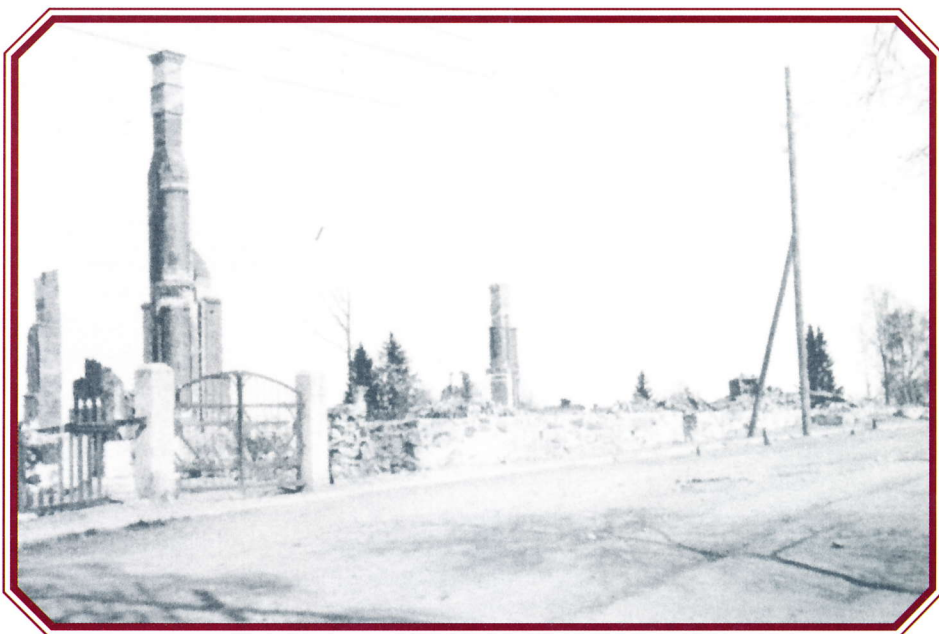
Apteekki siirtyi 1.9.1888 tehdyllä kaupalla Otfried Abelard Bäckmanille. Hän oli syntynyt Hämeenkyrössä 27.12.1860. Hän oli jo 13-vuotiaana harjoittelijana Wahlroosin apteekissa. Bäckman avioitui Johanna Sofia Margareeta Gestrinin kanssa, s. 3.1.1870. Kun Johanna kuoli nuorena 29.12.1899 vain 29-vuotiaana, hän avioitui uudelleen sveitsiläissyntyisen Maria Elisabeth Tschoppin kanssa, s. 30.10.1872. Maria kuoli 23.6.1947. Avioliiton mukana tuli perheeseen saksan ja ranskan kieli. Apteekerska tunnettiin hyväntekeväisyyttä harrastavana; kulkijallekin aina tarjottiin ateria. Runoilja Kaarlo Sarkian tiedetään saaneen tukea opintiehellään.

Suomessa oli nälkävuosien jälkeä vallinnut hidaskas taloudellinen kehitys, joka 1880-luvulle tultaessa oli kääntynyt nousuun. Lisääntynyt rahankäyttö elvytti Tyrväänkin kirkonkylän kaupallista elämää. Saatuaan privilegion apteekkipitoa varten ryhtyi apteekkarikin sen ohella harjoittamaan monenmoista liiketoimintaa. Hän jatkoi Wahlroosin perustaman puutarhan hyödyntämistä. Sen tuotteita pullotettiin *Tyrvään Wesitehtaan* nimellä varustettuina ja myytiin omassa kioskissa. (Tuon kioskin paikalla oli huomattavasti myöhempään 1950-luvulla Rautatiekirjakaupalla kioski). Hedelmämonaadeja oli useanlaisia, myös Suuda- ja Seltteri-wettä. Limonaadipullon etiketissä oli tuoteseloste: *Valmistettu puhtaasta kristallisoskerista, ilman Saccarini lisäystä, ja todellisesta hedelmämehestä.* Lieneekö tapahtunut epätervettä kilpailuakin, koska ilmoittelussa mainittiin: *Pitäkää waari että limonaadipullot owat varustetut minun nimellisellä Tyrvään We-*

sichteaan etiketillä. Puutarhan omenille annettiin I palkinto Tyrvään Puutarhanäyttelyssä 1995. Puutarhassa oli jopa viiniköynnös, joka antoi rypäleitä vielä 1950-luvulla. Hän piti apteekin yhteydessä *Tyrvään Siemenkauppaa* ainakin jo 1902, se voi olla peräisin jo Wahlroosin ajalta.

Apteekin myyntiartikkeleita löytyy Tyrvään Sanomissa julkaistuissa ilmoituksissa, kuten: Teetä, hyvää kiinalaista, cacaota, etikkaa, terwasaippua, karpulisaippua, finissi saippua, lysoolia, karpuuli-happoa, ja saippua kiweä. Tärpättiä, liinöljyä, puunöljyä, sorkka öljyä, woi wäriä ja juuston juoksutinta. Celadinia walkoista ja punaista. Pyykki suudaa. Pellawansiemen- ja ompelukoneöljyä. Omenia ja puutarhan siemeniä. Pippureja useaa lajia. Kaneelia, kardemummaa, muskottia, muskottikukkaa ja saframia. Sagoryynejä.

1918 palon jälkeen jäljellä olivat vain piippuja ja kivijalka..

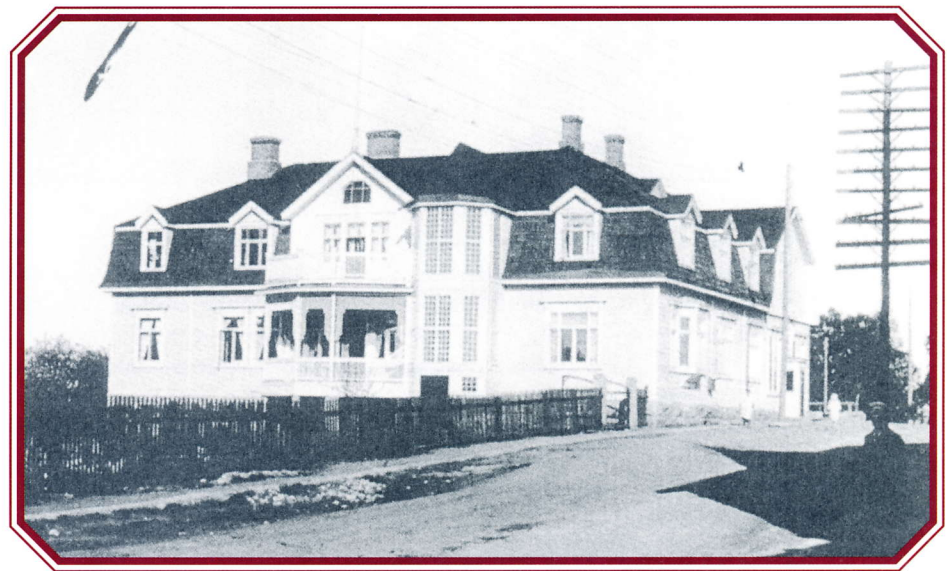

Apteekki evakossa rukoushuoneella.

Apteekki ilmoittaa myös ostavansa jatkuvasti: pyörtänöpöllönkukkasia, nuppujauhoja, juhanuskukkasia, torajyviä, katajanmarjoja ja tuoretta ihraa. Bäckman sai 1893 luvan pitää apteekin sivuhuoneessa kirja- ja paperikauppaa, joka jatkui vuoteen 1907 saakka. Lisäksi hänellä oli Friisin hautaristien ja Henkiwakuutus-Osakeyhtiö Kalevan edustus. Sivupapteekkeja perustettiin Karkkuun, Laviaan ja Mouhijärvelle. Niiden hoitamisesta oli paljon vaivaa, sillä puhelinkin saatiin vasta 1891. Muun lisäksi hän alkoi harjoittaa maanviljelystä ostettuaan Varilan kylästä Uotin tilan. Myös hän tilasi Agros ja Aatra maatalouden lehdet.

Kauppalaksi muuttunut Vammala koki raskaan koettelemuksen 1918 tapahtumien yhteydessä. Se tuli illalla 18.4.1918 pahoin poltetuksi. Vuonna 1895 laajennus- ja peruskorjaustyöt apteekkirakennukseen oli tehnyt paikallinen rakentaja Kalle Kulmala. Rakentaja kyllä mainitsee muistelmissaan rakentaneensa uuden talon, mutta tuskin on todennäköistä, että niinkin uusi komea talo olisi silloin kokonaan purettu. Niin tai näin, talo paloi raunioksi apteekkeineen, samoin suurehko ulkorakennus eteläpuolella tonttia ja kivikellarin kattorakenteet. Vieläkin jäljellä olevat pienempi maksiinirakennus ja veivikaivon koppi säästyivät.

Apteekkari ryhtyi puuhaamaan uutta tilapäistä apteekkia palamat-

1919 rakennettu uusi talo.

ta jääneelle, naapurissa olevalle rukoushuoneelle, jonka hän oli myynyt 1906. 25.5.1918 aloitettiin siinä reseptuuri ja vuoden lopulla piirilääkäri Otto Meurman piti tarkastuksen. Hän kuvaa apteekkiä näin: *Kaikki sisustus on väli-aikaista ja suurimpaan hätään varattua, se on osaksi pienempää fakkia, joita on tuotu Mouhijärven ja Karkun haara-apteekeista. Samaten ovat astiat mitä erilaisempaa laatua . . . , suurimmaksi osaksi aivan sekalaisia pulloja ja muita säilytysastioita. Lääkevarasto, joka palon kautta lopen tuhoutui, on sittemmin ollut varsin niukka ja puutteellinen ja on koottu mistä vaan on onnistuttu saamaan, eikä suurestikkaan ole voitu ottaa huomioon sen laatua.*

Syksyllä 1919 aloitettiin uuden talon rakentaminen vanhalle kivijalalle ja vaikka oli ankara pula rakennustarpeista, valmistui uusi apteekkitalo 1920 lähes Ottilivari Meurmanin piirustusten mukaisesti. Rakentamisen teki jälleen Kalle Kulmala. Oman perheen ja henkilökunnan tarpeita varten tehtiin taloon leipomotila ja hankittiin pyykkiä varten Sidoroff-sähkömankeli.

Piirilääkärin tarkastuskertomus antaa kuvan uuden apteekin sisustuksesta: *Expeditiohuone on suuri 8 ja 9 metrinen, jonka kadun puoleisella seinässä keskellä on sisäänkäytävä ovi ja sen kummallakin puolella kolmiosaiset*

näyteikkunat, sisäänpäin asetulla aitauksella. Ovesta oikealla seinällä on 3-osainen ikkuna, vasemmalla seinällä perällä on avonainen käytävä asuntopuolelle, peräseinällä on oikealla ovi varastohuoneeseen, tätä lähempänä uuni ja vasemmalla ovi decoctorioon. Myrkkukaappi sijaitsee uunin ja decoctorioon johtavan oven välissä. Muuten apteekki on sisustettu tavalliseen tapaan suuri puolikaareva kauppatiski oven edessä tilavan välimatkan päässä, signeerauspulpetit molemmin puolin, tiskin päätypuolilla niistä sopivalla välimatkalla ja paremmin keskellä vapaasti seisten pari pienempää fakkia sekä niiden päällä edessä näyttelykaapit patenttitavaroille ja näiden takana

Tyrvään piirikunnan APTEEKKI...

*statilliset va'aat, käsikauppavaa-
ka y.m. Säilytysastiat, joita näinä
aikoina tavattoman kalleutensa
vuoksi on ollut mahdoton hank-
kia, ovat myös kirjavaa laatua,
mutta kaikessa tapauksessa saa
apteekista jotenkin siistin yleis-
vaikutuksen.*

Apteekin toiminta jatkui jälleen rauhallisemmissa oloissa. Apteekin alkuaikojen asiakas, kansanparantaja Amanda Jokinen oli kuollut 1922, mutta jatkajakseen hän oli opettanut tyttärensä Huldan, jolla oli kulkuyhteyksien parannuttua tavattoman paljon hoidettavia potilaita. Hän tuotti apteekissa hyvin paljon työtä; hänen asiakkaitaan varten oli tehtävä aivan erillinen palvelutiski.

Apteekkari Bäckman oli pitkään vaikuttamassa Vammalan kauppalan syntymiseen, joka toteutui 1907, ja kuului sitten sen luottamushenkilöihin. Hän kuului Tyrvään Suomalaisen Yhteiskou-

lun perustajiin, Palokunnantalon (myöh. Seuratalo) rakennustoimikuntaan, Tyrvään Puhelin Oy:n perustajiin, Tyrvään Osuusmeijerin johtokuntaan, Tyrvään Säästöpankin hallintoon ja toimi sen kamreerina vuodesta 1893 vuoteen 1897, jolloin pankin toiminta apteekin sisinissä kamarissa loppui.

Bäckman kuoli 21.3.1938, min-
kä jälkeen apteekki toimi jonkin
aikaa perikunnan omistuksessa ja
sitä hoiti proviisori Hanna Wass.
Näin päättyi apteekkitoiminta
tässä talossa, mutta Tyrvään
Apteekin toiminta kyllä jatkui.
Valtioneuvoston myöntämänä
sai apteekkioikeuden 15.12.1939
Sven Jaakko Emil Seitsaari (aik.
Strömmer) s. Kankaanpäässä
28.4.1886. Hän ryhtyi rakenta-
maan uutta apteekkitaloa vähän
matkan päähän Marttilankadun
ja Onkiniemenkadun kulmaan
Onkiniemenkatu 11.

Apteekin jälkeen taloa muutet-

tiin liike- ja asuntotarkoituksiin
sopivaksi 1940-luvulle tultaessa.
Siihen tulivat ensimmäisinä Suo-
men Yhdyspankin ja Kenkäkaup-
pa Frans Koittolan liiketilat. Ylä-
kertaan rakennettiin asunto- ja
vastaanottotiloja. Myöhemmin
liiketiloihin toimivat Weijo Joki-
sen asusteliike ja Rissasen sähkö-
liike, ym.

*Kirjoittaja on kotiseutuneu-
vos, konservaattori, eläkkeel-
lä oleva Tyrvään seudun Mu-
seon museonhoitaja.*

Talvi 1921. Kuva Bäckman-suvun arkisto.

*Jouluaattoilta,
on paljon mistä iloita.
jokainen sydän lämmöstä täyttyy,
jopa kiire mielestä jättäytyy.
Ihmeellinen on joulun taika,
olisipa joulu aina.*

M.H.

*joulukuusi vihreä huusi
puuroa lapset mantelihapset
kynttilöihin valo takkaan palo
lahjat tänne alle suuta soukemmalle
tonttulakit päähän säähän kuin säähän
piparkakkuja pari ja virneeseen naamari
kuusi suuri juhlan juuri
huuteli näin ihmisiä päin
kuuliko kukaan lähtikö mukaan
tiedä häntä joulu ja räntä*

H.T.

*Aina pienenä rakastin sitä ääntä,
joka syntyy askeleen ja lumen kosketuksesta*

Narinaa

*Aina pienenä rakensin lumilyhtyjä
ja katselin valon matkaa pimeyteen*

Hohdetta

*Aina pienenä leivoin pipareita
Tuoksusta tiesin, että pian on joulu*

Odotusta.

P.S.

*Tontut lahjoja valmistaa,
Joulupukki niitä kantaa saa.
Petteri rekeä kuljettaa,
Nyt matkaan käydään vaan.*

M.L.

MODUX, käänteentekevä hoito-/seniorisänky UUTUUS!

Modux on suomalainen laatuutuote, joka valmistetaan korkealuokkaisista materiaaleista kotiolosuhteet huomioiden.

Moduxin käyttö ja kuljetus on helppoa. Se mahtuu yhden ihmisen voimin tavalliseen hissiin, pienestäkkin oviaukosta ja saat sen käyttökuntoon hetkessä.

Modux-sängyn alakorkeus on vain 27 cm ja sen käyttö on vaivatonta. Valittavanasi on korkeussäädön lisäksi selkäosan- ja jalkaosan säädöt. Sängyn kuljetusmitta on vain 60 x 90 cm.

Valikoimistamme löydät myös muut seniori-kalusteet kotikäyttöön, seniori-kuntosalilaitteet, sekä fysioterapian tuotteet.

Katso Modux-esittelyvideo netistä: www.lojer.com

Tutustu laajaan
mallistoomme ja
UUTUUS-tuottei-
siimme netissä.

www.lojer.com

Hoit- ja sairaalalasteet: Lojer Oy (Vammala) puh 010 830 6700 • Lojer Oy (Helsinki) puh 010 830 6741 • Lojer/ Temelox Oy (Kempele) puh 010 830 6760
Fysioterapia: Lojer/Rainer Rajala Oy (Orimattila) puh 010 830 6780

Gustav hurmaa charmillaan

NIEMI
110 vuotta

Jälleenmyynti Vammalassa:
Huonekaluliike Pekka Ahonen
Huonekaluliike Kalliokoski
www.niementehtaajat.fi

*K-supermarket Superin
kauppiat Outi ja Petri Vesanen
henkilökuntineen toivottavat*

*Rauballista Joulua
ja Hyvää Uutta Vuotta
asiakkailleen ja
yhteistyökumppaneille!*

K SUPERMARKET SUPERI

Vammala, Roismalan risteys, puh. 010 470 1820

Hanakat[®]

LVI-TAMMINEN OY

Hopunkatu 6, 38200 Vammala
Puh. 010 404 7500 Fax. (03) 512 9955

VÄRISILMÄ

**Vammalan
Väriaitta**

38200 VAMMALA
ITSENÄISYYDENTIE 10

PUHELIN 511 2895
FAX 03-511 5100

RESKONTRAN H

LASKUTUSPALV

FACTORIN

LASKUJEN OST

PERINTÄPAL

LUOTTOTIET

SVEA
RAHOITUS & PERINTÄ

Puh. (03) 512 4400, vammala@svea.fi, www.svea.fi

NETLAND.

Marttilankatu 5, 38200 Vammala
Puh. (03) 512 5000 | www.netland.fi

*Heinon
Leipomo Ry*

Sastamalank. 70, 38210 VAMMALA, puh. 03-511 2640

avoinna ark. 8-16.30

Tauno Lehtimäki kertoo:

Oli sitä ennenkin biopolttoainetta

Vähän vanhemmat ihmiset muistaa ja nuorempienkin pitäisi tietää sen sotien aikaisen, ja pitkään jälkeensäkin vaivanneen pottoaineiden pulan.

Kotonani oli vuonna 1943 ruis tuleentunut ja se on muistiini jäänyt erityisesti sen takia, kun jouduimme puimaan ne riihessä. Vaikka olikin puintivehkeet, mutta kun ei saatu kansanhuollosta moottoriin polttoaineen ostolupaa! Tai kyllä sai, mutta se 5 litraa petroolia ei olisi siihen puintiin riittänyt.

Riihessäpuinti otti sellaisten keskenkasvuisten voimille, jollaisia sisareni ja minä siihen aikaan olimme.

Yhtenä syksynä oli kotonani Tannin Vihtorikin käyttämässä puimakonetta, kun hänen Olympian-sa kävi vähemmällä polttoaineella, kuin meidän oma moottori. Ei se polttoaineiden pula yksin meillä ollut, kyllä se vaivasi jokaista maapaikkaa.

Sitten sattui tulemaan vähän tuuriakin mukaan siihen puutteeseen. Saman Kärmeenmaan kylätien varrella asunut Kaajan Toivo oli siihen

aikaan poliisina. Tarkemmin sanottuna hän oli poliisien ns. Lentäväsä osastossa. Siinä toimessa joutui liikkumaan aika laajalla alueella. Siinä työnsä ohessa hän sai tietoonsa, että on mahdollista ostaa Keuruun Tervatehtaalta jossakin tislauksessa tullutta esiöljyä sanottua polttonestettä. Puuhakkaana miehenä Toivo huomasi siinä olevan mahdollisen ratkaisun hänenkin öljyntarpeeseensa. Hänellä kun oli myöskin maanviljelystä. Niinpähän ostikin kyseistä ainetta useamman kymmenen litraa.

Tuli sitten puintien aika, kun viljat oli saatu suojaan korjattua. Naapurista Pihlajamäen Lauri oli käynyt heillä aikaisemminkin puimassa ja tuli taaskin puimakoneensa ja Porilaisen moottorinsa kanssa. Moottorin tankkiin kaadettiin sitä esiöljyä ja puhalluslampulla saatiin moottorin kuula punaiseksi.

Yritettiin sitten käynnistää, mutta moottori ei suostunut käymään sillä aineella. Se vaan yski ja köhi mutta ei ottanut kierroksia, savutti eikä ollut voimaa.

Ei tullut puimisesta mitään ja

homma jäi kesken.

Meiltä ajettiin silloin maitokuskia ja sillä reissulla isäkin oli saanut tietää tästä epäonnistumisesta. Kaajasta annettiin kanisteriin hänelle sitä esiöljyä kokeiltavaksi, josko se toimisi meidän puintimoottorissa.

Meillä oli silloin yhteiset puintivehkeet naapurin Alhon kanssa. Moottori oli Erkki Levorannan verstaalla Vammalassa maatalusmoottoriksi muutettu 1926 -vuoden Fordin T-mallin automoottori.

Esiöljyä kaadettiin Voortin tankkiin petroolipuolelle ja pensinillä pantiin alkuun käymään. Hana käännettiin esiöljylle ja moottori kävi niettä räiky, eikä edes sauhua tullut yhtään!

Puimakonettakin pyöritti ainakin yhtä hyvin kuin petroolilla. Sen moottorin puristuksia oli pienennetty kaksinkertaisella kannentivisteellä, josta voikin johtua, että se öljy paloi siinä hyvin.

Niin siinä sitten kävi, että sillä Fordilla käytettiin sen syksyn puin-teja ja puitiin Kaajankin viljat.

Niin että on sitä ennenkin osattu biopolttoaineita käyttää!

Kirjailija Heikki Ojansuu

Kotiseutumme kolme merkittävintä suomen kielen tutkijaa, Antero Warelius, Heikki Ojansuu ja Pertti Virtaranta, ovat kaikki olleet myös itse eläviä sanankäyttäjiä.

Heikki Ojansuu (1873–1923) oli tutkijana hyvin monipuolinen: hän tutki suomen murteita, karjalan ja viron kieliä, lainasanoja ja nimistöä. Hän oli myös oman aikansa paras vanhan kirjasuomen tuntija.

Hyvin tuotteliaskin Ojansuu oli: suhteellisen varhaisesta kuolemastaan huolimatta hän ehti julkaista toistakymmentä tieteellistä teosta ja lähes kaksisataa tieteellistä artikkelia. Harvat näitä kirjoja ja artikkeleita enää tuntevat, ja se on täysin ymmärrettävää. Siinä määrin ne ovat sidoksissa oman aikansa tieteelliseen keskusteluun.

Tämän päivän tavallisten lukijoiden kannalta Heikki Ojansuun kiehtovimmat tieteelliset työt ovat niitä, jotka valmistuivat jo ennen varsinaista tutkijanuraa.

Ojansuu oli vasta 16–17-vuotias Porin lyseon opiskelijapoi-ka, kun hän merkitsi muistiin suuren määrän Annastuuna Korkeemäen lauluja ja tarinoita. Pertti Virtaranta toimitti Ojansuun ja kahden muun kerääjän työn pohjalta vuonna 1969 ilmestyneen kirjan "Annastuuna aikansa".

Kun Ojansuu oli opiskellut yhden lukuvuoden E. N. Setälän oppilaana Helsingin yliopistossa, hän keräsi muistiin lähes 14 000 sanaa käsittävän Tyrvään murteen sanakirjakäsikirjoituksen. Se oli suurtyö, jonka kiinnostavuutta ajan kuluminen on vain parantanut.

Ojansuun Heikin sanakirja

Heikki Ojansuu oli kotoisin Ojansuun sotilaskatalosta. Talon maille rakennettiin Tyrvään piirimielisairaala, josta myöhemmin tehtiin kaupungintalo.

on oikeastaan tulevan Sastamalan kaupungin murre-sanakirja: Keikyää lukuun ottamatta koko uusi Sastamala kuuluu siihen alueeseen, jonka murretta Ojansuu nimitti Tyrvään murteeksi. Samaa murrealueeseen Ojansuu luki myös Kiikaisen ja Lavian, mutta ei nykyään Nokiaan kuuluvaa Suoniemeä, vaikka sekin oli osa vanhaa Sastamalaa.

Ojansuun käsikirjoitus on runkona kaksiosaisessa "Tyrvään murteen sanakirjassa" (Warelia 2008 ja 2009). Tätä sanakirjaa toimittaessani olen tuonut pieninä palasina julki Ojansuun muutakin aikaisemmin julkaisematonta kirjallista tuotantoa. Sanakirjan avulla olen näin voinut esitellä Ojansuuta myös kaunokirjailijana, erityisesti runoilijana.

Heikki Ojansuun syntymän 100-vuotisjuhlassa Vammalan nykyisen kaupungintalon puistossa vuonna 1973 paljastettiin taiteilija Veikko Eskolan tekemä reliefi.

100-vuotisjuhlassa oli läsnä myös Heikki Ojansuun serkku ja läheinen ystävä, arkkiaatri Arvo Ylppö.

* * *

Vaikka Heikki Ojansuuta tuli Helsingin yliopistossa apulaisprofessori (tuon ajan termeillä "apulainen") ja lopulta Turun yliopiston ensimmäinen suomen ja sen sukukielten professori, hänen uransa ei edennyt kykyjen edellyttämällä tavalla. Hän kärsi pahoin voimakastahtoisen Setälän yksinvaltaisesta otteesta.

Ennen tieteellisen uran valintaansa Ojansuu oli suunnitellut kirjailijan ammattia. Epäilemättä hän olisi menes-

"Vielä kun soutelen Vihattulassa"

Niin kielentutkijana kuin runoilijanakin Ojansuu ammensi oman kotiseutunsa ihmisistä, tutuista paikoista ja tarinoista.

Esimerkiksi runossa "Äitini neuvoja" Ojansuu kirjoittaa, kuinka äiti kehotti ottamaan mallia naapurin pojasta Liuhalan Fransista, joka "käypi jo saarnaamassa". Poika ottaa muuten äidin neuvot nöyrästi vastaan, mutta ei tätä yhtä. Näin runo päättyy:

*Vaan naapurin Fransist' en huoli en!
Se liiaksi huutaa ja hosii.
Ei muuta kuin ämmiä itkettää
ja nuoria tyttöjä kosii.*

Tunnetuin Ojansuun runoista on varmasti "Runo Tyrvälle", jonka hän kirjoitti joulukuun 1917 synkissä tunnelmissa. Ojansuun syntymän 100-vuotisjuhlassa Vammalassa vuonna 1973 runon lausui Kari Koivu. Runo on julkaistu ainakin kahteen otteeseen myös paikallislehdessä, mutta jostakin syystä melko epätarkasti kopioituna. Tyrvään murteen sanakirjan jälkimmäisessä osassa runo julkaistaan autenttisessa asussaan.

Samassa vuoden 1973 juhlassa Ojansuun tytär Kaija Junnilla luki runon Kellot. Tämän runon Heikki Ojansuu oli aikonut julkaista "Karpaloiden" toisena runona.

Runon taustaksi on hyvä tietää, että Kellot nojaa vanhaan kansantarvuun, josta kerrotaan perusteellisesti esimerkiksi Virtarannan kirjassa Elettiinpä ennenkin. Runo on ilmeisen elämäkerrallinen. Runossa puhutaan kaksoisveljistä - Ojansuun Heikki ja Kalle olivat kaksosia.

Iloista Joulua!

 Vammalan
seurakunta

platinum peugeot.fi

ETUSI ARVO
1.300 €

207
PEUGEOT

Nyt uuteen Peugeot 207 Platinum -juhlamallistoon metalliväri ja talvirenkaat veloitusetta.*

 Yleinen Peugeot 207 Platinum -mallisto erikoishintaan alk. 17,690 + toimituskulut 600 e Mikä parasta, nyt saat dieselin bensiinimallin hinnalla!

Toivotamme kaikille Hyvää Joulua!

Vammalan Autokeskus Ky
- Autokauppaa 62 vuotta Vammalassa -

*Hyvää Joulua
ja Menestyksestä
Uutta Vuotta!*

Isännöintipalvelu
Kari Kaaja

Puistokatu 4 B 3, 38200 Vammala, puh. (03) 514 1496

 www.agrimarket.fi

Pesurinkatu 1, 38200 VAMMALA

 010 76 84386, faksi 010 76 84399

TEKNISET

Tuominen

Vammala: Puistokatu 14 • Avoinna ark. 10–18, la 9–14 • Puh. (03) 511 4000

Kellot

*Upotti ennen peikko järveen
Karkun kirkon kellot
siellä missä ne vihannoivat
Vihattulan pellot.*

*Upotti järveen ja ilkamoiden
lausui upottaissa:
"eipä koskaan nämät kellot
kaiu Karkun maissa".*

*Kellot on järven pohjassa. Ne
moni on nähnyt siellä.
Kesäpäivän paistehessa
välkkyy kylki vielä.*

*Miks ei nosteta ylös niitä?
Miks ei ne kansalle soita?
"Niissä on peikon kirous, ne
loihdittu on noita."*

*"Kaksoisveljet ja kaksoishärät
ne yksin nostaa voivat.
Ja kun ne kerran sen tekevät, niin
kellot hellästi soivat".*

*Minä olin pikkuinen kaksoispoika,
kun kansalta tarinan kuulin.
Heti minun sielussani paisui into:
sadun sankariksi itseni luulin.*

*Ja kun minä kerran veljen kanssa
Kulovedellä soustin ja soustin,
niin näimme kellon sen kumottavankin –
ja silloinkos intomme nousi!*

*Ja kaksoishärkiä kaipaellen
me kuljimme kotoa kohti.
Niin suuria unia me uneksuimme
ja riemusta poskemme hohti.*

*Me härkiä härkiä kyselimme –
vaan niit' ei löytänyt kenkään.
Petollist' oli nuoruuden unelmamme,
mut suloista oli se sentään.*

*Vielä kun soutelen Vihattulassa,
ne kellot vedessä kiiltää,
ja toiveet poveani paisuttavat,
ja outo kaihokin viiltää.*

Heikki Ojansuu...

tynyt sillä saralla hyvin.

Ojansuuta muistelleet aika-
laiset mainitsevat järjestään,
kuinka eloisa ja taitava kertoja
hän oli. Kertojanlahjat näkyvät
myös hänen kirjoittamissaan
humoreskeissa ja muissa ker-
tomuksissa koulupoika-ajoi-
sta lähtien. Myös Ojansuun ru-
not ovat suurimmaksi osaksi
kertovia ja humoristisia.

Ojansuu kirjoitti runoja ko-
ko aikuisikänsä. Suurin osa
niistä oli kirjoitettu erilaisissa
tilaisuuksissa esitettäväksi juh-
larunoiksi ja muiksi tilapäisru-
noiksi, mutta lisäksi hän teki
runsaasti omaelämäkerrallisia
ja omaa maailmankatsomus-
taan käsitteleviä runoja.

Ojansuulla oli omista kirjai-
lijalahjoistaan realistinen, oi-
keastaan hieman vähättelevä-
kin käsitys. Eräässä puheessaan
hän muisteli itseironisesti:

"Pyhän innostuksen het-
kenä lausui minusta jo lyseo-
laisaikana eräs kiertokoulun-
opettajatar: siitä pojasta tulee
Suomen toinen Runeberg. Ja
eräs hänen virkasisarensa on
isäni nekrologissa ihan pai-
netussa sanassa pannut ukon

ansioihin senkin, että hänellä
tällainen poika on. (On sa-
nomattakin selvä, että minä
kaiken tämän johdosta olen
kiertokoulun vilpiton ihaili-
ja ja tahtoisinpa muutamien
pappien kanssa asettaa sen
kansakoulun edelle)."

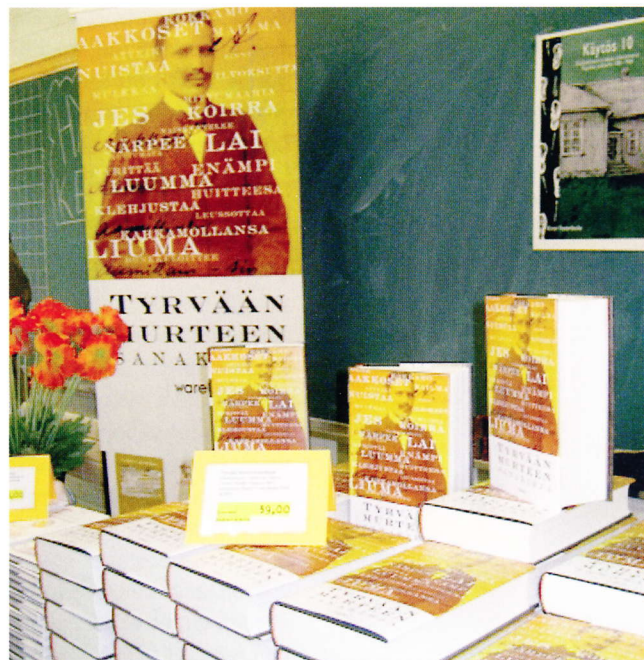
Saattaa olla, että kun Ojan-
suun läheiseen ystäväpiiriin
kuului Otto Mannisen ja Vol-
ter Kilven tasoisia suvereeneja
kirjailijalahjakkuuksia, hänen
kriittisyytensä omia tuotoksi-
aan kohtaan kasvoi liikaakin.

Ojansuu suunnitteli joka
tapauksessa runojensa kokoa-
mista kirjaksi. Hän valitsi 39 ru-
noaan ja jäsenteli niistä koos-
tuvan kokoelman "Karpaloita".

Kokoelma jäi julkaisemat-
ta, mutta lähes kaikki kokoel-
maan aiottu runot ovat käsi-
kirjoituksina tallella. Warelia
on aloittanut näiden runojen
julkaisemisen Tyrvään mur-
teen sanakirjan ensimmäisen
osan myötä, ja julkaiseminen
jatkuu toisessa osassa.

Marko Vesterbacka

*Kirjoittaja on tietokirjailija
ja suomen kielen opettaja.*

Tyrvään murteen sanakirjan ensimmäinen osa julkistettiin Vanhan kirjallisuuden päivillä 2008. Sanakirjan runkona on Heikki Ojansuun vuonna 1895 kokoama käsikirjoitus.

Tyrvään yhteiskoulun abiturientit 60 vuoden takaa

Toukokuun 31. päivänä 2008 Vammalan lukion kevätjuhlaan saapui myös joukko niitä, jotka olivat saaneet lakkinsa 60 vuotta aikaisemmin. Luokassa oli silloin 13 oppilasta, seitsemän poikaa ja kuusi tyttöä. He päättivät pukeutua penkinpainajaispäivänä seitsemäksi veljekseksi ja heidän siipokseen, tilasivat peruukit Kuokkasen peruukkiliikkeestä Helsingistä ja puvut Kansallisteatterista. Abiturus Unto Salo kirjoitti abituruksien Risto Tainio ja Pekka Murto avustamana jäähyväispuheen koululle, Aleksis Kiven tyyliä ja sanontaa jäljitellen, ja Risto luki sen kuorma-auton lavalta nuoremmille opiksi ja ojennukseksi.

Penkkaripuhe 1948

Koskas nyt on koittanut huikean ilon päivä, jolloin kultainen vapaus meille ihanasti hohtelee ja välkkyy, tahdomme haastella muutamia opetuksen sanoja, ja uskokaat meitä, sillä olemmehan keitetyt monessa liemessä ja nahkamme parkitut opin oivallisessa saunassa, jossa emälukkarin tuikeat katseet ovat pöyristelleet karvojamme.

Ihanatpa olivat nuo ajat, jolloin pieninä piimäpartanassikoina pyöriskelimme lukkarien ankarossa kourissa. Kiiriskeli silloin useasti aikamoinen mölökkä lukkarilan konkeilla kuin saksafonin saatanallinen hahatus lauantai-illan karkeloissa. Musta oli silloin lukkarin naama ja vihan salammat leimahtivat hänen otsallansa. Mutta kuinkas on teidän laita, te monninappulat? Milloinkas oomme teidät nähneet konkilla painissa kieriskelevän ja kovinpa heikot ovat pämpänne möräykset olleet. Älkää kuitenkaan vaipuko epätoivoon, vaan ottakaat vaari neuvostamme:

Syökääät huomenamulla makonne täyteen, täyteen kuin trekooli, ja pitäkääät tuima meteli, kun tunti alkaa ja lukkarit sisään astelee. Ja jos lukkarit silloin teihin vihasena mällistelevät, niin lemahtakoon silloin heitä vastaan kitkerä

haisu, haisu kuin rytökärpän pesästä! Takaamme, että pian lauhtuva on lukkarien musta muoto.

Ja teille, te kakkosluokkasat, sanamme: Pitäkääät huoli, että monnit kurissa ja Herran nuhteessa elävät ja jos muu ei auta, ottakaat lunta kouraanne ja sipaiskaat sillä punaiseksi monniparan turpa, punaiseksi kuin provastinkalju pakkasella.

Viidesluokkalaisten ojennukseks' olkoon seuraava sanamme: Koskas kevät lähestyy ja sontiaiset auringossa pörräilevät, pitäkääät neljä huikeata luokkaretkeä ja kööriinne liittyköön lukkarien ankara parvi!

Kallistakaat myös te, kuudesluokkalaiset, korvanne meidän sanoillemme ja kätkekääät ne sydäntenne syvyyteen: Jos mielitte säilyttää emälukkarin suosion, muistakaat aina hänen pilkkusääntönsä: pankaat pilkut ja kaksoispisteet rivin alkuun ja kirjojen nimet sulkumerkeihin!

Kun tämä päivä on kiertoillut iltaan ja aurinko laskenut levolle, jätämme seitsemännelle raskaan kantamuksen ja taakan, raskaan kuin koulutie maanantaisena aamuna, sillä olettehan silloin lukkarilan ylin luokka. Pitäkääät klu-

Vanhat kuvat

Venlat ja veljekset penkkareissa

Penkinpainajaiset ovat tähän vuodenaikaan ajankohtaiset. Oheinen Risto Tainion lähettämä kuva on Tyrvään Yhteiskoulun penkinpainajaisista 50 vuoden takaa eli vuodelta 1948. Abituriентteja oli silloin kenties vuosikymmenen pienin määrä, kuusi tyttöä ja seitsemän poikaa. Pojat pukeutuivat kiven Seitsemän veljeksien asuihin. Jokainen oli tietty veljesten hahmo. Kullakin oli määrätty abituura aviosuippanaan, paitsi huit-

tislaisella Antti Toivolalla, joka arvonnassa jäi ilman - olihan neitoja vain kuusi.

Peruukit tilattiin Kuokkasen peruukkiliikkeestä Helsingistä. Puvut olivat Kansallisteatterista.

"Juhani" piti leikkisän puheen, joka oli laadittu Aleksis Kiven tyyliin. Veljekset vaimoineen kiersivät luokissa laulamassa kullekin sanoitetun ja sovitettun laulun. Ilta vietettiin Antti Toivolan kotona Huittisissa muun muassa

saunomalla. Tapana oli, että penkinpainajaisiltana vihdottiin koulun pölyt pois.

Kuvan abituriентit vasemmalta lukien, eturivissä (tytöistä käytetään heidän tyttönimäään): Aino Kokko, Ulla Honko, Anja Piha, Pirkko Aaltonen, Vuokko Hariola ja Liisa Raukko, takarivissä: Antti Toivola, Risto Tainio, Unto Salo, Martti Riukula, Erkki Pennanen, Pekka Murto, Aatto Aaltonen.

bia kunnossa ja muistakaat, että liiterin kivijalka on monneja varten. Älkää ylipistekö, vaan olkaat kohteliaat ja raapaiskaa jalallanne, että kivikatu kipenöitsee, konsa lukkarittaret ohitsenne pyyhättävät.

Ja mitäpä meillä on teille haasteltavana, te armaat lukkarit ja lukkarittaret? Pöllytyksistä me kiitämme, sillä koviahan ovat veljeksien päät, kovia tai pehmeitä miten haluatte. Toivokaat, että kannettu vesi ei kaivosta lopu. Me veljet ja piikaiset toivomme myös, ettei teidän äänenne sortuisi elon taistelossa ja käytävien melussa, vaan kaikuisi kuin janoisen leijonan karjahdus Saharan mailla.

Niin veljet, ihana vapaus meille viitto, mutta kumminkin mielemme täyttää kaipaus haikea, haikea kuin sammakon kurnutus keväisenä ehtoona, koska iäksi heitämme kultaisen lukkarilan. Kohta ovat kadonneet sen valkeat seinät, sen armaat luokat, jotka ovat olleet ihanaisena kotonamme kahdeksan kultaista ajast' aikaa. Jääkääth hyvästi toverit, hyvästi opettajat, hyvästi koulu, hyvästi, hyvästi kaikki!

**Puheen luki Risto kuorma-auton
lavalta penkinpainajaispäivänä
Tyrvään yhteiskoulun edessä
Vammalassa 28. helmikuuta 1948**

www.finnpelti.fi

**Kolme upeaa kattoprofiilia,
jotka viimeistelevät kotisi**

FinnPelti Oy 03-514 4000,
0500-731 173
www.finnpelti.fi

MATKA-JOKELA OY
Aittalahdenkatu 6, 2 krs.
38200 Vammala
03-511 9010
www.matka-jokela.fi

JR:ssä on mistä valita!

Lapsille ja nuorille
sisä- ja ulkovaatteet
sekä arkeen että juhlaan!
koot 50–170 cm

JR PUKIMO
PUISTOKATU 7 VAMMALA Puh. (03) 511 2648

www.opkk.fi

OP-KIINTEISTÖKESKUS

Vammalan OP-Kiinteistökeskus Oy, LKV
Puistokatu 2, 38200 Vammala
www.opkk.fi/vammala

Tuulikki Laitila 010 25752 70, 0500 939 891
Petra Högström 010 25752 71, 0500 631 038

ELEKTRIA

**Kaiken mitä tarvitset sähköstä
saat ELEKTRIA-sähköammattilaiselta**

Rakennatko uutta vai korjaatko vanhaa? Tule ensin meille.
Saat asiantuntevan suunnittelun, alan korkealaatuisimmat tuotteet
ja ammattitaitoisen asennustyön. Ja voit olla varma: Huolto pelaa.

- Teollisuuden ja toimistojen sähkötyöt
- Uudisrakennusten sähköasennukset
- Kiinteistöjen sähkösaneeraukset
- Huolto- ja korjaustyöt

SÄHKÖLIKE
Matti Rantala Oy
Hopunkatu 3, 38200 VAMMALA
Puh. 03-514 1311, fax 03-514 1306

A SÄHKÖURAKOITSUJA

Sampo Pankki Oyj, www.sampo pankki.fi

Yksi päätös – monta ratkaisua!

Sampo Pankin uudet yrityspaketit niputtavat
yrityksesi tarvitsemat palvelut yhteen
pakettiin. Ota paketti – tiedät mistä maksat.

Kysy lisää yrityksellesi sopivasta paketista.

Nokia: Härkitie 8, puh. 010 546 0640
Tampere: Hämeenkatu 9, puh. 010 546 0200
Tampere: Hämeenkatu 20, puh. 010 546 0800

Sampo Pankki

Tervehdys vuodelta 1948 (Lukion juhlassa 31.5.2008)

Kevätjuhliva koulu!

Tasan kuusi vuosikymmentä sitten me, 13 abia, saimme Tyrvään yhteiskoulussa valkoisen lakin. Me olimme sota-ajan oppilaita, tottuneet työvelvollisuuteen ja kaikenlaisiin korvikkeisiin. Korviketta oli monen valkoinen lakkikin, keinoainetta, velvetonia, mitä se sitten olikin. Mutta me olimme onnekkaita: kaukana idässä Suomen miehet torjuivat vihollista ja pitivät sodan näiltä vanhan Satakunnan saroilta loitolla. Täysin rinnoin me lauloimme päätösjuhlassa, lauloimme elämän, opiskelun ja nuoruuden ylistystä, lauloimme *Gaudiamusta*, tietämättä, että se oli laulu *Elämän lyhydestä*, 'De brevitate vitae'; nyt sen tiedämme mekin. Suomensin kerran sen kaksi ensimmäistä säkeistöä:

*Riemun riemu: viel on
suonissamme tulta.*

*Jälkeen rattonuoruutemme,
jälkeen vanhuusvaivojemme
meidät ottaa multa!*

*Minne menneet ovatkaan
polvet ennen meitä?
menivätpä taivoihin,
taikka manan vaivoihin:
elon kulki teitä!*

Me lauloimme täysin rinnoin, sillä edessä väikkyi ihana elämä:

*Kuin Onnelan kaukainen maa,
Niin kimmeltää ihana kunnas;
Ja sinnepä lentäisin impeni kanssa
Siivillä läntisen.
Heilahda korkeelle, keinu,
Ja liehukoon impeni liina
Illalla lempeäl.*

*Siel suutelee ehtoo ja koi
Ja siel ijankaikkinen aika
Pois liittävi vauhdilla kiittävän virran
Himmeään Unholaan
Seisahda, heiluva keinu,
Jo kelmenee impeni poski,
Illalla lempeäl.*

Aleksis Kiven runossa nuoruuden uljas toivo ja usko ja suven suomalainen maisema muuttuvat syväksi kosmiseksi kuvaksi, kuvaksi ihmiselosta maailman ajallisessa äärettömyydessä. Syvempää ja ylevämpää runoa ei liene Suomessa juuri kirjoitettu.

Tällaiseen elämään Tyrvään yhteiskoulu meidät valmisti ja lähetti kuusi vuosikymmentä sitten! Me seisoiimme silloin Elämän polun alkupäässä, valmiina lähtöön, kukin

omaansa. Nyt olemme lähellä sen päätä. Eino Leino aloitti ihanan *Nocturnonsa*, Pohjolan kesäyön kuvauksena:

*Ruislinnun laulu korvissani,
tähtkäpäiden päällä täysikuu.
Kesäyön on onni omanani,
kaskisavuun laaksot verhouu.*

Runo jatkuu elämän kauneuden maalauksena ja päättyy suviyön ja ihmiselon kuvaan:

*Pienenee mun ympär elon piiri,
aika seisoo, nukkuu tuuliviiri,
edessäni hämäräinen tie,
tuntemattoman tupaan vie.*

Tuntemattomaan tupaan ovat jo useat luokastamme astuneet, Hongon/Ruosteenojan Ulla, Pennaden Erkki, Tainion Risto ja Murron Pekka. Tänä riemupäivänä me muistamme ja kaipaamme heitä.

Me muistamme myös opettajia, jotka kokivat parhaansa mukaan evästää meitä elämän teille: non scolae, sed vitae discimus! Oli rehtori Harald Hariola, runoilija ja epikurolainen maailmanmies, historian ja suomen humanistinen opettaja, oli Sanni Riukula, erinomainen, mutta pelätty saksan maikka, jonka rautaisissa ohjissa me taοimme päähämme saksan kielioppia: die Braut die Brust, die Kuh, die Kunst, ja kyllä me saksan opimme, koulu oli siitä kuuluisa. Oli maantiedon ja luonnontiedon lempeä opas Ilma Raukko, jonka heikentyneestä kuulosta pojat kertoivat vitsejä, oli Matti Kaloinen, jäyhä hämäläinen matematiikan maisteri, joka hätisteli oppilaat välitunnilta luokkiin, oli ruotsin opettaja Elna Kivalo, joka sanoi: "Pittää ponnistaa!", oli Alli Kaskinen, suomen ja historian hienostunut prillipäinen maikka, "Kakkula", joka niin eläytyi oppilaitensa kohtaloihin, että kävi minua katsomassa Vihattulan kulkutautisairaalassa, kun sain neljännellä luokalla tulirokon, oli Riukulan Topi, insinööri, joka tunnettiin vitseistään, oli piirustuksenopettaja Helvi Pitkänen, "Pitku", reipasotteinen kurinpitäjä, oli lempeä Annikki Kaloinen – psykologiaako hän opetti, tahdon muistaa, oli Pauli Riihivaara, erinomainen urkuri ja kuoromies, joka johdatti meitä musiikin alkeisiin, ja oli muitakin. Heiltä me saimme niin hyvän opin kuin kykenimme omaksumaan, Me olemme siitä kiitolliset, me olemme Tyrvään yhteiskoulusta ylpeät. Me ihmiset syn-nymme kulttuuriin, me elämme ja kuolemme kulttuurissa: kulttuuri om meidän kohtalomme. Siihen meidät on kasvatettava, siihen meidän on kasvettava. Sitä teki Tyrvään yhteiskoulu. Sen jatkajan Vammalan lukion työ ei loppu, se on kulttuuriin kasvattamista. Me uskoimme Tyrvään yhteiskouluun, me uskomme Vammalan lukioon!

Unto Salo

Turun yliopiston arkeologian emeritusprofessori

Minulla on varhaisesta lapsuudesta muuan unenomainen muistikuva. Seison isäni kanssa rakenteilla olevan kivitalon pihassa. Erityisen vaikutuksen tekevät korkeat, puiset rakennustelineet talon ympärillä. Jossakin elämäni vaiheessa oivalsin, että tuossa muistikuvassa on Varilan kansakoulun rakennustyömaa vuonna 1958, jolloin ikäni oli 4 vuotta. Ehkäpä rakentajaisäni oli halunnut tuoda pojan elämysmatkalle juuri koulun rakennusvaiheessa. Ehkäpä hän siinä myös jutteli, että tässä on, poika, sinun tuleva kansakoulusi. Mutta nämä sanat ovat jo kuvittelun puolella.

[Jari Nurmi]

KUN TYRVÄÄ SAI VIIMEISEN KANSAKOULUN Varilan kansakoulun rakentamisesta

Kansakoulujen rakentaminen Tyrvällä

Tänä vuonna 50 vuotta täyttävä Varilan kansakoulu on viimeinen Tyrvälle rakennetuista kansakouluista. 1950-luvulle asti kansakoululaitos eli noususuhdannetta, ja sodan jälkeiset ns. suuret ikäluokat vielä vahvistivat koulujen rakentamistarvetta. Vuonna 1960 tapahtui käänne. Lasten määrä alkoi pudota, syrjäkylien väki vähetä, ja alkoi kansakoulujen lopettaminen 1960-luvun loppupuolella.

Kirkko oli opettanut kan-

san lukemaan jo ennen kansakoulua. Lukutaito oli ennen kansakoulun tuloa jo varsin kattava – Tyrvälläkin, kuten mm. Antero Vareliuksen kuvaus rippikoululaisista vuodelta 1853 kertoo. Kansakoulujen rakentamisen käynnisti Venäjän vallan aikana vuoden 1866 kansakouluasetus. Se annettiin vuosi kunnallisasetuksen jälkeen, jonka perusteella kuntahallinto erotettiin vuosisataisesta seurakuntahallinnosta.

Kansakoulujen aikaansaaminen oli aluksi perin hidasta. Sen sijaan hitaasti alkaneen

kansakoulun rinnalla kirkollinen kiertokoulujärjestelmä laajojen piirien kansansivistyksen kehtona vahvistui luja. Tyrvällä kiertokoulutkin olivat aivan poikkeuksellisesti kunnan rahoituksen piirissä, vaikkakin seurakunnan tarkastuksen alla.

Tyrvälle ensimmäinen kansakoulu, Kirkonkylän kansakoulu (Hoppu), rakennettiin vuonna 1873. Seuraava saatiin vasta parikymmentä vuotta myöhemmin, mutta siitä sitten alkoikin oikein rakentamisvyöry: Stormi 1892, Sammaljoki 1893,

Muistola 1900, Illo 1903, Myllymaa 1905, Vihattula (Kalliala) 1910, Tyrväänkylä 1907, Kaltsila 1910, Ekojärvi 1910 ja Houhajärvi 1910. Vuonna 1915 perustetun Vammalan kauppalan alueella ei ollut yhtään kansakoulua, ainoastaan vuonna 1908 valmistunut Tyrvään yhteiskoulu. Yhä uusien koulujen rakentamisesta huolimatta vuonna 1906 vasta n. 20 % lapsista Tyrvällä kävi kansakoulua, kun taas kiertokoulua n. 60 %.

Ensimmäiset kansakoulut olivat yläkansakouluja. Itsenäisyyden ajan alussa vuo-

Varilan kansakoulu harjakorkeudessa maaliskuussa 1958. Kuva P. Helläkoski, Tyrvään Sanomat.

Keskiviikkona maalisk. 26 p:nä

TYRVÄÄN VARILAN KANSAKOULUN HARJANNOSTAJAISIA
vietettiin viime lauantaina. Tervehdyspuheessaan rak.lautakunnan puheenjohtaja A. Karjalainen esitti kiitokset koulutalon suunnittelijalle rak.mestari Risto Rainiolle, lujuuslaskelmien tekijälle dipl.ins. K. Sara-miehelle, putkitöiden suunnittelijalle ins. Tarmo Meritähdelle, urakoitsijoille Minkkinen & Ketola, sähköurakoitsija V. Rissaselle ja työntekijöille. Erityisesti hän totesi kiitollisuudella, että rakennus on kohonnut harjaj-korkeuteensa oman paikkakunnan voimin ja työt ovat hyvin sujuneet. Kunnanhallituksen puh.johtaja Lauri Ketola totesi urakoitsijan ja rakennuttajan välien olleen hyvät. Hioja Veikko Koivu totesi koulun sijoit-tuneen sopivalle paikalle. Hän mainitsi myös, että koululle tullaan sijoit-tamaan Tyrvään kantakirjasto. Koulun johtokunnan kiitokset esitti khra-Ilmari Tarjamo ja työntekijäin edustajana puhui Mauno Lehtiheimo. Kou-luun tulee neljä luokkahuonetta, yhdistetty veisto- ja voimistelusal, tyt-töjen käsityöhuone ja huoneisto kirjastoa varten. Rakennus on osittain 3-kerroksinen ja se valmistuu ensi lukukauden alkuun.
Valok. P. Helläkoski.

LUNSA
50 vuotta

den 1921 oppivelvollisuuslain myötä kiertokouluja alettiin muuttaa alakansakouluiksi. Sen mukaan lasten oli käytävä 2-vuotinen alakoulu ja 4-vuotinen yläkoulu, jonka lisäksi oli jatko-opetusta. Oman talon hankkinut Leiniälän kiertokoulukin muuttui nyt alakouluksi. Muut alakoulut sijoitettiin yläkouluihin tai vuokratiloihin. Laki käynnisti uusien koulujen ja laajennusten rakentamisaallon: Rautaniemi 1925, Kotajärvi 1927, Stormi 1928, Muistola 1929, Vaununperä 1934, Kalliala 1936, Tapiola 1936,

Sammaljoki 1937, Myllymaa 1938 ja Isojärvi (Lantula) 1939. Kauppalakin sai Aittalahden koulun vuonna 1924. Vuoden 1948 laki muutti kansakoulun 7-vuotiseksi, ja jatko-opetus muuttui vuonna 1958 1-vuotiseksi kansalaiskouluksi. Pahimmasta sotien jälkeisestä puutteesta selvit-tyä rakentamisvuoroon tulivat Kaukola 1950, Kirkonkylä 1953, Muistola 1953, Stormi 1955 ja Tyrväänkylä 1956. Vuoden 1955 alueliitoksessa Muistola ja Kirkonkylä siirtyivät kauppalan kouluiksi. Aiemmin koulut oli rakennet-

tu Tyrvällä hirstä, mutta sotien jälkeen alettiin tehdä kivitaloja.

Varilan kansakoulu rakennetaan

Varilan kansakoulun rakentaminen liittyi Kirkonkylän kansakoulupiirin asutuksen ja lasten määrän kasvuun suurten ikäluokkien myötä sekä vuoden 1955 alueliitokseen. Jo vuonna 1952 kunnan kansakoululautakunta totesi, että piiri on jaettava. Jako toteutui alueliitoksen myötä. Kunnan puolelle jääneestä osasta

muodostettiin Varilan piiri, jota varten kunnanvaltuusto asetti vuonna 1955 johtokunnan. Siihen tulivat maanviljelijä Paavo Rahola puheenjohtajaksi, kotitalousteknikko Irja Nurmi varapuheenjohtajaksi, hioja Veikko Koivu sihteeriksi, maanviljelijä Tauno Nisu, emäntä Aili Torra ja johtaja Pekka Pohja.

Koulun valmistumiseen saakka oppilaat joutuivat käymään koulua kauppalan puolella Hopulla, Tyrväänkylässä, Leiniälässä ja Stormissa. Suunnitelmaan kuului Stormin piirin Leiniälän ala-

Prima
Donna

Palveleva
liivi- ja
alusasujen
erikoisliike

PUTIIKKI

Naiselle

Puistokatu 18, Vammala, p. (03) 5142 665

Saluunassa
syöt hyvin.

Tervetuloa!

Vammalan **SALUUNA**

Puistokatu 16 38200 Vammala
Puh. (03) 511 2954

Nyt myös
netissä!
Alan moni-
puolisin
nettikauppa

Laaja valikoima ompelualan tarvikkeita
ja välineitä yleistä hintatasoa selvästi
edullisemmin!

Glöver

elnaress

Tefal

Finny

OMPELIJAN TARVIKETUKKU
ompelijanmaailma.fi

Ompelijanmaailmasta löydät myös
tunnetuimmat ompelukonemerkit

SINGER

Husqvarna **VIKING**

BERNINA

Varastomyymälät:

Pispalan valtatie 50, TAMPERE, puh. (03) 344 0022

Puistokatu 18, VAMMALA, puh. (03) 514 2280

Aukioloajat ja lisätieto: www.ompelukonekoivu.fi

Ompelukonekeskus
Koivu Oy

Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta

Vammalan Kirjapaino Oy

Harjukatu 8, PL 92, 38201 VAMMALA

Puh. (03) 512 3456 Fax (03) 512 3455

www.vkp.fi

MUSTA PÖRSSI

- PARHAAT MERKIT
- SOPIVAT HINNAT

Puistokatu 4, 38200 VAMMALA

Puh. (03) 511 4400

KULJETUKSISTA

VARASTOINTIIN

KAUKOKIITO

VAMMALA

☎ 03-512 4000

FAX 03-512 4010

KULJETUSLIIKE

FINSKA

VAMMALA

☎ 03-514 3 531

PÄIVYSTYS ☎ 0500 236 212

www.finska.net

Varilan kansakoulun...

koulun myynti uuden koulun valmistuttua.

Rakennushanke pantiin vireille jo johtokunnan ensimmäisessä kokouksessa 24.7.1955 Varilan Sepällä, josta tuli säännöllinen kokouspaikka. Tonttivaihtoehtojakin oli jo esillä. Käytiinpä tutustumassa maastossakin.

Syyskuussa johtokunta päätyi jo ehdottamaan kunnanhallitukselle rakennuspaikkaa. Asia eteni lokakuussa rakennuslautakuntaan, jonka puheenjohtaja oli rakennusmestari Arvi Karjalainen ja sihteerinä kunnan rakennusmestari Risto Rainio. Marraskuussa valtuusto päätti tontin ostamisesta Torra-lisan maista.

Piirustukset tilattiin Risto Rainiolta. Luonnokset olivat lautakunnassa ja johtokunnassa joulukuussa 1956. Suunnitteluun osallistui myös kirjastolautakunta, koska kunnan kantakirjasto haluttiin sijoittaa samaan taloon.

Niin tultiin koulun rakentamisen aloitusvuoteen 1957, jolloin johtokunta osin uudistui. Siihen tulivat kappalainen Ilmari Tarjamo puheenjohtajaksi, metsäteknikko Antti Salli ja emäntä Emmi Vilppala. Vanhoina entisissä tehtävissä jatkoivat Irja Nurmi, Veikko Koivu ja Pekka Pohja. Kokouspaikaksi tuli Ketolan pappila.

Syyskuussa valtuusto hyväksyi piirustukset ja 36 milj. mk:n kustannusarvion. Rakennuksesta oli määrä tulla osittain 3-kerroksinen, tiilirunkoinen ja julkisivultaan roiskerapattu. Siihen tuli neljä luokkaa, yhdistetty veisto- ja voimistelusaliksi sekä tyttöjen käsityöhuone, josta yhdistettynä luokkaan saatiin näyttämö ja juhlasali. Rakennukseen tuli myös keittola, opettajainhuone, kirjastotilat ja ulkoa käytävät WC-tilat sekä pan-

Tyrvään uusi kantakirjasto syksyllä 1958 koulun vihkimisen aikoihin. Kuva Tyrvään Sanomat.

Varilan kansakoulu syksyllä 1958 koulutyön käynnistyttyä. Kuva Tyrvään Sanomat.

nuhuone halkovarastointeen. Varsinaisen koulun jatkeeksi tuli asuntosiipi opettajille ja talonmiehelle.

Lokakuussa valtuusto teki päätöksen rakennustöiden aloittamisesta. Rakennuttaminen tuli kunnanhallituksen ja varsinaisesti rakennuslautakunnan tehtäväksi yhteistyössä johtokunnan kanssa.

Urakoitsijaksi valittiin 12.11. rakennusliike Minkkinen & Ketola. Erityisehtona oli työllisyysnäkökohta, että työhön otetaan pääasiassa tyrväläisiä. Muistitiedon mukaan tämä oli rakennusurakoitsijana tunnetuksi tulleen Aarne Minkkisen ensimmäinen suuremman rakennuksen urakka. Hänen yhtiötoverikseen oli liittynyt Antti Ketola. Siitä alkoi Minkkinen & Ketola -rakennusliikkeen tie keskeisenä suurten rakennusten rakentajana Vammalan seudulla. LVI-urakka annettiin Vammalan Vesi- ja Lämpöjohtoliikkeelle sekä sähköurakka Vammalan Sähköliike V. Rissaselle.

Suunnitelma oli lähetetty kouluhallituksen vahvistettavaksi. Kun päätös joulukuus-

LONGINES®

Elegance is an attitude

HydroConquest

KULTA- JA KELLOLIKE MERJA MÄKELÄ OY

PUISTOKATU 16, 38200 VAMMALA
PUH. 03-511 2911

Varilan kansakoulun...

sa tuli, rakennustyöt olivat jo käynnissä.

Koulun oli määrä valmistua seuraavaksi syysyksi. Aikataulu oli tiukka. Työt käynnistyivät päin talven pakkasia. Perustustöistä päästyä tammikuussa 1958 murattiin jo ensimmäistä kerrosta. Samoihin aikoihin johtokunta teki jo päätöksiä kaluston tilaamiseksi.

Harjannostajaisia vietettiin 22.3. Paikalla oli myös Tyrvään Sanomat. Puheen piti Arvi Karjalainen. Rakennustyön keskeiset henkilöt mainittiin, kun hän lausui kiitokset Risto Rainiolle ja Minkinen & Ketolalle, lujuuslaskelmien tekijälle dipl.ins. K. Saramiehelle, putkitöiden suunnittelijalle, ins. Tarmo Meritähdelle ja sähköurakoitsija V. Rissaselle sekä muille rakennustöihin osallistuneille. Kuntaa edustivat kunnanhallituksen puheenjohtaja Lauri Ketola ja Veikko Koivu, johtokuntaa Ilmari Tarjamo sekä työntekijöitä Mauno Lehtiheimo.

Kevään tullessa johtokunnan tehtäväksi tulivat henkilökuntavalinnat. Opettajiksi valittiin kansakoulunopettajat Pentti Hannula, josta tuli johtajaopettaja, sekä Terttu Vuorenoja (myöh. Mäkelä) ja Kaija Auer. Neljänneksi tuli Lumikki Laukkanen Leiniälästä. Koulukeittolanhoitajaksi kutsuttiin Kerttu Ketola sekä vahtimestariksi eli talonmieheksi Esko Heinonen ja siivoojaksi Elna Heinonen.

Toukokuussa Tyrvään Sanomissa oli jo kuulutus: "Tyrvään kunnan Varilan koulu-piirissä asuvien ja ensi syksynä kansakouluun tulevien lasten sisäänkirjoitus toimitetaan Ketolan pappilan rippikoulutuvassa ma 2.6. klo 9. Huom! Kaikkien kouluun tulevien on joko itse ilmoittauduttava tai

holhoajan tehtävä ilmoitus."

Rakennusaikataulu piti. Henkilökunta saattoi muuttaa elokuussa. Lopputarkastus pidettiin 30.8. Paikalla oli johtokunta, rakennuslautakunnasta Arvi Karjalainen, E. Harsu, H. Sirkkiä, E. Kaunisto ja Risto Rainio, kunnanhallituksesta Lauri Ketola sekä pääurakoitsijat Aarne Minkinen ja Antti Ketola, sähköurakoitsija Ville Rissanen, maalausurakoitsija V. Mäkilä ja LVI-vastaava T. Meritähti. Jälkitarkastus pidettiin 15.9.

Koulu avaa ovensa

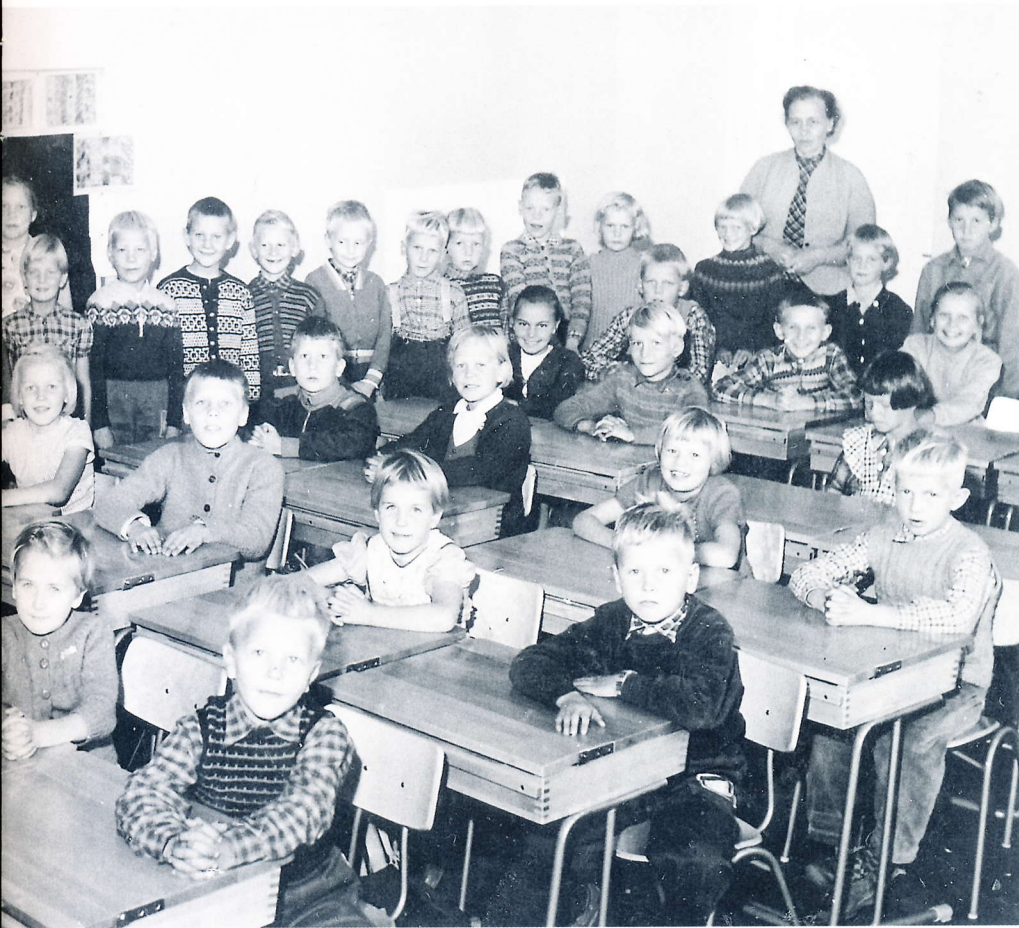
Varilan kansakoulu avasi ovensa maanantaina 1.9.1958. Monet muualla koulunsa

TEKNIKUM
Teknikum Oy

Hyvää joulua!

www.teknikum.com PL 13, 38211 Vammala • Puh. (03) 51911

Luokkakuva Varilan kansakouluun syksyllä 1958 I luokalle tulleista. Samassa luokassa työskenteli myös III luokka. Opettaja Lumikki Laukkanen.

Varilan koulussa antoivat lähtemättömiä elämän eväitä, ei vain tiedollisia, vaan myös sellaisia vanhan kansakoulun välittämiä arvoja, jotka ovat elämässä kantaneet. Myös monia hyödyllisiä taitoja tuli opituksi aina nurkassa seisomista myöten. Opettajat ja vanhat koulukaverit ovat lämpimissä muistoissa.

Tänä vuonna koulurakennus on tullut palvelleeksi 50 vuotta, jona aikana se on kasvattanut lukuisia ikäpolvia. Tuona aikana se on tullut laajennetuksikin, mutta tällöin oli jo siirrytty vanhasta kansakoulusta peruskoulujärjestelmään.

Lähteet:

Tyrvään kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen, rakennuslautakunnan ja Kirkonkylän/Varilan kansakoulupiirin johtokunnan pöytäkirjat 1952-1958.

Tyrvään Sanomat 1957-1958.

Juhani Piilonen, Kunnallishallintoa kuttupitäjässä. Tyrvään kunta 1869-1968. Vammala 1969.

aloittaneet siirtyivät nyt uuteen kouluun. Ensimmäiselle luokalle tuli vuonna 1951 syntyneiden ikäluokka. Luokkia oli I-VII. Oppilaita oli 127.

Johtokunta järjesti Varilan kansakoulun ja samalla Tyrvään kantakirjaston vihkimisjuhlan lauantaina 22.11.1958 klo 9. Tyrvään Sanomat antaa juhlasta oivallisen kuvauksen.

Ohjelma alkoi Ilmari Tarjamon alkuhartaudella virsineen ja Pentti Hannulan tervetuliaissanoilla. Kirkko-kuoro esiintyi kanttori U. Hillanderin johdolla. Vihkimisen toimitti Tyrvään kirkkoherra, asessori Eino Kolari. Kunnanhallituksen puolesta esiintyi Lauri Ketola, johtokunnan Ilmari Tarjamo ja kirjaston

Veikko Koivu. Oli oppilaiden ohjelmaa: kuorolausuntaa ja -laulua, Sinikka Mäkisen runo sekä Sepon, Leenan ja Sinikan laulu. Juhlapuheen piti kansakoulujen tarkastaja T.J. Karttunen. Onnittelut lausui kirjastontarkastaja V. Junnila. Oli myös lukuisia tervehyksiä: koulupiirin Veikko Koivu, seurakunnan Eino Kolari, kauppalaanvaltuuston puheenjohtaja Erkki Suonpää, kansakoululautakunnan puheenjohtaja Erkki Mäkelä. Koulujen tervehdykset toivat maanviljelijä Heikki Sirkkiä Kaukolasta sekä opettajat Ulla Korhonen Hopulta, Aaro Hautaniemi Tyrväänkylästä, Sylvia Hanhinen Stormista ja O. Uurto Kallialasta. Lopuksi lausui Ilmari Tar-

jamo osoittaen ne erityisesti rakentajille. Juhla päättyi Maamme-lauluun. Johtokunnan naiset järjestivät runsaan kahvitarjoilun.

Kansakoulu elää muistoissa

Niin alkoi arkinen aherrus Tyrvään uusimmassa kansakoulussa syksyllä 1958. Myös oppimistuloksia alettiin saavuttaa, jopa vallan erinomaisia. Eräskin toisesta koulusta Varilaan siirtynyt muisteli, että hänen laulunumeronsa nousi kerralla 5:stä 9:ään. Näin laulutaitoisena itseään pitänyt oppilas huomasi, että opettaja Lumikki Laukkanenkin oli musikaalinen.

Itselleni vuodet 1960-64

Kirjoittaja on syntynyt Tyrväällä 1954. Hän toimii Tampereen Messukylän seurakunnan kirkkoherrana.

Kumituotteiden valmistusta Vammalassa

1950-luvun puolivälin aikoihin Suomen Gummitehtaan Nokian ja Savion tehtaiden tilat alkoivat käydä ahtaiksi ja jostain oli löydettävä tiloja uusien tehdasrakennusten aikaansaamiseksi. Tilat löytyivät Vammalasta ja koska sieltä oli saatavissa myös tarpeellista työvoimaa, päättyi Suomen Gummitehtaan johto rakentamaan tehtaan Vammalaan useiden ympäri Suomea olleiden vaihtoehtojen joukosta. Tehdasrakennusten lisäksi alueelle rakennettiin yhdeksän asuinrakennusta sekä sauna- ja pesutuparakennus.

Marraskuun 26. päivänä vuonna 1958 eli 50 vuotta sitten lähti Vammalan kumitehtaalta virallisesti ensimmäinen tuote markkinoille. Ennen tuota päivää oli edennyt kolmisen vuotta kestänyt rakennustyö, jona aikana useampikin kouvatsalainen tiili oli saanut kyytiä seinien ja muiden rakenteiden vahvistuksena.

Avajaistilaisuudessa arvovaltainen kutsuvierasjoukko vahvisti läsnäolollaan ensimmäisten tuotteiden lähtöä asiakkaille. Tuolloin puristeosaston esimiehenä toiminut insinööri Matti Leimu luki kovalla äänellä VR:n ovelta-ovelte kuorma-auton lavalla seisten lähtevien tuotteiden asiakkaiden osoitteita. Kolmeen paikkaan Matti ilmoitti tuotteiden menevän, mutta

myöhemmin hän kertoi asiakkaita olleen todellisuudessa vain yhden. Matti kertoi, ettei hän nyt siinä tilanteessa voinut kertoa vain yhdestä asiakkaasta. Olisihan se ollut vähän turhan vaatimatonta. No, tuosta päivästä eteenpäin mentäessä ovat asiakkaiden määrät kasvaneet useisiin tuhansiin.

Suomen Gummitehdas Oy:n Vammalan tehdas siis syntyi muualta siirretyillä toiminnoilla. Nokialta Vammalaan siirtyivät puriste-, vaahtokumi-, pallo- ja kumisäieosastot sekä Saviolta letkuosasto. Ensimmäisen toimintavuoden lopussa henkilöitä tehtaalla oli 264. Seuraavan vuoden lopussa henkilömäärä oli ylittänyt 300:n ollen tuolloin 310. Tuotantomäärät kiloissa vuonna 1959 oli 1,3 milj kg.

Henkilömäärä pysyttelikin kymmenisen vuotta samoilla paikkeilla, mutta erityisesti 1960- ja 70-lukujen vaihteen aikoihin vietettiin eräänlaista "hurlumhei"-aikaa. Työntekijöitä tuli ja meni. Tästä hyvänä osoituksena on vuoden 1969 elokuu, sillä tuolloin tehtaalle tuli yhden kuukauden aikana 44 henkilöä, toisaalta kylläkin 39 jätti työnsä vastaavana ajanjaksona. Suurimmillaan Vammalan tehtaan henkilömäärä on ollut maaliskuun lopulla 1971. Tuolloin 672 henkilöä oli tehtaan palkkailistoilla. Nykyisin tehtaalla

8.8-50

15.1-57

17.3-57

16.8-57

18.1-58

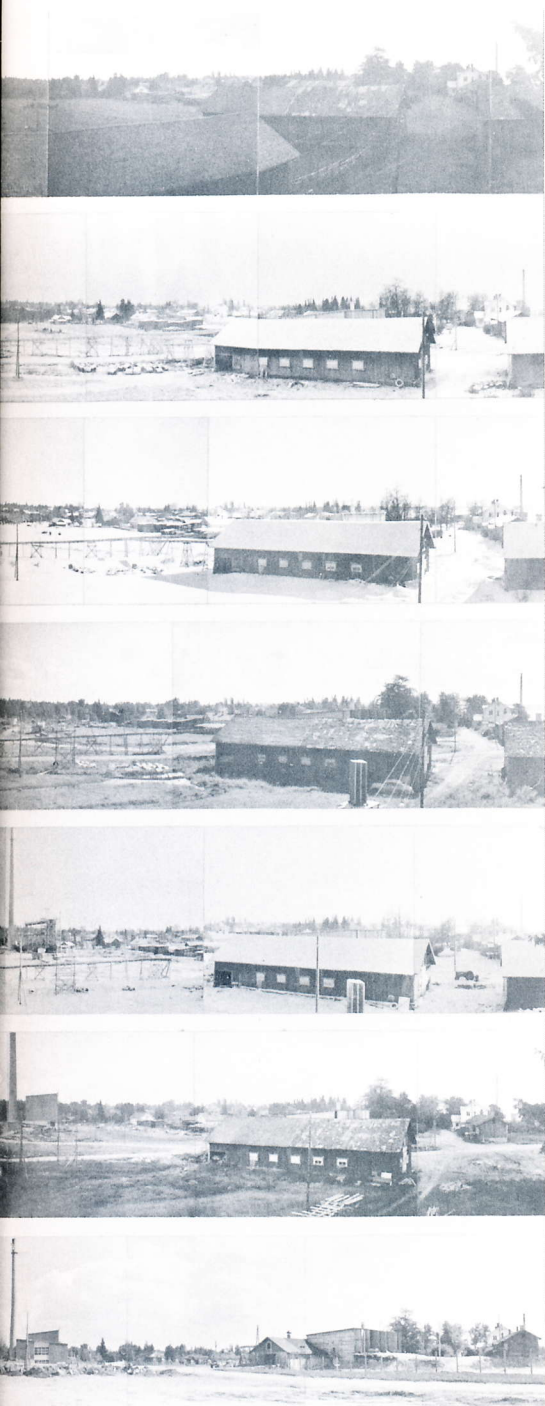

16.8-58

17.8-59

sa 50 vuotta

työskentelee 220 henkilöä ja tuotantomäärä oli v. 2007 2,8 milj kg.

Ensimmäisten vuosien tuotannosta suuri osa käsitti erilaisia jalkineiden korkoja ja pohjia sekä pohjauslevyjä. Löytyypä alkuvuosien tuotantolistalta sellaisiakin tuotteita kun luistinsuojia, jääkiekkoja, kotivalmentajia ja erilaisia kepin päitä sekä saappaan ja polkupyörän paikkoja. Vuosien saatossa valmistus on käsittänyt erittäin laajan teknisten kumituotteiden tuotesortimentin. Alkuvuosina toiminta pääsi hyvin liikkeelle ja näiden vuosien eräänä merkittävänä voimainkoetuksena mainittakoon tuohon aikaan tiettävästi Euroopan suurimman letkun valmistaminen.

Letku oli kokonaisuudessaan lähes yhdeksän kilometriä pitkä ja sisähalkaisija 25 cm. Se vedettiin Porissa mantereelta avomerelle Vuorikemia Oy:n jätevesien poistamiseksi tehtaalta.

Yhtenä merkittävänä tuoteryhmänä oli alkuvuosina vaahtokumituotteiden teko. Merkittäviä kohteita tuotteille olivat mm. Finlandialalolle valmistetut 4000 istuinpehmiä, samaten monien junavaunujen ja bussien penkkien pehmusteet olivat Vammalan kumitehtaalta lähtöisin. Vaahtokumituotteisiin liittyy tarina tehdasalueella pidetyistä lampaista. Tonttilahan oli paljon nurmikkoa ja niiden hoitoon oli pestattu jokunen määrä lampaista. Lam-

Kuva: Pauli Lehtikoski

Asuntoaluetta syksyllä 1958.

Tehtaan rakentamisen vaiheita 1956-59

**As Oy Vammalan
Riukula**
Marttilankatu 25

Kotisi kaupungin sydämessä

Viisikerroksinen uudiskohde Vammalan ydinkeskustassa valmistuu kesällä 2009. Laadukkaat materiaalit, tyylikkääät yksityiskohdat, lasitettu parveke ja huoneistokohtainen ilmastointi luovat puitteet upealle kodille.

Huoneistokoot

2h-3h+k+s 71m²

2h+k+s 55m²

2h+k+s 45m²

2h+kk+s 40m²

autohalli- ja autokatospaikkoja

Esittely ja myynti:

opkk.fi

Vammalan
OP-Kiinteistökeskus Oy LKV
Puistokatu 2, 38200 Vammala
www.opkk.fi/vammala
Tuulikki Laitila 0500 939 891
Petra Högström 0500 631 038

**RAKENNUSLIIKE
MINKKINEN
& KETOLA**

Rakennusliike
Minkkinen & Ketola
Aittalahdenkatu 6,
Vammala
Puh. (03) 511 2761

**M&K
RAKENTAJANA
55v**

Toivotamme asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneillemme

**Rauhallista Joulua
&
Onnellista Uutta Vuotta**

*Rauhoitumme joulun viettoon 23.12.
Palvelemme jälleen 29.12.2008*

TELILÄN OY
SÄHKÖTYÖ **VALAISINMYYMÄLÄ**
VALOVINTTI

Pukintie 242, 38200 VAMMALA
Puh. 03-512 8111
www.telilansahkotyo.fi

PLUSSA

www.rautia.fi

Avoinna:

ma-pe 9-18 Tervetuloa!
la 9-14

Itsenäisyudentie 64, 38200 VAMMALA
puh 010 2302400 fax 03-5141 071

RAUTIA
RAUTIA VAMMALA

*Kiitämme kuluneesta
vuodesta ja toivotamme
asiakkaillemme*

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

HAKASEN SAHA
Roismala, puh. 513 0182

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Tyrvään Sanomat

www.tyrvaansanomat.fi

H y v ä ä

IDEA
MAINOS

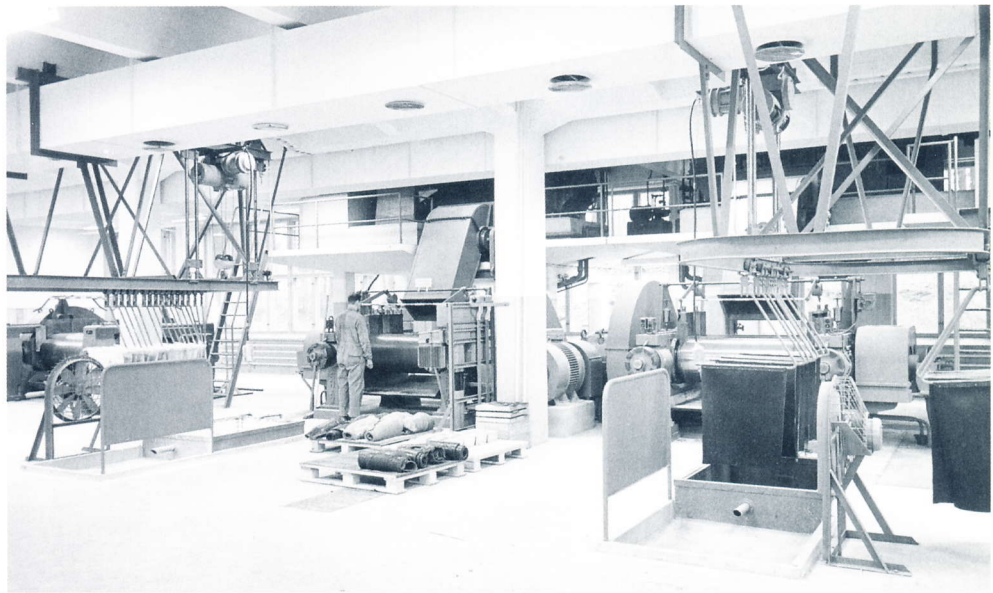
j o u l u a

Kumituotteiden...

paat saivat ruohosta syötävää ja nurmikko pysyi lyhyenä. Lampaiden lisäksi alueelle toimitettiin kili, jota ei kuitenkaan pidetty samassa aitauksessa lampaiden kanssa vaan se sai kulkea vapaasti. Ajan mittaan henkilöstö kuitenkin tuskaantui sen häiritsevään liikkumiseen ja yhtenä aamuna kili löydettiin tehtaan takaa tukehtuneena vaahtokumiin. Oliko kyseessä onnettomuus vai jokin muu syy tapahtuneeseen, sitä ei saatu selville.

50-luvulla rakennettu kolmikerroksinen tiilirakennus alkoi käydä parinkymmenen vuoden kuluttua ahtaaksi ja niinpä tontille rakennettiin vuonna 1975 uusi, korkea halli, jonne siirrettiin vanhan tehtaan kolmannesta kerroksesta letkujen valmistuslinjat.

Tilojen käyttö on vuosien varrella muuttunut useastikin. Koneita on siirretty paikasta toiseen toiminnan kehittymisen edellyttämien tarpeiden mukaan. Uusia tuotteita on syntynyt viikoittain ja kokonaiset tuotantolinjatkin ovat

Sekoitusosasto marraskuussa 1958.

saaneet muuttokäskyjä tehtaaseen sisällä, joskus jopa tehtaasta pois tai uusia linjoja tuotu tehtaaseen seinien sisälle.

Kumitehdas on aikojen saatossa vaihtanut myös nimeään. 60-luvulla Suomen Kumitehdas Oy sulautui osaksi Oy Nokia Ab:tä ja tämän alkaessa 80-luvulla irtaantua perusteollisuudesta syntyi Teknikum

Oy jatkamaan Vammalan tehtaaseen toimintaa v. 1989.

Kansainvälisyys on tullut Teknikuminkin toimintoihin yhä laajemmin mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että asiakkaiden hoitaminen jatkossa edellyttää yrityksen toimintojen jatkuvaa modernisointia. Nykyiset laitteet taas edellyttävät korkeampia tiloja kuin

50-luvulla rakennetussa hallissa aikanaan oli riittävä. Suunnitelmat uusien tilojen rakentamiselle Vammalassa ovat meneillään ja toivottavasti saamme tulevaisuudessa nähdä yhä laajempaa kumi- ja muovituotteiden valmistusta tulevalla Sastamalan alueella.

Ensimmäinen tuote-erä lähdössä 26.11.1958.

[Antero Telilä]

KOSKIVOIMAA

Kokemäenjoen vesistö on vesimäärältään Suomen suurimpia. Liekovedestä alkavan Kokemäenjoen koskissa olevaa vesivoimaa on vuosisatojen kuluessa käytetty moniin eri tarkoituksiin. Koskien partailla ovat toimineet mm. myllyt, sahat, puunjalostustehtaat ja sähkövoimalaitokset.

Vesi on puhdas uusiutuva luonnontuote, jonka määrään vallitsevat säät vaikuttavat. Vuodesta 1950 alkaen joen suurimmat kosket on valjastettu kokonaan sähköenergian tuotantoon.

Vesivoima oli maamme merkittävin energiantuotantomuoto 1960-luvun loppupuolelle asti. Sen osuus koko energiatarpeesta oli silloin yli 90 %. Nykyisin vesivoiman osuus vaihtelee 10-20 % välillä riippuen sateiden tuottamista vesimääristä.

Laitosten tulvapatojen avulla veden juoksutusta voidaan säädellä niin, että tulvia voidaan rajoittaa ja vesialtaiden pinnakorkeuden vaihtelua voidaan pitää mahdollisimman pienenä.

Äetsään vuonna 1921 valmistunut voimalaitos oli ensimmäinen, joka valtavyölyän tukkineena esti merilohien nousun Hartolankosken yläpuolella olleille kutupaikoilleen. Eivät muutkaan vaelluskalat, kuten siiat ja taimenet enää nousseet laitoksen yläpuolisille vesialueille. Nykyisin järvien kalalajikkeita onkin pyritty ylläpitämään istutusten avulla.

Merkittävä maisemallinen menetys Kokemäenjoessa tapahtui 1940 luvulla, kun Hartolankoski padottiin ja sen yläpuoliset kosket perattiin. Voimalaitos myös sijaitsee maamme laajimman yhtenäisen rautakautisen röykkiö-

kalmiston ja valtakunnallisesti arvokkaaksi luokitellun maiseman keskiössä. Laitoksen ympäristöä muokattiin rakennusaikana usean hehtaarin alueelta rakennusten, rakenteiden ja tiestön vuoksi.

Vaikka paikkakunnalla jo tuolloin oli kotiseudun etuja ajavaa yhdistystoimintaa, olivat voimalaitoksen taloudelliset hyötytekiäjät niin suuria, ettei joen ja ympäristön maisemallista kauneutta edes pyritty säilyttämään.

Kokemäenjoen ensimmäinen voimalaitos rakennettiin Kaukolankosken kupeelle Juvelalta ostetun myllyn yhteyteen. Omistajina ja rakentajina olivat liikemies Lahdesta ja tekniikan asiantuntija Helsingistä.

Se oli myös ensimmäinen maaseudun käyttötärpeisiin Suomessa rakennettu voimalaitos.

Kalle Havaksen 1920-1930-luvun taitteessa ottama valokuva Hartolan koskesta. Kuvassa näkyvät myös koskimertojen tokeet ja voimalaitoksen padottu tulovesiuoma.

Kuvassa on ns. Kerttulan mylly Kaukolassa. Kompleksissa toimivat mylly 1800-luvun loppupuolelta ja voimalaitos vuodesta 1907 alkaen. Valokuva on otettu 1940-luvun loppupuolelta, jolloin kuvassa taustalla vasemmalla näkyvä Kaukolan ja Hiukkasaaren välinen puusilta oli vielä käytössä. Silta rakennettiin voimalaitoksen työaikaista liikennettä varten

Maan ensimmäinen sähkövalaistus alkoi kokeiluna Helsingissä vuonna 1880, kun Kaivuhuoneen edustalle sytytettiin 6 kaarilamppua Kaivopuistoa valaisemaan. Voimanlähteenä oli höyrykone, joka pyöritti generaattoria. Kokeilun suoritti Karkusta lähtöisin ollut "Suomen puhelintoimen isä" Daniel Johannes Wadén. Valaistuksen hyötykäyttö alkoi Suomessa vuoden 1882 maaliskuussa Tampereella, kun Finlaysonin puuvilla-tehtaan kutomosaliin asennettiin sähkölamput. Valaistus toteutettiin ensimmäisillä Suomeen han-

kituilla hehkulamput.

Tyrvөөällä toimiva laitos käytti vain pienen osan Kaukolankoskessa normaalisti virranneesta vedestä. Valmistuessaan laitoksen teho oli n. 40 hevosvoimaa, mutta sen tehoa nostettiin jo seuraavana vuonna n. 80 hevosvoimaan

Sähkön ensimmäisenä käyttäjänä oli Juvelan talo, joka sai sähkövalot jouluna v 1906. Sähkölampujen tehot olivat tuolloin muutaman kymmenen kynttilän luokkaa. (1 kynttilä on n. 1 W).

Vuodesta 1907 alkaen pääosa laitoksen tuottamasta tehosta

Kaukolan vesimyllyjen kohdalta otetussa kuvassa on v. 1913 valmistunut Hartolankosken ensimmäinen voimalaitos. Edessä näkyy vapaana kuohuva Hartolankoski ja vastarannalla tornien kohdalla voimalaitos. Voimalaitoksen kyljessä oikealla on mylly- ja sahalaitos. Voimalaitos toimii nykyisin varasto- ja huoltotilana. Sen ulkoasua on muutettu huomattavasti. Kalle Havaksen ottama valokuva

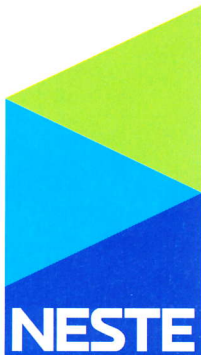
 **Hopun
apteekki**

V A M M A L A

 suunnittelutoimisto
HAKALA

PL60 JAATSINKATU 1 38201 VAMMALA PUH 03-514 2111

- * Rakennusten sähkösuunnittelu
- * Tievalaistussuunnitelma
- * Sähköalan koulutuspalvelu
- * Valtuutettu tarkastaja -palvelut

*Hypää Joulua
ja Onnellista Uutta Vuotta!*

NESTE Vammala

L&T KURKI OY Itsenäisydentie 66, 38200 Vammala, puh. (03) 511 2780

Ystävällisen palvelun Neste-asema

Thermosoft®

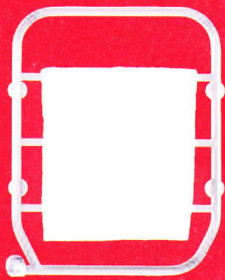

**Kaikki lämpö
on kotona**

Turvallinen ja taloudellinen Thermosoft on erinomainen lämmitin kodin kaikkiin tiloihin. Tuotepereheeseen kuuluvat kasvi-öljytäytteiset sähkölämmittimet, valugraniittiset sähkölämmittimet ja pyyhekuivaimet sekä öljytäytteiset pyyhekuivaimet.

lvi

www.lviproduktet.fi

Pyyhekuivaimet

Valugraniittiset lämmittimet
ja pyyhekuivaimet

Tukkumyynä:

 Elektroskandia

Jälleenmyyjä:

**SÄHKÖLIIKE
Matti Rantala Oy**

Hopunkatu 3, 38200 VAMMALA
Puh. 03-514 1311, fax 03-514 1306

PLUS S A A

– JOKA OSTOKSESTA

K SUPERMARKET

TORIKESKUS

Torikatu 1, puh. 5114 440,
ark. 7-21, la 7-18

Tavallista parempi Ruokakauppa

Patria

www.patria.fi

Kuvassa on vuoden 1950 syyskuussa käyttöön otettu voimalaitos. Nurmikon takana näkyvät uittorännin rakenteet. Kokemäenjoen uittot päättyivät vuonna 1967, jolloin uittoränni jäi tarpeettomaksi. Vuosituhannen alussa rännin rakenteet purettiin.

siirrettiin sähkölinjoja pitkin Nuupalaan ja Tyrvään keskustan tarpeisiin.

Hartolankoskeen rakennettu ensimmäinen vesivoimalaitos käytti sekkin vain pienen osan kosken vesimäärästä. Laitos rakennettiin Ryssän omistaman myllyn paikalle Tyrväänkylän puolelle jokea.

Puretun myllyn viereen rakennettiin uusi Toivon tilan omistama mylly- ja sahalaitos.

Hartolankoskessa oli Kaukolan puolella kolme myllyä, jotka purettiin vasta 1940-luvun lopulla nykyisen voimalaitoksen tieltä.

Vuonna 1913 valmistunut laitos tuotti sähköä hieman yli 200 hevosvoimaa. Myös tämän laitoksen tehoa nostettiin heti seuraavana vuonna

toisella noin 260 hevosvoiman generaattorilla. Laitoksen tuottama sähkö riitti myös naapurikuntien tarpeisiin.

Nykyinen Hartolankosken voimalaitos rakennettiin 1940-luvun jälkipuoliskolla. Sen lävitse virtaavat kaikki Kokemäenjoen yläpuolisen vesistön vedet.

Padotusten ja säännöstelyn avulla veden keskivirtaama Hartolankoskessa on nykyisin 190 m³/s, kun virtaama on pienimmillään ollut joulukuussa 1942 vain 29 m³/s. Putouskorkeus laitoksen kohdalla on 6,5 m.

Kaukolan- ja Hartolankosken ensimmäiset voimalaitokset sijaitsivat yksityisiltä ostetuilla myllytonteilla, joilla oli tarvittavat koskiosuudet.

Nykyisen voimalaitoksen

rakentamiseen vaaditut oikeudet oli ostettava lähialueen koskitiloilta. Maaliskuussa 1941 voimaan tullut poikkeuslaki edellytti, että hakijalla pitää olla tarvittava maa-alue ja vähintään 2/3 osaa kosken vesivoimasta. Lain voimaantulon jälkeen maahamme myönnettiin 61 väliaikaista rakennuslupaa uusille vesivoimalaitoksille. Kahden valtakunnallisen suuryrityksen toimesta Tyrvään merkittävimmät koskikaupat tehtiin syyskuun 1943 ja syyskuun 1949 välisenä aikana. Kauppoja tehtiin yli 70 kappaletta. Vielä laitoksen valmistumisen jälkeen vuoden 1958 loka-kuussa tehtiin kymmenkunta pienempää koskikauppaa.

Laitoksen tieltä poistuivat kosken vesimyllyt ja saha. Korvaavat mylly ja saha ra-

kennettiin Vinkkilään. Eräät koskiosuutensa myyneet tilat sopivat lisäksi määräaikaista, vapaasta sähkön käyttöoikeudesta.

Tulevan laitoksen ympäriltä ja myös sen lähialueilta ostettiin maa-alueita ja osia kylien yhteisistä vesialueista. Maa-alueita tarvittiin asuntoihin, joen ja järvien perkaukseen sekä vesialtaan patojen tarpeisiin.

Voimalaitoksen aluerakennustyöt alkoivat vuonna 1946 ja laitoksen rakennustyöt seuraavana vuonna. Laitoksen varsinainen käyttöönotto oli syyskuussa v1950. Laitoksen teho oli valmistumisen jälkeen 12,6 megawattia. Nykyisin laitoksen teho on 16,8 megawattia ja sähkön jakelu tapahtuu valtakunnanverkon kautta.

TAUNO KIVIRANTA Oy

TRAKINKATU 4, 38200 VAMMALA, puh. 03-517 9000, fax. 03-517 9019
www.taunokiviranta.fi

Helsingin Varikon osien tulo Vammalaan

[Markku Esko]

Jo 1920-luvulla Puolustusministeriössä oli mietitty Helsingin Asevarikko I:n hajuttamista ja sen siirtämistä kokonaan pois Helsingistä. Toimenpiteitä ei kuitenkaan saatu aikaiseksi ennenkuin syksyllä 1939 Suomen jouduttua sodan uhkaamaksi.

Syyskuun puolivälin aikoihin käskettiin tällä seudulla suorittaa tiedustelu erillistä asevarikkoa varten. Lokakuussa oli kutsuttu kokoon Ylimääräiset Harjoitukset (YH) ja joukot keskitetty itäiselle rajalle. Valtaosa tämän seudun miehistä keskitettiin Tampereelta 21.10. Kaipaisiin. 8.11. tehtiin esitys ja 10.11. määrättiin osia Helsingin varikosta välittömästi siirrettäväksi Vammalaan.

Asepaja

Asepaja siirtyi 3.11. Vammalan Konepajan tiloihin nykyisen Nordeapankin paikkeilla. Kolmen päivän kuluttua alkoi Asepajan tuotanto. Sen käyttöön tuli monteeraussali, verstas-huone ja varastohuone.

Vammalan kauppala 1938.

Alkuun työntekijöitä oli 17 työnjohtaja R. Erikssonin johdossa. Uusien lisähenkilöstön palkkaaminen ja kouluttaminen aloitettiin välittömästi. Alkuun korjattiin kivääriä m 91. Talvisodan alettua 30.11. tuli lisätehtäviksi myös konekiväärit ja pistoolit.

Myöhemmin valmistettiin myös varaosia yhteistoiminnassa Vammalan Konepajan

kanssa. Asepajaa vartioi 3 siivilivartiomiestä.

Asevarikko

Asevarikko perustettiin keskeneräiseen E. Levorannan Autokorjaamoon nykyisen Torikeskuksen kohdalla. Omistaja sisusti rakennuksen ja varusti sen väliaikaisella lämmitysjärjestelmällä. Henkilö-

kunta (14) saapui Vammalaan 20.-22.11. Jo 23.11. lähtivät ensimmäiset tavaralähetykset YH:n joukoille. Sodan alettua palkattiin 30 henkilöä lisää. Myös käytössä olleet tilat olivat riittämättömät. Varastoiksi pakko-otettiin lähistön kylmiä rakennuksia ja latoja, jotka olivat varastoiksi ala-arvoisia.

Sodan-aikana lähetyskiä oli vajaat 2000 kpl, yhteensä va-

jaat 900 tonnia. Varikolla oli 3 vartiopaikkaa, joita hoitivat 3 siviilivartiomiestä ja 12 suojeluskuntalaista. Varikon rakennuksen katolle oli rakennettu konekivääriasema ilmatorjuntaan.

Ampumatarvikevarikko

Varikko aloitti toimintansa 23.11.1939 varastonhoitaja V. Stenvallin johtamana Uotin tilalla Kukkurissa. Tila on edelleen Bäckmannin suvulla.

Ennen materiaalsiirtoja permantoja oli vahvistettava ja rakennuksia muutoinakin kunnostettava.

Aluksi varastoitiin kunnostettuihin tiloihin 600 tonnia ampumatarvikkeita. Jo joulukuussa varastotilasta tuli puute, ja ryhdyttiin rakentamaan 5 m x 10 m:n varastoja Uotin lähelle 10 kappaletta ja myöhemmin vielä 10 kappaletta Kukkurisiin. Rakennetuista varastoista huolimatta maaliskuussa 1940 puolet materiaalista oli varas-

toituna puiden alle.

Helsingistä oli siirtynyt 7 henkeä ja henkilöstöä aloitettiin heti palkata lisää niin, että maaliskuussa oli töissä jo 25 henkeä. Tavaraa käsiteltiin sodan aikana runsaat 7000 tonnia. Parikymmentä suojeluskuntalaista suorittivat vartiota pareittain.

Lataamo

Ampumatarvikevarikko sai joulukuussa käskyn perustaa

lataamon varikon yhteyteen. Se sai käyttöönsä Uotin tilan kanala-sikalarakennuksen, joka käsitti 4 huonetta, joista kahta käytettiin punnitus- ja panostushuoneena ja suurinta 65 m²:n huonetta lataamon työhuoneena. Alakerran sikalassa oli varasto ja hylsyjen pesupaikka. Koko rakennuksessa oli vain yksi uuni, joten oli pakko tammikuussa hankkia sähkölämmittimet.

Aluksi lataamossa työskenteli 5 naista, tammikuussa 11 ja sodan päättyessä 22 henkeä, joista naisia oli 16. Työtä tehtiin myös ulkona joskus yli 30 asteen pakkasessa. Työpäivätkin olivat pitkiä aamu seitsemästä iltaan klo 22-23. Kiire oli ja usein autot odottivat pihassa patruunoita rintamalle vietäviksi. Joitakin töitä mm. pahvikoteloita teetettiin Stormin kansakoululla ja muualakin kodeissa. Aaltopahvirullia leikattiin, käärrittiin rulliksi ja liimattiin.

Uotin
päärakennus
1986.

Vammalan
Konepajan
päärakennus
1938.

Uotista siirretty
50 m²:n varasto
(lienee vieläkin
pystyssä).

Kanslia

Joulukuun alussa käskettiin Asevarikko 1:n päällikön ja kaslian siirtyä Helsingistä Vammalan seudulle, jossa pääosa varikosta jo sijaitsi. Kanslia aloitti toimintansa Karkussa Alma Starckin omistaman Karkun parantolan tiloissa 8.12.1939.

Päällikkönä toimi eversti N. Wegge apunaan 8 naista kanslia-apulaisina ja kirjanpitäjinä. Karkusta käsin johdettiin Helsinkiin jääneitä osia sekä Vaasaan, Lohjalle, Jyväskylään, Leppävaaraan ja Kuopioon siirrettyjä osia. Vammalan osastojen töitä käytännössä johti res.ltn B. Hielm. Hän totesi Vammalan osastosta talvisodan aikana: "Huolimatta primitiivisistä oloista, joissa työt tehtiin, ja pitkistä 11-12-tuntisista työpäivistä sodan ja ankaran talven keskellä, niin ilolla ja nurkumatta jokainen suoritti tehtävänsä isänmaan hyväksi".

Lähde: Esko Lammi: Asevarikko 3 - perustamisesta nykypäivään.

Pentin Hermannin-sedän tarina

Hermannin oli viisivuotias Mauritsin isän vaihtaessa v. 1882 Kojolan kylän Niileksen talon Koi-vun Penttiin. Pentillä Hermannin asui perheen miesväen ja renkien kanssa isossa pirtissä, jonka muurin metriset halot pitivät talvella lämpimänä. Hän kävi kansakoulun Kärppälässä ja pääsi ripille 1892 ikivanhassa Karkun kirkossa 25 muun pojan joukossa. Tyttöjä konfirmoitiin 54.

Asevelvollisten kutsunnoissa Tyrvään Marttilan kylässä v. 1898 Hermannin nosti arvan n:o 3, mikä tiesi sotaväkeen lähtöä. Suuremmat numerot merkitsivät joutumista reservikomppaniaan. Hermanin painoi 66 kg ja oli 174 senttiä pitkä. Pituus ratkaisi pääsyn valiojoukkoon, Suomen kaartiin. "Mies terve, mitan täyttävä, ja muusta huoli viis..."

Marraskuun 1. päivänä 1898, joloin Oskari-veli täysin palvelleena rakuunana siirtyi reserviin Lappeenrannassa, talollisen poika Hermannin Pentti astui Helsingissä Suomen kaartin 3:nteen komppaniaan harjoittelemaan sotatemppeja venäjänkielisin komennoin. Kansakoulun käyneille palvelusaika oli kaksi vuotta. Mutta eivät koulutiedot eikä pituuskaan riittäneet tekemään Hermannista soturia. Hänet kotiutettiin kaartista sairauden vuoksi kahden ja puolen kuukauden kuluttua. Todennäköisesti kotona hänen poikkeavuutensa, "yksinkertaisuutensa", oli huomattu jo aiemmin.

Taavetti Pentin ostaessa kotitalon v. 1906 kauppaehtoihin kuului ostajan velvollisuus hoitaa ja vaatedtaa Hermannin-veljensä, joka silloin oli 30-vuotias. Hermannin oli komea, suoraryhtinen mies, jonka hampaat säilyivät kunnossa ilman hammaslääkärinä ja harjaamisista koko hänen 70-vuotisen elämänsä ajan. Vanhemmiten hänen kävelyään häiritsi ontuminen, muisto hevosen potkusta.

Pentin 1920-luvulla valmistuneessa uudessa pirtissä Hermannin sänky, kaappi ja vaatenaula olivat oven-suunnurkkauksessa. Hänen kirkkovaatteensa ja "varaplynsä", kuten Hermannin sateenvarjoa kutsui, olivat eteisen naulakossa. Hermannin kanssa pirtin jakoi pari työmiestä, joiden renginkaa-pit olivat peräseinällä yksinkertaisten sänkyjen yläpuolella. Porstuaseinän vieressä oli pitkä, penkin virkaa tehnyt kalulaatikko, joka pulpettimaisesta rakenteestaan päätellen lienee joskus ollut arvokkaammassakin käytössä. Olisiko ollut peräisin Pentillä ainakin v. 1861 toimineesta ns. Plathanin koulusta. Pirtin penkeille tekivät yösijansa niin kulkukauppiat kuin muutkin maantieltä poikenneet kulkijat. Ikunaseinän puolella oli pirtin pöytä kalja-haarikoineen. Pöydälle levitettiin jouluksi punavihreä tuuki. Vastakkaisella seinällä, Hermannin sängyn yläpuolella, raksutteli vanha pirtin kello. Orsilla kuivuivat aisa- ja muut tarpepuut.

Pirtti ei ollut pelkästään Hermannin ja työmiesten käytössä. Leipomispäiviksi sinne nostettiin puorista taikina-kauko, härvelit ja leipälaudat. Taikinan noustua pöydänkansi käännettiin nurin leipomista varten. Kun pirtti päiväisin oli tyhjä, lapset leikkivät siellä sokkoa ja kalulymmyä. Uutenavuotena leikkivät aikuisetkin "ystävää", "numeroisia" tai "vettä kengässä". Pohjolan Pransikin iloitsi saatuaan leikissä "ystäväkseen" oman Sohvi-vaimonsa ja sanoi saaneensa prinsessan ja puolet valtakuntaa. Toisinaan pirttiin kokoonnuttiin hartaushetkiin ja varhemmin siellä kävivät Taavetti-isännän pyhäkoulussa niin lapset kuin aikuisetkin.

Jouluaattona pirttiin tuotiin joulu-kuusi ja ehtoolla tuli joulupukki, jonka asu lasten mielestä muistutti isän nurinkäännettyä ruskeakarvaista turkkia. Jouluaaterialle koko talon väki asettui

pirttikamariin katetun pitkän juhlapöydän ympärille. Sukulaisten, muutamien naapurien ja työväen lisäksi pöydässä oli paikka myös "jouluvieraalle", kulkumiehelle, joka usein osutti Pentille tulonsa jouluksi. Traditioihin kuului kysellä Hermannilta aterian aikana Pipon Eelista, joka ei syönyt livekalaa ja Kataran kivimiehestä, joka omien sanojensa mukaan oli selviytynyt klimppisopan syönnistä ilman puolusikkaa: "Moukut mä söin tikkuun, liemen mä ryypein". Jouluateria päättyi seisaaltaan laulettuun kiitosvirteen "Herraa hyvää kiittääkää".

Nuorempana Hermannilla oli tapana joka kesä kävellä naapurikyliin Kojolaan ja Kutalaan kutsumaan sisarusiaan Hermanninpäiväkahveille. Katsilassakin hän kävi jalkaisin Puntolla sukulaisia tapaamassa. Eräs tapa, jonka Hermanin säilytti vanhuuteensa saakka, liittyi syyskuun ensimmäiseen päivään. Silloin hän otti nimikkopuustaan omenia, joita söi pirtissä naputeltuaan ne ensin vasaralla pehmeiksi. Taavetti-veljen lasten merkkipäivinä Hemma-setä muisti heitä pienellä rahalahjalla.

Talviliukkaalla saunapolulla Rauhaemäntä voi pienet vilttiin käärityt lapset uskoa turvallisesti Hermannin kannettaviksi. Hermannin omaa yksinkertaista luottamusta kuvaa, kuinka kapinan tulituksen vuoksi enää uskallettu käyttää, Hermannin käveli sillan yli kaikessa rauhassa kuulien räiskähdellessä kai-teisiin.

Hermannin tehtäviin kuului rostipuiden pilkkominen ja kantaminen korvikopalla liiteristä keittiön puulaatikkoon. Kun täysinäinen vesisaavi kannettiin kaivolta hellanurkkauksessa sijainneelle saavinjalalle, oli korenon toinen pää Hermannin olalla. Myös hakojen hakkaamisesta ja navetan virtsakaivon tyhjentämisestä Hermannin

Hermann Pentti.
Kuva Matti Pentin
arkistosta.

huolehti. Riihelläolo kuului niihin töihin, joista Hermann mää räsi palkan. Se pysyi aina samana inflaatiosta huolimatta. Taavetti-isännän toimiessa tappuririihellä säkkimiehenä jyyviä pussittamassa oli Hermann to muisimmassa työssä pahnoja vastaanottamassa.

Hermann oli tunnettu hyvästä muististaan sekä lauluista ja historiallisista kertomuksista, joita hän oli aina valmis pyydettäessä esittämään. Hän lausui ulkoa pitkän runon Elinan surmasta, kertoi tarinan koivusta ja tähdestä sekä Matti Kurjesta ja Pohtosta. Mielellään hän kertoili myös Kreikan suurmiehistä, kuten Solonista, joka tiesi, että vasta kuoltuaan ihmistä voi sanoa onnelliseksi. Hermannin kertoessa Kustaa Aadolfista tuskin silminnäkiäkään olisi osannut vakuuttavammin esittää,

kuinka "seittemän kertaa hyökkäsi Papenheim ja seittemän kertaa hänet lyättiin verissäpäin takkaisin". Esityksissään Hermann usein liikkui kyyneliin. Vielä ikämiehenä hän lasten pyynnöstä näytti pirtin lattialla sotatemppeja samalla venäjäksi komentaen.

Hermannin lauluvarasto tuntui lopumattomalta. Siihen kuuluivat mm. Jalmari ja Hulta, Vilhelmi ja Marjaana, Vilho ja Pertta, Jaakko ja Maaria, Pispas Intiasta. Myös sateenvarjon hyödyllisyydestä, Ryssänmaan krouvarista, Matti Haapojasta, Titanikista ja Vestmansviikistä hän lauloi, samoin Mottisen rikkaasta tyttärestä, joka ei osannut "sukkaa soukistaa eikä varrasta silmään

sovittaa". Hermann osasi sekä maailman pisimmän, että maailman kaudimman laulun. Maailman väkevin laulukin kuului hänen repertuaariinsa, mutta sen esittämisyritykset päättyivät aina alkuunsa: "Öh, öh, se ei mahru ulos mun suustani."

Kaartissa oppimastaan aamupesusta Hermann ei luopunut. Sitä varten hänellä oli kaapissaan pläkkivi ja saippua. Ulkona tapahtuneeseen pesuun kuuluivat aina määrätty liikkeet, jolloin sormet vietiin vuorotellen tuolilla olevaan pesuvatiin ja eri kohtiin kasvoilla ja korvien takana. Vettä ei tässä ope raatiossa paljon tarvittu. Tärkeintä taisi olla voimallinen kuivaaminen rohtimisella hantuukilla tai lakanan kulmalla, mikä päättyi vasta, kun pyyhkeessä näkyi verta.

Hermannin viimeisinä elinvuosina hänen eturauhassairautensa katet rointeineen tuotti sairaanhoitajaksi joutuneelle Rauha-emännälle paljon lisävaivaa. Hermannin maatessa kuolinvuoteellaan diakonissa Minne Soutio valvoi viimeisen yön Hermannin vuoteen vieressä morfiinipistoksia antaen ja virsiä veisaten. Vatsakalvon tulehduksen edetessä ja tuskien kasvaessa hän lisäsi morfiiniannosta. Kuolemaa odoteltaessa yhdyttiin hoitajattaren lauluun: "Myöhäisessä sydänyössä viipyy armoisa. Uskollinen kolkuttaja seisoo ovella..."

Lopulta 70 vuotta sykkinyt hyvä ja uskollinen sydän väsyi taistelemaan. Hermann Mauritsinpojan oman elämän balladi päättyi kotona Koivun Pentillä huhtikuuisena yönä 1947. Hänet on haudattu sukuhautaun Salokunnan hautausmaalle. Mutta elämä ei pääty haudataan. Muutoin Israelin Messias Jeesus olisi kuollut Golgatan ristillä turhaan. Oliko Hermann ottanut hänen hankkimansa pelastuksen vastaan, selvinnee aikanaan.

Kirjoittaja Matti Pentti on Helsingin kaupungin peruskoulun eläkkeellä oleva opettaja, joka kesäisin viihtyy juurillaan Karkun mökillään.

Kalaneuvos®

Parhaat kalaherkut
joulupöytään
Hukkaselta Vammalan torilta

**Herkullista ja
Rauhallista Joulua kaikille!**

V. HUKKANEN Oy

VAMMALAN MOOTTORISAHA

Pesurinkatu 4, 38200 VAMMALA,
puh. 03-514 1260, 0400 130 654
www.vammalanmoottorisaha.fi

HUSQVARNA • STIHL • VIKING

**Haapaniemen juhla- ja pitopalvelu
käytettävissänne!**

- * perhejuhlat
- * yritys-tilaisuudet
- * mukava retkikohde; tilauksesta lounas/kahvi
- * viihtyisä rantasauna

Haapaniemen Pidot Ky

Haapaniementie, 38140 Kärppälä
VAMMALA, p. 03-515 4121

TERVETULOJA TUTUSTUMAAN!

FINNMIRROR STUDIO

avoinna keskiviikkoisin klo 10–18

INARIA
säilytys-
järjestelmät

PICARD
kylpyhuone-
kalusteet

FINNMIRROR
sisustuspeilit
ja julistetaulut

**FINNMIRROR®
Studio**

ASEMAKATU 10
38210 Vammala
puh. 03-511 61
www.finnmirror.fi

*Lämmintä
Joulumieltä
sekä*

*Virtaa Tulevaan
Vuoteen!*

t: sähköasiantuntijasi

+ TYRVÄÄN SÄHKÖTYÖ -

Asemakatu 23, 38200 Vammala
(03) 511 3055 • www.tyrvaansahkotyo.fi

*Kun mielessään aattelen joulua
ei mulla ikävä tuu koulua.
Lahjat sekä herkut,
näen taas mummit ja serkut.
Rauhan hetki ihana
ilman arjen melua.*

A.L.

*Pipareita paistetaan,
koko pelti maistetaan.
Joulukuusi joulun tuo,
kuka tahtoo muorin luo.*

M.L.

*Tulkoon joulu, jotta voisit köllää!
Rauha maassa: ei saa toisten lahjoja pöllää!
Elä ja nauti, älä melskaa ja pauhaa,
löydä sydämeesi joulurauhaa!
Selvä olkoon kuin pläkki:
tärkeää on mielen valo, ei lahjasäkki,
kynttilän tuike, yhteinen aika, kuusen tuoksu,
kun seisahtaa vuoden jatkuva meno, juoksu.*

*Uudelle vuodelle voimia, unelmia ja uskoa,
lämpöä, lempeä, toivon aamujen ruskoa!
Yksi vuosi taas kokemusta, rohkeutta ja tietoa lisää,
sopivasti hyvinvoinnin ja menestyksen nisää.*

S.I.

SILKKIPAINO

silkkeri

silkkipainatukset

- tarroille
- metalleille
- lasille
- muoveille
- puulle
- tekstiileille
- lakkaukset
- kumeerukset

teipit & teippaukset

Silkkeri Oy
Kiertokatu 6
38210 Vammala

puh: 03 - 5114 901
fax: 03 - 5114 902
www.silkkeri.fi

Painopalveluja jo yli 30 vuotta

*Taas joulu jo tuli
en ehtinyt valmistautua
Jännitystä
odotusta
kiirettä
lahjatkin ovat paketoimatta
Paperi ja naru piilevät kaapissa
En löydä niitä*

S.K.

Kaarle Kustaa Juti 1877 - 1955 Otteita kronikasta

[Antti Korventausta]

Tässä puhun muutaman sanan sotilaselämästä.

Aina talvi-illoin, kun töiltäni ehti, oli minun tapani tutkia sanomalehtiä, luin niistä aina muutaman rivin, vaan peljästyin kuin siinä oli minunkin nimi.

Siihen tarkastukseen kutsuttiin kaikki ne weljet, jotka on syntyneet kahdeksantoistasataaseitsemänkymmentäseitse-

män, samassa nimettiin päivä ja kuukin ja minä sain mennä niin kuin kaikki muutkin.

Näillä säkeillä aloitti Hämeenlinnan Tarkk'ampujapataljoonan tarkk'ampuja Kaarle (Kalle) Juti joulun alla v. 1900 liki sata värssyisen kronikan sotilaselämästään.

Värssyt on kirjoitettu lauluvihkoon, jossa tämän lisäksi on toistasataa ajankohdan laulua ja muistoa. Sain vihon luettavakse-

ni kotitilansa ja sukunsa menneisyyttä ansiokkaasti tutkineelta Matti Jutilta, mistä tässä hänelle suuret kiitokset.

Kalle Juti tunnettiin maanmainiona juttumiehenä ja tarinankertojana. Kansan keskuudessa näitä usein liioittelevia, "ukkosenihmeiksikin" mainittuja tarinoita liikkuu yhä edelleen. Ja on niitä kirjattu muistiinkin, mm. punkalaitumelaisten kaskukirjassa "Harmia joka päivälle" niitä on muutama.

Alkuvärssyssä Kalle näki nimensä kutsuntailmoituksessa. Tuon aikaiseen Suomen 5000-6000 miehen sotaväkeen täydennys otettiin 21-vuotiaista miehistä arvannoston perusteella. Nyt olivat vuorossa 1877 syntyneet.

Pian se päivä niin kuin siivillä lenti, jolloin me Hyrkille syynille mentiin, moni poika sielä tuli hyljättyksi, vaan minä sain arpa numero kaksi.

Ennen pitkää tuli sitten eteen väkeen lähtö.

*Se alkoi minun mieltäni ikäväksi muut-
taan, kuin täytyi lähteä katsomaan asun-
toa uutta, punainen rusko minun poskil-
tani hohti, kuin astelin hiljalleen Kasar-
mia kohti.*

Kasarmilla alkoi "nahkapeikien", joiksi nuorinta ikäluokkaa nimitettiin, sisään-
kirjaus ja yksikköihin sijoittelu. Kalle mää-
rättiin 1. komppaniaan numerolla 24.

*Nyt annettiin päälleni ruunun takki, ja
päähäni löytiin myös sotilaslakki, tämä oli
mielestäni kummallinen mekko, sit vietiin
ensi kerta kunnian tekoon.*

*Nyt olin mielestäni uljas ja soma, kuin
Herrat ne myönsi joululoman, kuin olka-
päilläni oli sininen kankastilkku, johon
silmani minun lakkaamatta vilkkuu.*

Alkoi koulutus, jossa "nahkapeika" tie-
si tullessa miesten kouluun. Siellä eivät

hemmotelleet sen paremmin esimiehet
kuin vanhemmat ikäluokkatkaan.

*Tässä ei haluttanu paljon nauraa, kuin
Herrat ne väänsivät minua kuin mutkais-
ta nuoraa, ajattelin että saavat ne tuonkin
ostaa, vaikka he mua leuvasta nostaa.*

Kun alkuäksiisit vähenivät, alkoi esiin
tulla parempiakin asioita. Tuli mahdolli-
suus tutustua Hämeenlinnaan, alkoivat
ampumarjoitukset Parolan kentällä
jne.

*Tämä oli mielestäni iloinen sanoma,
kuin mentiin me ampumaan kentälle
Parolaan. Sain ensi kerran oijentaa sota
lemmityn kultaa, vaan peljästyin kovasti
kuin siitä tuiskahti tulta.*

Ja sitten!

*Sit syksyllä sain lähes kolme viikko lo-
maa, silloin olin minä jo sankari kova,
joka paikkaan minä ensiksi itseni sysään,
koska jo osasin pari sanaa ryssä.*

*Mutta ne minun myös arvohon nosti, ja
moni tuttava vielä kaksi litraa viinaakin
osti, ja sitte kun sitä yhdessä juotiin, niin
sotilaan arvo minulle suotiin.*

*Puheissani silloin olin mahtava ja suuri,
moni minun silloin sankariksi luuli, sillä
sanoillani olisin voinut valtakunnat voit-
taa, sill' osasin siksi paljon suutani soit-
taa.*

*Nyt oli lomani lopussa varsin, sit täytyi
minun takaisin kasarmille marssii, vaan*

*nyt olin taasen pieni ja heikko, se entinen
nahkapeika.*

Siinä taisi tulla vähän itseironiaakin.
Mutta selviääpä sekin, että vaikka sota-
väki oli muuten täysin suomalainen, niin
sotilaskomennot olivat venäjänkieliset.

Loman jälkeen taas pääsi kokemaan,
miten nuorinta ikäluokkaa sysittiin. Sel-
käsaunojakin jakoivat, muusta kiusasta
puhumattakaan.

*Tuskin uskalsin makissa käytä, sillä
siksi oli sydämeni pelkoa täynnä, sillä
väliin sai pimiässä vasten suuta, niin ettei
sillä kertaa tarvinnu muuta.*

Sitten tuli uusi ikäluokka, uudet nahka-
pojat.

*Wiimmein sain sentään taistelun voit-
taa, koska marraskuun aurinkokin silmiä
ni koittaa, silloin sain minä arvoa uutta,
eikä enää minua nahkapeikaksi huutta.*

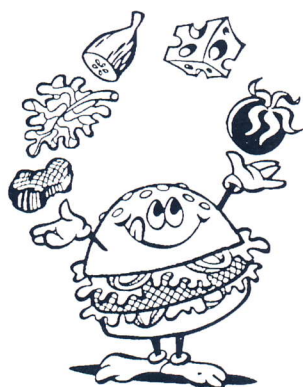
*Nyt näin minä tulevan miehiä uusia,
avoin käsin kaikki heitä nahvoiksi huuti,
eihän täällä otettu hempeydellä vastaan,
eikä tervehditty niin kuin sotilasta.*

*Nyt alkoi minulle hausempi aika, kuin
sain vapaasti katsella jokaisen paikan, nyt
alkoi minulle hauska peli, ei enää pilkan-
nut aseveli.*

Vanhemmalla ikäluokalla olot olivat
vapaammat, varsinkin työkomennuksilla.
Samalla elämäkokemukset lisääntyivät.

Jutin talo Illossa.

MAMIN GRILLI

Puistokatu 3,
Vammala
puh. 511 3976

Vammalan seudun
ammattillisen koulutuksen
kuntayhtymä toivottaa

Hyvää Joulua!

Aloitamme uuden vuoden uudella nimellä ja logolla:

**Sastamalan
koulutuskuntayhtymä**

www.sasky.fi

*Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2009!*

Lakeside Golf & Country Club Oy

Puh. 03-512 9500, Häijääntie 943, 38100 KARKKU

Kaarle Kustaa Juti...

Kalle Kustaa Juti syntyi 11.9.1877 Tyrvään Illossa Jutin yksinäistalossa. Hänen vanhempansa olivat talollinen Juho Kustaa Juti ja Amanda Johanna Juti (o.s. Mattila). Kalle kirjoittautui 30.8.1886 oppilaaksi Punkalaitumen pitäjän Sarkkilän kansakouluun. Suoritettuaan täydet kahdeksan lukukautta Kalle sai päästötodistuksen 7.6.1890.

Kalle osallistui kutsuntoihin v. 1899 ja sai arvalla 2 vuotta palvelusta, jonka hän suoritti 7:ssä Hämeenlinnan, Suomen Tarkk' ampujapataljoonassa, ajalla 1.11.1899-14.10.1901. Kalle palveli 1. komppaniassa, ollen tarkk'ampuja numero 24. Eräänlaisena lisäkoulutuksena hänellä oli parinkantaja (bärbärare). Kalle sai merkin mainiosta ampumisesta 18.6.1901. Päästötodisteen mukaan käytös oli "oivallinen".

Kalle Juti opiskeli 1.11.1903-1.11.1905 Someron Långsjön (Pitkäjärvi) maanviljelyskoulussa. Mielenkiinto maanviljelystä kohtaan tuli luonnollisesti kotitalta, jossa Kalle oli jo pienestä pitäen kulkenut isänsä mukana talon töissä.

Kallen kotitalalla Jutilla oli aina hyvät hevoset, tavallisesti viisi hevosta. Tämä osittain senkin vuoksi, että Jutilla toimi Ilon reserviasema eli "kestikievari" vv. 1885-1905.

Kallen isä kuoli v. 1917. Talo halottiin kahtia v. 1919 veljesten Vihtori ja Kalle Jutin kesken. Samaan aikaan talosta erotettiin Saari -niminen lohkotila, käsittäen pääosan entisen Saaren torpan alueesta. Kalle jatkoi Juti -nimisen tilan isäntänä aina vuoteen 1949 asti.

Kalle Kustaa Juti kuoli 14.4.1955 Punkalaitumen seurakunnan jäsenenä. Tämä sen vuoksi, että Jutin kylä oli siirretty aluesiirrossa Tyrvään kunnasta Punkalaitumen kuntaan 1.1.1933. Seurakunnan osalta siirto toteutui 1.5.1935.

Jutin talossa toimi Jutin supistettu kansakoulu vv. 1932-35 ja Jutin alakoulu vv. 1940-46. Myös edellä olevan artikkelin kirjoittaja Antti Korventausta aloitti aikoinaan koulunkäyntinsä Jutin talon "tuparivissä".

Matti Juti

Nyt alkoi taasen niin kuin uusi olento, kun pääsin minä Vierumäjelle työkomentoon, siellä sitten tein päiväkauret töitä, ja lautaisessa kopissa maattiin öitä.

Siellä näin minä kylän nimeltä Vuolaankosken, siellä mä näin myös neiton punaposken, luonto sillä olikin oikeen hempee, vaan kukaan ei siltä saanut ensilemppeä.

Nimitettävän kuulin sitä Alviinaksi, vaan pojat sitä pitkin metsiä traksii, hän pantiin pois palveluksesta, liikanaisesta miesten viljelyksestä.

Oli siellä muitakin tyttöjä kuin Alviina, "monta kymmentä hevosen lastii". Ne kai nuoren miehen mieltä lämmittivät. Löytyipä muutakin lämmikkettä, "hokmannin tippaa" ja pirtua. Saattoivat nekin välillä maistua niissä oloissa. Minun muistikuvaani jo ikäänntyneestä Kallesta ei kyllä sisälly tipan tippaa. Heinolakin tuli käytyä ja sitten alkoi pidempi matka.

Kun kello oli 5 lyönyt, ja pojat iltaruokansa syönyt, niin varustus selkään pannaan, ja jätämme Hämeen seudut.

Pastori Wartia piti hartaushetken, ennen kuin me aloitimme tämän retken, komennettiin pravaava ja atteleenia ja kuljettiin asemalle hiljaa.

Oikein torvien soidessa ja hurraahuudoilla lähdettiin. Ja saattajia riitti. Moni poika ja moni tyttö siinä joutui ystävänsä jättämään. Matka edessä oli pitkä ja perillä satoi.

Kuin me saavuimme Pietarin kaupunkiin, niin ilma ei ollut juuri hyvä, sillä satoi se vaan paahtoi, juuri kuin sankolla niskaan kaataa.

Nyt olimme Pietarin asemalla, seisoinme tien vieressä vasemmalla, siinä saimme itemme ravita, ottaa vastaan mitä meille tarittiin.

Ankealta taisi tuntua. Kuormahevoksetkin näyttivät lähes nukahtavan kuormansa eteen. Onneksi Oulun pojat olivat panneet leirin kuntoon hämäläisten tuloon mennessä.

Isäntä Kalle Juti.

Nyt on tän maan turva ja sanon, vaan emme viivy täällä kauan, täältä pian me taas pois mennään, eikä tulla koskaan enää.

Tämä päätös ei pitänyt. Sekö lienee ollut syynä seuraaviin säkeistöihin. Vai oliko jo tiedossa venäläisen pyrkimys muuttaa asevelvollisuuslakia?

Kaikki Suomen sotamiehet, sekä suuret että pienet, niin myös rikkaat että köyhät, kaikkein täytyy vaan olla yhtä nöyrät.

Kaikkein vaan täytyy asetta kantaa, ja Herroille kunnian antaa, jotka vaan ovat korkeimmat meitä, niin tulee meidän kunnioittaa heitä.

Isänmaan rakkaus sen vaatii, ja sotalaki sen niin laatii, että täällä pitää palvelella kaksi vuotta, vaikka se menis vallan suotta.

Minäkin olen jo vanha solttu, koska olen jo lähes kaksi vuotta ollu, tämänlaisen talon tarimissa, vaan olen sentään pysynyt tavallisissa voimissa.

Uusi komennus Venäjälle odotti. Puolitoista kuukautta Varsovan radan varressa Novoseljessä.

Se oli heinäkuun 5 päivä, kun menneenä kesänä nämät surut jäivät, ja ovat minun takaisi tuonu, vaikken enää olisi sitä näkeväni suonut.

Silloin me lähdettiin täältä Pietariin, siihen Wenäjän suureen pääkaupunkiin, ja sieltä leirille Patanikon kylään, oli meidän muutamain meno.

Sielä oli meitä 116 patalioona, tarvittiin siinäkin moona, ja vaikka olisi mihinkä koittanut kentälle pysähtää, niin aina vaan näin eressäni ryssä.

Manööverit olivat melkoiset. Nälkäkin välillä yllätti, vaikka joka päivä teurastettiin "sotahärkä". Sitten eräänä yönä tuli hälytys. Siinä testattiin joukkojen valmius. Kommel-luksiakin tuli, mutta hyvin meni. Ja vielä yksi asia ennen loppua.

Tässä nyt muistuu mun mieleeni juuri, se keisarillinen paraati suuri, kuin juhlavaattees poikaa kentälle syssä, samaten suomalaista kuin ryssä.

Silloin siitä oli kokoontunut kaikki leirisotaväki, silloin moni poika keisarinkin näki, vaan emme saaneet katsella kuin pienen aikaa, kuin vietiin taas omaan asumapaikkaan.

Nyt alkoi taas kova puuha, kun alkoi manaverin tuuma, sillä kaikki piti kuntoon laittaa, mikä vaan reissussa tarvita taittaan.

Lähes kolmesataa hevოსkuormaa kuormattiin ja alkoikin pitkä reissu. Siitä ei kuitenkaan enää kronikassa kerrota. Palvelusajasta oli tähän mennessä kulunut vasta hiukan runsas puolet. Todettakoon, että Kalle Juti joutui vielä uudelleenkin käymään Pietarin liepeillä Krasnoje Selon leirillä, jossa tietävästi suuriruhtinas itse oli vastaanottamassa ohimarssin. Edessä oli vielä sekin aika, kun tuli merkki mainiosta ampumisesta. Ja arvosana "oivallinen" käytöksestä.

LC-nuorisovaihdossa Iso-Britanniassa

Suuri odotus alkoi jo monta kuukautta ennen matkaa, mutta jännitys huipentui lentokentällä tiistaina 22.7. hyvästellessäni perheeni ja suunnatessani turvatarkastukseen. Lentomatka Kööpenhaminan kautta Englantiin oli ohi alle viidessä tunnissa. Birminghamin lentokentällä minua odotti Lionsien lämmin vastaanotto.

Tapasin heti myös muista maista nuorisovaihtoon saapuneita nuoria. Heidän joukossaan oli hollantilainen Samantha, jonka kanssa minun oli tarkoitus majoittua samaan isäntäperheeseen. Hän kertoi, että oli koko päivän odottanut vaaleatukkaisen tytön saapuvan lentokentälle, mutta yllättyi kovasti nähdessään minut ja tummanruskeat silmäni.

Matkamme jatkui yhdessä kohti Pohjois-Walesia. Jännittävien ja onnistuneiden junavaihtojen aikana tutustuimme Samantha'n kanssa toisiimme ja mukavaksi yllätykseksi huomasimme, että olemme melko samanlaisia, rauhallisia mutta iloisia persoonia.

Pohjois-Wales tutuksi

Kun astuimme junasta ulos Wrexhamin asemalla, meitä

Hollantilainen vaihtoystäväni Samantha ja minä.

vastassa oli isäntäperheemme isä Ray ja hänen 16-vuotias tyttärensä Catherine. He toivottivat meidät tervetulleiksi ja Samantha'n kanssa olimme vain yhtä hymyä. Auton kytydissä oleminenkin jännitti hie-
man, etenkin kun ajoimme lii-

kenneympyrässä vasemmanpuolisen liikenteen ansiosta "väärään suuntaan". Isäntäperheellämme oli mukava talo ja todella suuri piha, kun taas yleensä britannialaisten tontit ovat olemattoman pieniä. Kotona odotti isäntäperheemme

äiti, Ann. Huomasimme heti kaikkien perheenjäsenten olevan sydämellisiä, ystävällisiä ja huolehtivia. Vietimme "vanhempiemme" kanssa iltaa olohuoneessa tv:n ääressä ja kerroimme heille kotimais-tamme. Samantha ja minä olimme iloisia ja innostuneita kaikesta, ja vähitellen jännityskin purkautui.

Ensimmäisenä päivänä Catherine vei meidät tutustumaan kaupungin keskustaan (eli shoppailemaan). Rahaa kului, luonnollisesti, mutta esimerkiksi vaatteet siellä olivat halvempia kuin Suomessa. Illalla kävin Samantha'n kanssa pienellä lenkillä tutustumaan asuinympäristöömme. Ystävyystyimme jo ensimmäisten päivien aikana, joten kotikäväkään ei päässyt yllättämään.

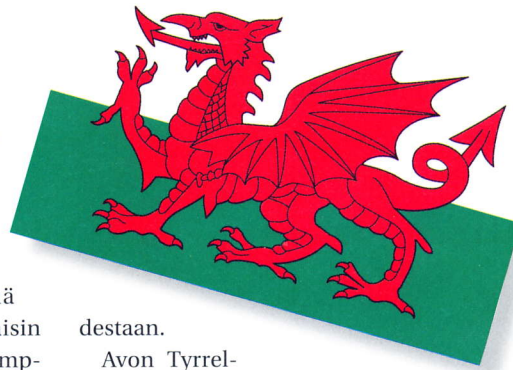
Kymmenen päivän aikana isäntäperheemme vei meitä ympäri Pohjois-Walesia. Päivä toisensa jälkeen ihanan vehreät, kumpuilevat maisemat salpasivat henkemme. Kävimme mm. pohjoisessa merenranta-kaupungissa Llandudnossa, värikkäässä Llangollen-kaupungissa ja Bala-järvellä. Kävin myös muutaman kerran Samantha'n kanssa tutustumaan aivan naapurissa sijaitsevassa pubissa.

Viiden viimeisen päivän ajaksi seuraamme liittyi Rayn ja Annin lapsenlapsi, 13-vuotias Hannah. Huomasimme hänen olevan erittäin hauska ja puhelias tapaus ja vietimme hänen kanssaan paljon aikaa. Me opetimme hänelle hieman omia äidinkieliämme ja Hannah opetti meille hassunkuu- loista kymrin kieltä, sillä hän käy kymrinkielistä koulua. Myös kuullunymmärtämistä tuli harjoiteltua paljon, sillä aidon walesilaisen Rayn ak-

senttia oli ajottain vaikea ymmärtää!

Leiri kutsuu

Elokuun ensimmäisenä päivänä lähdimme aikaisin aamulla bussilla kohti Hampshirea, jossa oli nuorisovaihdon toinen osa, kymmenen päivän leiri. Lähtöä ennen hyvästely isäntäperheen kanssa oli kuitenkin haikea ja itkuisen. He toivoivat, että tulemme pian tapaamaan heitä uu-

destaan.

Avon Tyrrellin leirikeskus, johon majoituimme, on vanha, mutta suuri ja hieno rakennus. Saavuimme sinne nuorista lähestulkoon viimeisinä, sillä muiden isäntäperheet olivat sijainneet lähempänä. Aluksi olo oli

vaikeaa, kun isäntäperheessä jaoimme Samanthan kanssa huoneen kahdestaan ja nyt piti nukkua 10 ihmisen kanssa samassa huoneessa.

Leirillä oli 40 nuorta 28:sta eri maasta, olin kuitenkin ainoa Suomen edustaja. Viikonlopun aikana tutustuimme toisiimme ja sainkin paljon uusia, ihania tuttavuuksia. ▶▶

Isäntäperheen:
Ann, Catherine ja Ray.

Tampereen Kirjanpito Oy

- Kirjanpidot
- Tilinpäätökset
- Veroasiat
- Yritysneuvonta
- Yritysten perustaminen
- ATK-palvelut ja palkanlaskenta

TAMPERE

Pellavatehtaankatu 19 A
puh. (03) 254 2200, fax (03) 254 2255

KANGASALA

Kuohunharjuntie 26
puh. (03) 377 4433, fax (03) 377 4466

Heikki Punkka HTM, KLT

www.tampereenkirjanpitoimisto.fi

AUKTORISOITU KIRJANPITOTOIMISTO
TALOUSHALLINTOLIITON JÄSEN

*Hyvää Joulua
ja
Rakentavaa
Uutta Vuotta!*

Vammalan Betoni OY

p. 03-5155 371, 0500 237 469

INSINÖÖRITOIMISTO

Aimo Lehtimäki Oy

Puistokatu 3-5, PL 40, 38201 Vammala
puh. 03-512 0000, fax. 03-512 0023

- RAKENNESUUNNITTELUA
- RAKENNUTTAJAPALVELUA

ThermiSol

www.thermisol.fi

Lämmintä Joulua koteihin

Lions Clubs International

*We Serve ordinary people
amazing things*

LC-nuorisovaihdossa...

Leirillä oli paljon aktiviteetteja, sekä paikanpäällä että vierailuja muihinkin paikkoihin. Avon Tyrrellin nuorisohjaajien opastuksella harastimme mm. seinäkiipeilyä, korkeita köysiratoja ja erilaisia ryhmähenkeä lähentäviä harjoituksia. Iltaisin aina muutama nuori piti "My Country" -esitelmän ja oli mukava huomata, kuinka kaikki olivat erityisen kiinnostuneita Suomesta, ja monet tulivatkin juttelemaan omakohtaisista Suomi-kokemuksistaan.

Nähtävyyksiä katsastamassa

Viikon kuluessa kävimme Stonehengellä, Isle of Wightilla, Lontoossa ja Portsmouthissa. Jokaisessa paikassa meitä vastassa olivat paikalliset Lionsit,

ja tunsimme itsemme "tärkeiksi", sillä meitä nuoria varten oli nähty niin paljon vaivaa. Esimerkiksi oli upea kokemus, kun Lontoossa vierailimme Westminsterin palatsin Houses of Commonsissa, jossa Britannian parlamentti kokoontuu.

Lauantaina 9.8. leirimme päätösjuhla oli Bournemouthissa, jossa järjestettiin Gala Dinner. Paikalla oli Lionseja ympäri Britanniaa. Ohjelmisto oli meidän nuorten vastuulla ja siihen sisältyi mm. australialaista ja sveitsiläistä huumoria sekä japanilaisen tytön huilunsoittoa. Uskaltauduin itsekkin laulamaan: Yleisön raikuvat aplodit lämmitti mieltä. Illanvietto kokonai-

suudessaan oli rento ja täydellinen päätös kolmiviikkoiselle kokemukselle. 11.8. hyvästelimme toisemme Birminghamin lentokentällä, jossa kaikkien ystävyys sai alkunsa.

Kuten jo etukäteen tiesinkin, kolme viikkoa Isossa-Britanniassa kului nopeasti. Matkan aikana minulla oli tunteita laidasta laitaan, mutta jokainen päivä oli kokemuksen arvoisen. Kaikkien uusin ihmisten ja kokemusten ansiosta vietin elämäni parhaimmat kolme viikkoa, joita muistelen vieläkin päivittäin.

Pidän myös netin välityksellä yhteyttä uusiin ulkomaalaisiin kavereihini ja isäntäperheeseen. Eniten olen yhteyksissä ystäväni Samantha'n kanssa, ja hän onkin tulossa luokseni vierailulle uutenavuotena!

Suuri kiitos Lions Clubille tästä hienosta mahdollisuudesta! Nuorten kannattaa ehdottomasti hakea mukaan nuorisovaihtoon, sillä se on varmasti yksi upeimmista elämyksistä. Omasta kokemuksestani voin kertoa, että tutustuminen uuteen kulttuuriin ja uusiin, erilaisiin ihmisiin laajentaa maailmankuvaa ja ymmärrystä sekä kaupanpäälle parantaa kielitaitoa. Nuorisovaihto on loistava tilaisuus, tarttuka siihen!

Matkantekoa kuin ennen vanhaan Ratsain Tyrvästä

Ei ole nykyisin niinkään tavallista, että kulkupeliksi kesälomamatkalle otetaan ratsuhevonen. Pikemminkin tämä viittaa aikaan viisikymmentä vuotta taaksepäin. Juna, auto ja lentokone ovat valloittaneet hevosen paikan matkantekovälineenä, tiedä sitten kenen onneksi.

"Taidammekin olla kaikin vähän vanhanaikaisia", saattoivatkin eläinlääkäri O. Bäckman, hänen 15-vuotias Jouni-poikansa ja tämän samanikäinen serkkupoika Pasi sanoa tavatessaan elokuun alussa tekemällään ratsastusretkellä sirppiä kanssa ruispellolla ahertavan väkijoukon Viljakkalan syrjäkylässä. Mainittu kolmikko ratsasti kahdeksan päivän aikana Tyrvästä Virroille ja takaisin. Ratsastusmatkaa kertyi kaikkiaan pian 400 kilometriä.

Kertoessaan ratsastusmatkasta, jota ei tehty suinkaan sen erikoisuuden vuoksi, vaan jotta päästäisiin näkemään sellaista, mitä automatka ei pysty tarjoamaan, eläinlääkäri Bäckman muisteli mieltymyksellä nuorena poikana isänsä kanssa tekemänsä vastaanlaista taivalusta. Eläinlääkärillä oli myös tietty tutkijan mielenkiinto siihen, miten tavallinen suomalainen työhevonen maastossa taakan kanssa selviytyy, ja samalla eräänlainen "huomaavaisuuden" osoitus vuosisataiselle palvelijallemme. Suurin ansio matkan tekemiseen oli kuitenkin pojilla, joille tahdottiin tarjota jotakin sellaista, josta he kenties myöhemmin eivät enää pääse nauttimaan: kiireetöntä matkantekoa halki suomalaisen maalaismaiseman. Poikien kuvaukset retkeltä eivät anna aiheita epäilykseen etteikö matka olisi onnistunut.

Satulassa ollaan ja matka voi alkaa. Oikealla eläinlääkäri O. Bäckman sekä 15-vuotiaat Pasi ja Jouni Bäckman.

Metsäpolkuja

Ratsastusmatkaa suunniteltaessa lähdettiin siitä, että mahdollisuuksien mukaan vältetään vilkkaasti liikennöityjä teitä ja etsiydytään metsäpoluille ja tiettömille taipaleille. Näin myös tehtiin, ja vain

pakkotilanteissa kuljettiin moottoriajoneuvoille tarkoitettuja väyliä myöten. Asvaltitiellä, jota sitäkin ratsastettiin puolen peninkulman verran, ratsumiehet herätti-

vät melkoista huomiota.

"Kun siihen tottui, tuntui matkanteko oikein mukavalta," kertoo Jouni Bäckman.

Ensimmäisenä iltana tuntuivat pakarat

 DEKK Partner

VAMMALAN RENGASPALVELU KY

Hopunkatu 12 • 38200 Vammala • Puh. (03) 514 2660

Virroille

Tyrvään Sanomien edesmennyt toimittaja Kalevi Sillanpää kirjoitti keskustelujen perusteella kuvauksen Bäckmanin miesten ratsastusretkestä 1.-8. elokuuta 1963, 45 vuotta sitten. Juttu on säilynyt mm. Jouni Bäckmanin tallessa.

vähän oudoksuvaan keikkuvaan istuinta, mutta kun tavoitti oikean rytmiin, meni kaikki mukavasti. Ratsastus alkoi Pohjolanjärven maastosta ja suuntautui Suodenniemen Lahdenperään, Hämeenkaalle ja Jämijärven eteläpuolitse Ikaalisten ja Parkanon välistä Virroille.

Virroilla vietettiin pari päivää eläinlääkäri Bäckmanin vanhan tuttavan luona, tutustuttiin paikkakuntaan ja sen nähtävyyksiin. Paluumatka tehtiin Ruoveden kautta, missä pistäydettiin mm. kuuluisalla Helvetinkolulla. Täältä paluumatka jatkui Kuruun, Viljakkalaan, jossa yövyttiin, Karkkuun ja retken lähtöpisteeseen Uotin Bäckmannille.

Pisin päivämatka oli Viljakkalasta kotiin, mistä ratsastusmatkaa kertyi linnuntietä mitaten kuusi peninkulmaa.

Matkalle lähdetessä kiire jätettiin kotiin. Vaikka ennalta oli laadittu matkasuunnitelma, ei sitä löyty miltään kohdin peruuttamattomasti lukkoon. Esim. yöpaikkoja ei oltu ennalta tilattu, vaan ne etsittiin niiltä main, missä väsymys rupesi vaivaamaan. Useimmiten yöpyminen tapahtui syrjäkylien taloissa, mutta yhden kerran sentään majoituttiin majataloonkin. Kievarin tuntu oli kuitenkin poissa, sillä esim. hevospuomia ei enää ollut, vaan ratsut piti kiinnittää pihakoivuihin.

... ja taatan noitapolkua

Matkan varrella tutustuttiin kaikkiin lähistöllä olleisiin kohteisiin. Kulkivatpa matkalaiset "Sillanpään taatan noitapol-

Uintimatka tekee terää niin miehille kuin ratsuillekin.

kuakin". Parkanossa kerrottiin, että kirjailijamestari kulki nuorena poikana ollessaan tiettyä polkua Kuruun etsimään apua kylän sairauksiin tunnetulta kansanparantajalta. Siitä polku on saanut nimensä Sillanpään taatan noitapolku. Tätä pitkin retkeläisten tie johti osan matkaa. Polku oli vuosien mittaan ruohottunut kuten usein muuallakin omana todistuksenaan motorisoidusta aikakaudesta.

Unohtumattomin elämys lienee ollut

ratsastus täysikuun valossa Kurun Au-reesta läpi metsien ja soiden Vaskivedelle. Kuu hopeoi pienet lampareet, joissa kurjet pitivät meteliään.

Vaskivedeltä jäi hauska muisto: retkeläisiä luultiin hevosvarkaista! Yöllä joku oli nähnyt kolmen ratsastajan taivaltavan ja kun muutoin ei näin suurta hevosmäärää yhdellä kerralla enää nähdä, oletti miekkonen hevosvarkaiden olevan liikkeellä. Näin ei kuitenkaan ollut ja epäilykset ratkesivat makeaan nauruun talossa, jonne retkeilijät olivat matkalla.

Hevoset kestivät ihmeteltävän hyvin matkan rasitukset, kertoo eläinlääkäri Bäckman. Oli mielenkiintoista seurata hevosten reitinvalintaa vaikeakulkuisessa maastossa. Tuntui kuin tällainen matkanteko olisi ollut hevosten verissä, niin taitavasti ne osasivat askeleensa sovittaa louhikoissa ja risukoissa, joita niitäkin oli matkan varrella, joten kiitos teille: Ruotsilan Leena, H. Nisun Junnari ja E. Ketolan Humina.

Kaiken kaikkiaan retki jätti vain miellyttäviä muistoja sillä mukana olleiden mieliin. Kuvaukset kiireettömästä matkanteosta, maisemista ja nähtävyyksistä, joita ei tapaa autoteiden varsilta, ihmisistä ja heidän elämästään syrjässä valtaväyliltä, ne kaikki saivat myös kuulijan mielen palamaan tällaiselle kesälomalle. Ehkäpä tässä olisi jotakin tarjolla myös vaikka täyteenahdetun Keski-Euroopan asukkaille: kiertomatka ratsain turmeltomattomalla maaseudulla ja humisevissa metsiköissä. Ajatus annetaan matkailumiesten vapaaseen käyttöön.

KAUNISTA • KODIKASTA • KESTÄVÄÄ

Vammalan Kaluste Ky

Itsenäisyydentie 10, Vammala, puh. 03-514 1077

Subaru Forester

BOXER DIESEL

Luokkansa
pieniruokaisin ja
ympäristöystävällisin,
vain 6,3 l/100 km

SUBARU

Think. Feel. Drive.

Aito nelivetodiesel.
Kaikki oleellinen vakiona.
Subaru tehdastakuu
3 v./100.000 km

Matala painopiste ja jatkuva neliveto, täydellinen kumppani maantielle ja maastoon kelillä kuin kelillä!

Tervetuloa koeajolle, ihastut varmasti!

Forester-mallisto
alk. 32.000 e, sis.tk
Vertaa mihin tahansa!

 Levorannan Autoliike Oy

Valtatie 12
38200 Vammala
www.levorannanauto.fi
Puh. (03) 512 7710

Automyynti avoimena
ma-pe 9-18.30, la 10-15
Huolto p. (03) 512 7720
Varausat p. (03) 512 7730

Levorannasta löydät etsimäsi, lähes 300:n vaihtoauton suurvalikoima: www.levorannanauto.fi

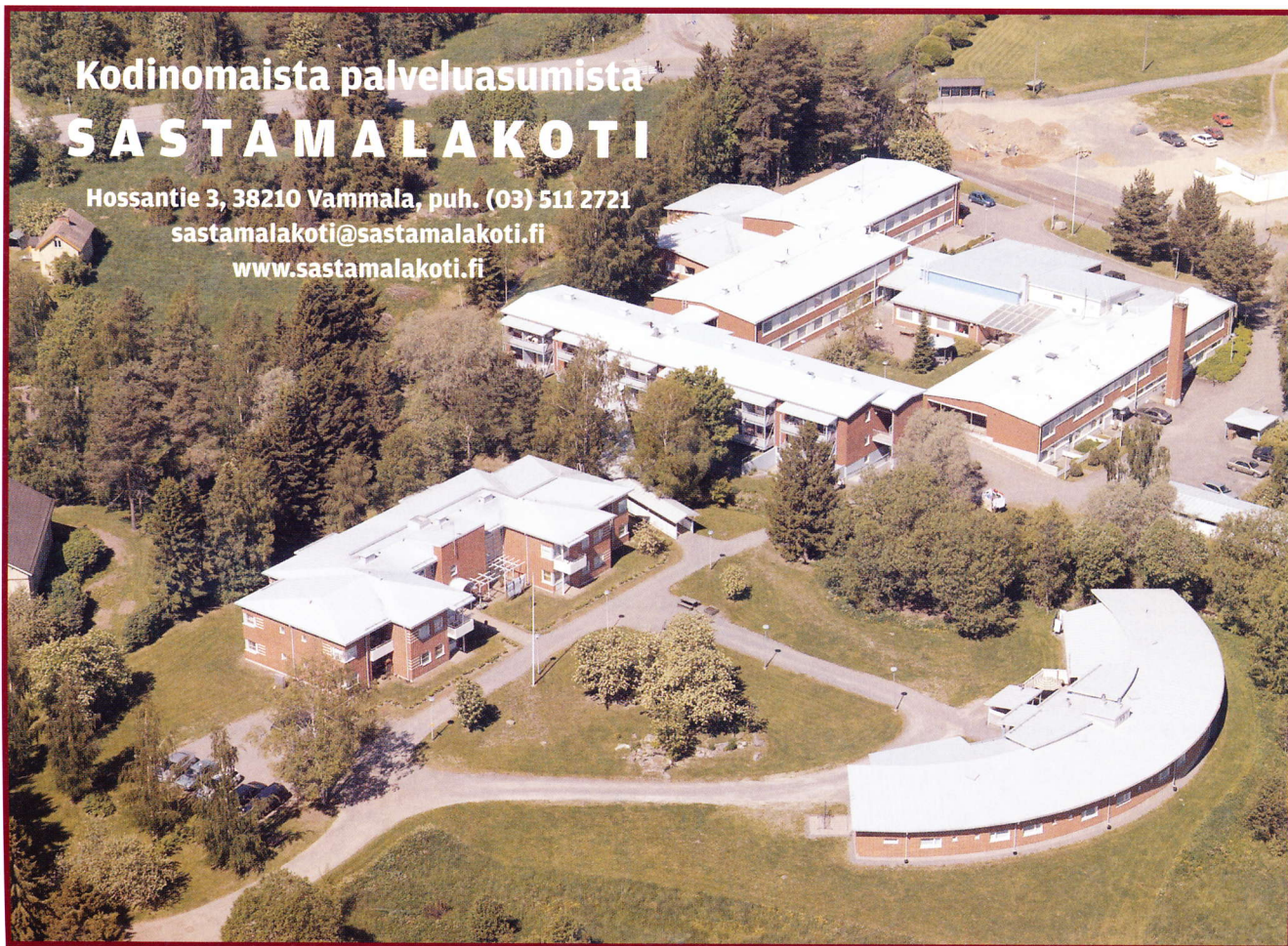
Kodinomaista palveluasumista

SASTAMALAKOTI

Hossantie 3, 38210 Vammala, puh. (03) 511 2721

sastamalakoti@sastamalakoti.fi

www.sastamalakoti.fi

[Joulun runoja Vammalan lukiosta IV]

*Yksi poika asui Oulussa
ei ollut mieltä joulussa
Korvatunturille lähti
loisti jouluntähti
mutta heräsi unestaan koulussa.*

P.S.

*Joulu saapui Sastamalaan,
vielä lunta odottaa saan.
Sisältä kuuluu kissan kehräys,
sen maha on varmaan täys.
Lunta alkoi sataa hiljaa vaan.*

M.L.

Hyvää rauhaisaa Joulunaikaa !

**VAMMALAN
ISÄNNÖINTIPALVELU Oy**

Torikatu 1, 38200 Vammala
www.vipoy.fi

HARTELA

Seminaarinkatu 5, 26100 Rauma
010 561 2700

Rauhaisaa
Joulunaikaa!

**ISÄNNÖINTI JA
KIINTEISTÖ-
TEKNIikka OY**

ISKITEK OY Puistokatu 7 B, 38200 VAMMALA

*Hyvää
Joulua!*

rakennustoimisto **PEKKA
KYNNÖS OY**

Liian kauan elänyt

Ystävä lähti valtakunnallisille juhlille. Itse en nyt voinut lähteä. Lähetin ystävän myötä terveisiä niille, jotka hän tiesi tutuiksni. Juhlien jälkeen sain palautteen: "Ei siellä juurikaan enää sinun ikäisiäsi ollut". Aloin tuumia, kysyin itseltäni: Olenko minä jo niin vanha, ja ovatko tutunikin, ettei meitä enää juhlilla tapaa? Tajusin eläneeni liian kauan. Aika oli kulkenut ohitseni, maailma oli muuttunut. Joitakin vuosia - vuosikymmeniä sitten meitä oli iso ryhmä minun ikäisiäni. Missä he kaikki nyt ovat, kyselin ajatuksissani.

Lähdin kulkemaan, askeleeni suuntautuivat hautausmaalle. Lähellä porttia pysähdyin veljeni haudalle. Vähän kauempana sisareni haudalle. Tuolla männikössä sijaitsi isäni hauta ja tuon kiven alla lepäsi äitini. Kaikki heidät jo vuosia sitten tänne saatettiin. Askeleeni johtivat rippikoulukaverini haudalle. Matkaa jatkaessani löysin ki-

veen hakattuna lapsuuden leikkitoiverin nimen. Muistoissani palasin yhteisiin leikkeihin, marja- ja sieniretkiin tutuissa kotimetsissä. Täällä nuokin lapsuuskotini lähinaapurit lepäävät. Kuinka monet kerrat teillä kävinkään. Puutarhassanne sain syödä makoisia omenia. Ja teillähän oli se kylän ainoa puhelinkin, josta naapuritkin saivat käydä soittamassa, jos nyt sattui jotakin asiaa tulemaan. Yhä uusia tuttavita ja heidän kauttaan muistoja tulee eteeni. Naapureita, leikki- ja koulutovereita, nuoruusvuosien ystäviä. Asuinpaikkaa muuttaessani tutuiksi tulleet kyläläisiä. Uusia naapureita.

Täälläkö sinäkin olet? Äskenhän se oli kun yhdessä keskustelimme elämän iloista ja murheista. Ihmettelimme maailman menoa ja tutkimme raamattua. Tajusimme elämän vakavuuden ja lyhyden. Näinkö lyhyt se olikin? Täällä lepäät sinäkin, työtoveri. Yhdessä teimme työtä

tällä samalla alueella. Ja sinä, uskon ystävä, minuakin opastit elämänteillä oman elämäsi tarinoilla ja hyvillä neuvoilla.

Saavun kummulle, johon on kätkeyty elämäntoverini. Yhdessä hänen kanssaan kuljimme yli puoli vuosisataa. Yhdessä tänne saatoimme rakkaan lapsemme. Tässä lepopaikan sai myös kaksi edellistä sukupolvea. Tähänkö minunkin matkani johtaa päivieni päättyessä...

Tänne me kaikki tulemme tänään, huomenna tai jonakin muuna päivänä. Elämän hetket ovat järkyttävän vakavia. Aikojen lopussa saapuu Hän, jonka käskystä kaikki haudat aukeavat. Jokainen kutsutaan tuomiolle, jossa tutkitaan miten elimme täällä maailmassa – lyhyen meille annetun ajan... Jokainen tuomitaan tekojensa mukaan. Valitusoikeutta ei ole. Hautausmaalla

tajuua elämän lyhyiden. Oman pahuutensa tajuaminen kauhistuttaa. Kukaan meistä ei kestä Pyhän Jumalan edessä.

Apu on kuitenkin olemassa. Se apu on löydettävissä anteeksiantamuksesta. Nyt on aika rientää siemenlapseksi syntyneen ja ristillä kuolleen, ylösnousseen Jeesuksen Kristuksen luokse. Hänet löydämme Jumalan sanasta, raamatusta ja pyhistä sakramenteista. Jeesus Kristus, Vapahtajamme, maksoi ristin kuolemassaan omalla Pyhällä verellään koko maailman synnit. Minun syntini ja sinun. Muuta perustusta ei kukaan voi panna, kuin mikä pantu on, ja se on Jeesus Kristus.

Ota se usko lahjana vastaan. Siinä on iäksi riittävä paras joululahjamme. Tänään tarjotaan armo ja anteeksiantamus. Huomisesta emme tiedä.

Salli Ristevirta

EPSIRA OY

P.O. Box 72, 38201 Vammala, Finland
tel. +358 3 514 2131, fax +358 3 514 1544
info@epsira.com, www.epsira.com

062-ammo-1118

Wienerberger
Tiili. Luotu ihmiselle.

Vain parane
vuosien saatossa

Puhtaaksimurattu Terca-tiilijulkisivu on ajaton, arvostettu ja pitkäikäinen. Wienerberger on maailman johtava tiilenvalmistaja, jonka Terca-tiiliä valmistetaan Suomessa Lappilan- ja Korian-tehtailla.

Wienerberger Oy
Aluemyyntipäällikkö
Keijo Laine
GSM 0400 235 268
www.wienerberger.fi
www.koramic.fi

Tiili. Luotu ihmiselle.

KIVINIITTY
TYÖKALUJEN MAMMUTTIIVYMMÄLI • VARASARVYMMÄLI
AUTO- JA MAATALOUSKONEHUOLTO • KAHVIO

AVOINNA:
maa- ja klo 7-17
ti- ja klo 8-13
keskiviikkona 7,
Vammala
Puh. 0207 431 060

AVOINNA:
maa- ja klo 8-17
ti- ja klo 8-13
keskiviikkona 2,
Hullinen
Puh. 0207 431 065

www.kiviniitty.net

Pyymäen Konditoria

Torin laidassa

Pyymäen Leipomo

Nuutilankatu 2, Vammala, p. 03-512 3100

Suunnittelutoimisto
Insar Oy

puh. 512 7200

Veräjällä

*Kuvitelkaa nettiaikalaiset,
että koulutielläni
oli kaksi veräjää
joissa veräjänvaulot
avata ja sulkea
lampaiden ja lehmien
vuoksi.*

*Lapsuuden kesät, lämpimiä kaikki!
Metsämansikanmakuisia.
Kaipaen vanhaan veräjäaikaan.*

*Askel oli kepeä juosta
paljainkin jaloin,
känsäisin jalkapohjin.
Ei haitanneet
harittavat männynkävyt.
Lapsen paino ja
mieli oli kevyt.*

*Se oli juoksua elämään.
Nyt hiljaista kävelyä
siitä ulos.
Vaan toivoa pidän
kuin käsissä lintua –
siipirikkoa – toista –
toivoa kesistä – sitten.*

Taisto Syrjänen

*Ikkunasta katselen
toivo täyttää sydämen.
Joulumieli valtaa maan
Iloisen mielen aikaa saa.*

*Joulu myöskin yhdistää
Eikä kukaan yksin jää.
Kaikki saavat uuden toivon,
Nyt joulun aika taasen on.*

E.S.

*Joulupuuroa maiskutetaan.
Kuka mantelin löytää saa,
saa hän toivoa mitä vaan.
Mutta hei,
jo löytyy manteli uudestaan.
Taitaa puuro sisältää
enemmän kuin yhden vaan.*

M.L.

*Havunneulasten ja piparien tuoksu,
jouluna loppuu ainainen juoksu.
Kodeissa vaeltaa joulun tuntu,
vihdoin maan peittää valkoinen hunt.*

M.H.

Jouluksi uuteen kotiin?

Kun ryhdyt asunnonvaihtoon ajoissa, ehdit hoitaa kaikki järjestelyt kiireettä ja koko perhe pääsee viettämään joulua uuteen ihanaan kotiin. Valitsemalla Huoneistokeskuksen kumppaniksi kodinvaihtoon voit rauhallisin mielin keskittyä vaikka jouluvalmisteluihin – hoidamme kaikki käytännön asiat turvallisesti ja luotettavasti sovitussa aikataulussa.

**Ota yhteyttä
ja pyydä minut
maksuttomalle
arviokäynnille!**

Arto Vormisto
Myyntipäällikkö, LKV
P. 0207 80 2232
0400 654 773
arto.vormisto
@huoneistokeskus.fi

Nordea palvelupiste Puistokatu 12, 38200 Vammala

*Toivotamme asiakkaillemme
rauhaisaa joulun aikaa!*

Vammala, Äetsä, Punkalaidun

Nordea

Hyvää joulua
ja onnellista
uutta vuotta.

Etua elämään. OP-Pohjolasta.

VAMMALAN SEUDUN
Osuuspankki

*Rauhallista
Joulun aikaa*

1955

Meiltä saat myös plussaa.

www.nyyssonen.fi

NYYSSÖNEN
Onkintiemenkatu 11 Vammala, puh. (03) 512 6100

Hyvää Joulua

- Maalit • Matot • Parketit
- Kaakelit • Tapetit • Liimat
- Työvälineet • Tarvikkeet...

Lähes kaikki,
mitä sisustukseen tarvitset.
Ja lisäksi...

ASiantuntevaa VÄRIALAN PALVELUA

VÄRIKASTI KY

PESURINKATU 5 VAMMALA, puh. 514 3220

Silmien hyvinvoinnin asiantuntija.

Meiltä saat täyden palvelun:
silmälääkäri- ja optikko
palvelut, silmälasit, aurinkolasit,
piilolasit ja tarvikkeet.

www.silmaasema.fi

VAMMALA
Puistokatu 18, (03) 511 4299
Palvelemme ma-pe 9.30-17.30
parillisten viikkojen la 9.30-13.30

SILMÄASEMA

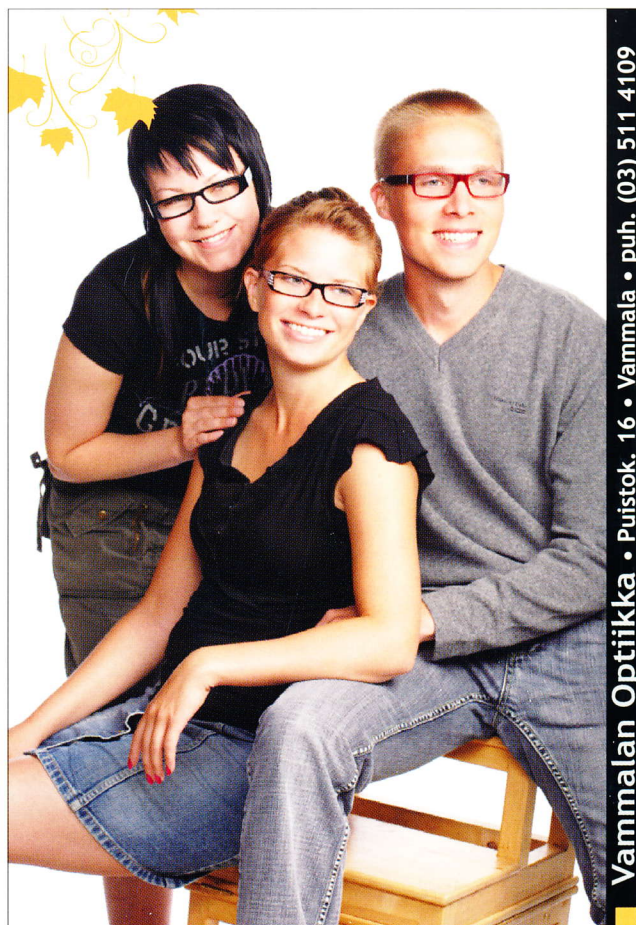
Elämä on näkemisen arvoinen

Hyvää Joulua ja Valoisaa Uutta Vuotta

SÄHKÖLIIKE Matti Rantala Oy

Hopunkatu 3, 38200 VAMMALA
Puh. 03-514 1311, fax 03-514 1306

TARKKUUTTA JA TYYLIÄ SILMILLE OMALTA OPTIKOLTA

Vammalan Optiikka • Puistok. 16 • Vammala • puh. (03) 511 4109

Hinta: 7 €

6 430014 101006